

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Karppinen Paula

"Nyt menee huomattavasti paremmin maapallon kannalta nämä asumisjärjestelyt"

Lähiöasukkaiden tunteet vähähiilisestä asumisesta

Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen
yksikkö
Markkinoinnin pro gradu -tutkielma
Markkinoinnin johtamisen koulutusohjelma

Vaasa 2022

VAASAN YLIOPISTO**Markkinoinnin ja viestinnän akateeminen yksikkö**

Tekijä:	Karppinen Paula		
Tutkielman nimi:	"Nyt menee huomattavasti paremmin maapallon kannalta nämä asumisjärjestelyt": Lähiöasukkaiden tunteet vähähiilisestä asumisesta		
Tutkinto:	Kauppätieteiden maisteri		
Oppiaine:	Markkinoinnin johtamisen maisteriohjelma		
Työn ohjaaja:	Arto Rajala		
Valmistumisvuosi:	2022	Sivumäärä:	107

TIIVISTELMÄ:

Ilmastonmuutos on ollut huolenaiheena pitkään ja se on yksi ihmiskunnan synkimpiä haasteita. Suomen kulutusperusteisistä päästöistä iso osa syntyy kotitalouksista, joten kuluttajilla on merkittävä rooli ympäristöhaasteiden ratkaisussa. Heihin ei vaikuteta vain tiedon ja järkeilyn kautta, vaan myös vetoamalla suoraan tunteisiin. Suurin osa suomalaisista asuu lähiöissä tai niihin rinnastettavissa esikaupunkialueilla, joita kehitetään parhaillaan.

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on lisätä ymmärrystä siitä, millaisia tunteita lähiöasukkailla on vähähiiliseen asumiseen liittyen. Tutkimuksen teoriaosuus pohjautuu tunteisiin, kuluttajien ekologisuuteen, lähiöihin ja asumisen kuluttamiseen. Teoriaosuudesta muodostetaan tutkielman teoreettinen viitekehys.

Tutkimus toteutetaan laadullisena tapaustutkimuksena, jonka aineistonkeruumenetelmänä on teemahaastattelut. Empiirisessä osiossa haastatellaan kohderyhmää, joka asuu pääkaupunkiseudun lähiössä joko omakotitalossa tai kerrostalossa. Suurin osa haastateltavista on naisia, jotka asuvat kerrostalossa. Aineiston analyysimenetelmänä käytetään sisällönanalyysin teemoittelua ja tyypittelyä. Haastattelut on toteutettu live- ja online-haastatteluina syksyllä 2021.

Tutkimuksen tuloksista on noussut esille, että vähähiilisen asumisen tunteet vaikuttavat lähiöasukkaksiin monin eri tavoin. Teemahaastatteluiden ja teorian pohjalta voidaan todeta, että vähähiilinen asuminen herättää useita tunteita ja näkökulmia: vähähiilistä asumista edistäviä ja motivoivia tunteita sekä tunteita, jotka voivat vähentää tai rajoittaa motivaatiota vähähiilistä asumista kohtaan. Lisäksi työssä tunnistetaan kolme vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppejä: analyttinen rationalisti, empaattinen ajattelija ja innovatiivinen toimija.

Tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi sosiaalisessa markkinoinnissa, kun lähiöasukkaiden vähähiilistä asumista halutaan kehittää tai ottaa enemmän osaksi arkea. On tärkeää ymmärtää, kuinka lähiöasukkaille viestitään ja kuinka heihin voi vaikuttaa. Tunteet ovat avainasemassa käyttäytymisen ja sen muutoksen ymmärtämiseen.

AVAINSANAT: Tunteet, lähiöt, vähähiilinen asuminen, kuluttajakäyttäytyminen, kuluttajien ekologisuus, asumisen kuluttaminen

Sisällys

1	Johdanto	6
1.1	Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet	8
1.2	Tutkimuksen lähestymistapa, tutkimusote ja näkökulma	9
1.3	Tutkimuksen keskeiset käsitteet	10
1.4	Tutkimuksen rakenne ja rajaukset	11
2	Kuluttajien tunteet ja ekologisuus	14
2.1	Tunteet ja niiden määrittely	14
2.1.1	Tunteiden vaikutus käyttäytymiseen	16
2.1.2	Tunteet ja ilmastonmuutos	18
2.2	Vastuullinen kuluttaja	22
2.2.1	Ekologinen käyttäytyminen ja asenteet	23
2.2.2	Green gap -ilmiö	25
3	Lähiöt ja asumisen kuluttaminen	28
3.1	Lähiöiden synty, nykytila ja tulevaisuus	28
3.1.1	Lähiöiden rakentaminen	30
3.1.2	Tavoitteena vähähiilinen lähiö	32
3.2	Asumisen kuluttaminen ja kulutuksen rooli	34
3.2.1	Kodin energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet	36
3.2.2	Vähähiilisen asumisen esteet ja haasteet	39
3.3	Yhteenveto ja teoreettinen viitekehys	40
4	Tutkimuksen metodologia	45
4.1	Tutkimuksen toteutuksen lähtökohdat	45
4.2	Aineiston keruu	46
4.3	Aineiston analysointi	50
4.4	Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	52
5	Tutkimuksen tulokset	55
5.1	Vähähiilistä asumista edistävät ja rajoittavat tunteet	55
5.1.1	Edistävät ja motivoivat tunteet	55

5.1.2	Rajoittavat ja epämotivoivat tunteet	59
5.2	Vähähiilisen asumisen kuluttajatyypit	62
5.2.1	Analyyttinen rationalisti	62
5.2.2	Empaattinen ajattelija	64
5.2.3	Innovatiivinen toimija	67
5.3	Empiiristen tulosten yhteenveto	71
6	Johtopäätökset	78
6.1	Tutkimuksen keskeiset tulokset	78
6.2	Teoreettiset implikaatiot ja yhteiskunnalliset suositukset	82
6.3	Rajoitteet ja jatkotutkimusehdotukset	87
	Lähteet	90
	Liitteet	102
	Liite 1. Teemahaastattelun runko	102

Kuviot

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenne.	12
Kuvio 2. Ilmastonmuutoksesta johtuvat negatiiviset tunteet (mukaillen Norgaard, 2011, s. 80, 209, 211–212).	20
Kuvio 3. Ekologinen käyttäytyminen toimintana (mukaillen Kaiser, Ranney, Hartig & Bowler, 1999, s. 62).	25
Kuvio 4. Yhteenveto lähiöiden historiasta, nykytilasta ja tulevaisuudesta.	30
Kuvio 5. Yhteenveto vähähiilisen asumisen esteistä ja haasteista.	40
Kuvio 12. Tutkimuksen teoreettinen viitekehys.	44
Kuvio 6. Tutkielman empiirisen aineiston keruun aikajana.	48
Kuvio 7. Tutkielman empiirisen aineiston eri analyysivaiheet.	51
Kuvio 8. Vähähiilistä asumista edistävät ja motivoivat tunteet.	73
Kuvio 9. Vähähiilistä asumista rajoittavat ja epämotivoivat tunteet.	73
Kuvio 10. Yhteenveto vähähiilisen asumisen edistävästä ja rajoittavista näkökulmista.	75
Kuvio 11. Vähähiilisen asumisen kolme kuluttajatyyppeä.	76

Taulukot

Taulukko 1. Haastateltavien demografiset tiedot.	49
--	----

1 Johdanto

”Ihmisten arjesta pitää poistaa muutosta haittaavia esteitä ja luoda yhteiskunnalliset olosuhteet, jotka helpottavat siirtymistä ekologisesti kestävään ja henkisesti tyydyttävään elämäntapaan.” (Lahti, 2011).

Ihmiskunnan synkimpiä haasteita on luonnon monimuotoisuuden heikkeneminen, luonnonvarojen ylikulutus sekä ilmastonmuutos. Kriisien ratkaiseminen vaatii nopeita ja rakenteellisia muutoksia yhteiskunnassa. Intergovernmental Panel on Climate Change -ilmastopaneelin (IPCC) mukaan yli 1,5 asteen ilmaston lämpeneminen järkyttää elämän perusedellytyksiä. On vain muutama vuosi aikaa kääntää kansainväliset päästöt pysyvästi laskuun (Valtioneuvosto, 2021). Luonnonvarojen liiallisesta kulutuksesta johtuva ympäristön huononeminen on ollut odotettavissa, sillä esimerkiksi talous on kasvanut huimaa vauhtia. Jos ihmiskunnan vastuuttomat kulutustottumukset jatkuvat, niin ympäristön pilaantumisen ilmeisiä seurauksia ovat veden saastuminen, happosateet ja aavikoituminen (Chu, 2020, s. 371–372).

Ilmastonmuutos on ollut julkisena huolenaiheena jo vuosikymmenten ajan. Kuitenkin ihmiset alkavat vasta hiljalleen ymmärtämään, ettei se ole enää kaukainen ja epävarma uhka. Ilmastonmuutos on välitön vaara, joka vahingoittaa ihmisiä maailmanlaajuisesti. Tämän vuoksi kaikilla yhteiskunnan ja talouden sektoreilla on vähähiilisyiden siirtymisprosessissa oma roolinsa. Kestävän kehityksen murroskausi on pitkä ja kuluttajilla on merkittävä rooli ympäristöongelmien ratkaisussa. Kuluttajiin ei vaikuteta vain tiedon ja järkeilyn kautta, vaan myös vetoamalla suoraan tunteisiin. Yksinään ympäristönsuojeluun liittyvät tunteet eivät välttämättä johda toimintaan, mutta ne voivat olla tärkeä motivaation lähde käyttäytymisen muutokseen. Ympäristömyönteisten asenteiden vahvistamisen lisäksi tarvitaan myös rakenteellisia muutoksia (Chu & Yang, 2019, s. 761–762; Euroopan komissio, 2021; Lounasheimo ja muut, 2021, s. 81–82; Uusitalo, 1997, s. 15–31; Moisander, 1996; Ympäristöministeriö, 2021).

Tunteet voivat yhdistää ihmisiä tekemään yhteistä hyvää ja ne kertovat, miten ihmiset tulkitsevat maailmaa. Ne voivat sekä edistää että vähentää sosiaaliin liikkeisiin

osallistumista. Tunteet ovat avainasemassa muun muassa ilmastonmuutoksen kieltämiselle, sillä ihmiset eivät välttämättä halua ajatella ilmaston lämpenemistä (Norgaard, 2011, s. 213–215). Suurin osa maailman kasvihuonekaasupäästöistä aiheutuukin kotitalouksien kulutustottumuksista. Lyhytaikaiset ja vapaaehtoiset ponnistelut eivät yksinään riitä päästöjen vähentämisessä, vaan kotitalouksia on tuettava käyttäytymismuutoksessa (Dubois ja muut, 2019, s. 144).

Vähähiilisen yhteiskunnan saavuttaminen edellyttää muun muassa kuluttajakäyttäytymisen muutosta, missä tunteilla on oma roolinsa ja vaikutuksensa. Tunteiden ja kuluttajakäyttäytymisen lisäksi tässä työssä tarkastellaan tämän hetken kuluttamisen megatrendejä, joita ovat Lounasheimon ja muiden (2021, s. 81–82) mukaan ilmastokriisi, kaupungistuminen ja muuttuva väestörakenne. Nämä megatrendit muuttavat suomalaisten elämäntapoja ja elinympäristöä pitkällä tähtäimellä.

Suomen kulutusperusteisistä päästöistä noin 66 prosenttia on peräisin kotitalouksista, josta asumisen päästöt kattavat noin neljänneksen. Kotitalouksien kulutuksesta aiheutuneet päästöt ovat pysyneet samalla tasolla vuodesta 2015 lähtien. Suurin osa kotitalouksien päästöistä syntyy lämmityksestä ja sähkön kulutuksesta. Päästöjä voidaan pienentää vähähiilisillä vaihtoehdoilla, kuten vähentämällä lämpimän veden kulutusta, madaltamalla sisälämpötilaa, pienentämällä asuintilaa, käyttämällä uusiutuvaa energiaa ja lämpöpumppua sekä edistämällä energiatehokkuutta. Kestävä elämäntapa on monimutkainen päätöksentekoprosessi. Jokapäiväiset päätökset ympäristöllisistä tai eettisistä ratkaisuista johtavat usein kompromisseihin tai ristiriitaisiin tunteisiin (Reid & Houston, 2013, s. 4; Ympäristöministeriö, 2021; Suomen ilmastopaneeli, 2020, kpl 1–3; Guyader ja muut, 2014, s. 327).

Covid-19 pandemian myötä päästöt ovat vähentyneet. Pandemian lauhtumisen jälkeen Suomelta kuitenkin edellytetään enemmän nopeita toimia ilmaston hyväksi. Tavoitteena on saavuttaa hiilineutraalius vuonna 2035. Jos kotitaloudet eivät osallistu edistämään hiilineutraaliutta, niin Suomessa ei päästä tavoitteeseen. On tärkeää ottaa kuluttajat

mukaan muutokseen eikä unohtaa heitä muutoksessa tai uudistuksissa (Dufva ja muut, 2020, s. 14–38). Tässä pro gradu -tutkielmassa lisätään ymmärrystä siitä, millaisia tunteita lähiöasukkailla on vähähiiliseen asumiseen liittyen. Työssä tutkittiin henkilöitä, jotka asuivat pääkaupunkiseudun lähiöissä kerrostalossa tai omakotitalossa. Osatavoitteena tarkasteltiin myös minkälaiset tunteet ja näkökulmat edistävät ja puolestaan rajoittavat vähähiilistä asumista. Lisäksi tunnistettiin vähähiilisen asumisen kuluttajatyypit.

Työ on megatrendien lisäksi ajankohtainen, sillä lähiöt eivät ole olleet markkinointitutkimuksen keskiössä. Lisäksi kuluttajien ekologinen käyttäytyminen ja asenteet ovat keskeisempiä kuluttajatutkimuksen aihealueita, joita on tutkittu jo vuosikymmeniä. Tällä tutkimuksella saadaan lisätietoa siitä, miten vähähiilistä asumista edistetään kuluttajan näkökulmasta. Työn tuloksia voidaan hyödyntää käytännön markkinoinnissa, kuten esimerkiksi sosiaalisessa markkinoinnissa. Tutkielma tehdään osana Decarbon-Home-hanketta.

1.1 Tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on *lisätä ymmärrystä siitä, millaisia tunteita ja näkökulmia lähiöissä asuvilla henkilöillä on vähähiiliseen asumiseen liittyen*. Työssä tutkitaan kohderyhmää, joka asuu kerros- tai omakotitalossa pääkaupunkiseudun lähiöissä. Tarkastelun kohteena ovat tunteet - mitkä tunteet edistävät tai puolestaan rajoittavat vähähiilistä asumista. Tutkimuksessa luodaan myös vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppejä, joilla saadaan lisää tietoa lähiöasujien eri tunteista. Tutkielmalla pyritäänkin kasvattamaan tietoisuutta kotitalouksien mahdollisuuksista vähähiiliseen asumiseen. Työ on toteutettu osana Strategisen Tutkimusneuvoston rahoittamaa Decarbon-Home-hanketta.

Työn tarkoitus muodostaa tutkimuksen keskeisen tutkimusongelman:

Millaisia tunteita ja näkökulmia lähiöasukkailla ilmenee vähähiilistä asumista kohtaan?

Tutkimusongelman pohjalta muodostetaan kolme osatavoitetta. *Ensimmäisenä osatavoitteena* on syventää ymmärrystä tunteista, kuluttajien ekologisuudesta, lähiöistä, asumisen kuluttamisesta ja näiden ominaisuuksista liittyen erityisesti vähähiiliseen asumiseen. *Toisena osatavoitteena* on jäsentää ja analysoida, minkälaiset tunteet ja näkökulmat saattavat edistävää tai rajoittavaa vähähiilistä asumista lähiöissä. Kahteen ensimmäiseen osatavoitteeseen päästään alan kirjallisuuteen, teoriaan ja aiemmin tehtyihin tutkimuksiin. Näiden lisäksi tutkielmassa toteutetaan empiirisiä haastatteluja. *Kolmantena osatavoitteena* on selvittää, millaisia vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppejä tunnistetaan haastatteluaineistosta. Toinen ja kolmas osatavoite saavutetaan analysoimalla empiirisen aineiston tuloksia sisällönanalyysin menetelmillä. Lopuksi työssä annetaan myös teoreettisia implikaatioita ja yhteiskunnallisia suosituksia.

1.2 Tutkimuksen lähestymistapa, tutkimusote ja näkökulma

Tutkielman suuntaus on laadullinen ja työtä ohjaa hermeneuttinen tieteenfilosofia. Tutkimus tehdään tapaustutkimuksena ja kuluttajan näkökulmasta. Hermeneuttinen tutkimussuuntaus pohjautuu erityisesti käsitykseen ihmisestä ja hänen kokemuksensa luonteesta. Työ toteutetaan laadullisena tapaustutkimuksena, jossa tutkitaan yksittäistä ja rajattua kohdetta. Rajattua kohdetta halutaan ymmärtää syvällisemmin sekä ottaa huomioon siihen liittyvä kokonaisuus. Menetelmäksi valittiin tapaustutkimus, sillä työssä pyritään ymmärtämään tutkittavaa osa-alutta kokonaisuutena omassa ympäristössään (Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 33; Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 131–133; Puusa & Juuti, 2020, kpl 5). Suuntaus sopii tutkielmaan, sillä tavoitteena on lisätä ymmärrystä siitä, millaisia tunteita ja näkökulmia vähähiilinen asuminen herättää lähiöasukissa.

Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluilla mukailten etnografista tutkimusmenetelmää. Etnografia soveltuu tähän tutkimukseen, sillä siinä tutkitaan sosiaalista vuorovaikutusta. Etnografiaa käytetään tutkimuksen laadullisena ja

empiirisenä tutkimusmenetelmänä, kun halutaan paljastaa arkinen ja tavallinen toiminta sekä jäsentää sitä systemaattisesti (Raine & Aaltola, 2018, kpl 2). Toteutustapa valittiin, sillä haastatteluista oli tarkoitus saada syvällistä tietoa sekä kuvailla haastateltavien asumista, kotia ja tunteita mahdollisimman kattavasti. Ihmisten on myös luonnollista puhua kodistaan juuri omassa asunnossaan ja he voivat samalla näyttää esimerkiksi kotinsa toiminnallisuuksia.

Kotona tehtyjen haastatteluiden hyötynä on, että käsiteltävät aiheet saattavat tulla helpommin haastateltaville mieleen. Lisäksi haastattelijakin saa ymmärryksen siitä, mistä haastateltavat puhuvat. Etnografista tutkimusta kuvaillaan kulttuuriseksi linssiksi ihmisten elämän tutkimiseen yhteisöissään. Tarkoituksena on yleensä tarkkailla ja analysoida ihmisten välistä vuorovaikutusta ja ympäristöä, jotta ymmärretään heidän kulttuuriaan (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 149). Haastattelumenetelmät toteutettiin mukailen teemahaastattelun menetelmää. Tutkimuksen empiirisen aineiston analysoinnissa hyödynnettiin sisällönanalyysiä, jolla etsitään aineistosta merkityksiä yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Sen avulla empiirisistä tuloksista muodostetaan järjestelty koonti, jota tutkija voi hyödyntää johtopäätöksissä (Tuomi & Sarajärvi, 2017, s. 260–272). Sisällönanalyysissä empiiristä aineistoa teemoiteltiin ja tyypiteltiin.

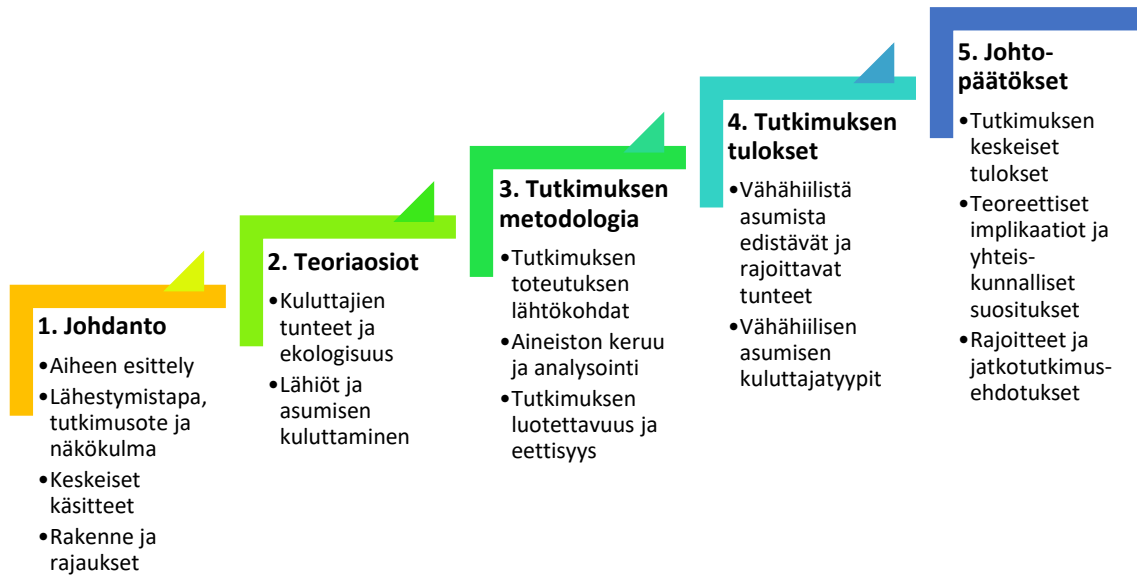
1.3 Tutkimuksen keskeiset käsitteet

Vähähiilinen asuminen, ympäristöystävällinen asuminen, ilmastoviisas asuminen (low-carbon housing). Vähähiilisyys kuvaa toimintoja, jotka koskevat hiilipäästöjen - erityisesti hiilidioksidin - vähentämistä. Suomessa asuminen ja siihen liittyvä energian käyttö muodostavat kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjäljestä noin 29 prosenttia (Reid & Houston, 2013, s. 7; Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu, 2019). Tässä työssä tarkastelun kohteina on erityisesti kuluttajien tunteet, asuminen ja siihen liittyvät kokemukset ja arkiset tavat vähähiilisyyden näkökulmasta. Decarbon-Home-hankkeen haastatteluiden keskeisinä teemoina on energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet, materiaalit, säästötoimenpiteet, asunnon koko ja veden kulutus.

Kaupunkilähiöt, lähiöt (suburb). Nykyään lähiö-termiä voidaan tarkastella monista eri näkökulmista. Ensimmäiset lähiöt olivat aluksi keskiluokkaisen uuden asumisen ihailtuja malleja, kuten puutarhakaupungit ja metsälähiöt: Tapiola, Maunula ja Munkkivuori. Puutarhakaupunkien lisäksi lähiöt olivat ensin monikerroksisia kerrostaloja, joita syntyi Suomen kaupunkien keskustojen ulkopuolelle 1960- ja 70-luvulla rakennemuutoksen kiihtyessä. Nykyään suurin osa suomalaisista kuitenkin asuu lähiöissä. Lähiö on sanana moniulotteinen, sillä se ei ole sama kuin englannin kielen "*suburb*" tai "*ghetto*". Tänä päivänä lähiöllä tarkoitetaan enemmänkin esikaupunkialueita (Moll, 2018; Ilmonen, 2016, s. 101–115; Kortteinen, 1982, s. 26–30; Stjernberg, 2019, s. 4–5). Työssä haastatellaan lähiöissä asuvia henkilöitä, jotka asuvat kerrostalossa tai omakotitalossa.

1.4 Tutkimuksen rakenne ja rajaukset

Tutkimus rakentuu kuudesta pääluvusta ja niiden alaluvuista. Tutkimuksen ensimmäisessä pääluvussa eli johdannossa käydään läpi tutkimuksen tausta ja esitellään perustelut tutkimukselle. Sen alaluvuissa syvennytään tutkimuksen lähestymistapaan, tarkoitukseen ja tavoitteisiin. Lisäksi siinä esitellään tutkimusongelma ja kolme osatavoitetta. Ensimmäisessä pääkappaleessa tutustutaan myös tutkimuksen lähestymistapaan, tutkimusotteeseen ja näkökulmaan, keskeisiin käsitteisiin sekä rajaukseen ja rakenteeseen. Tutkimuksen rakenne havainnollistetaan alla olevassa kuviossa 1.

Kuvio 1. Tutkimuksen rakenne.

Johdannon jälkeen käydään läpi tutkimuksen teoriaa kahdessa pääluvussa sekä luodaan teoreettinen viitekehys. Ensimmäisessä teorialuvussa tutustutaan kuluttajien tunteisiin ja ekologisuuteen. Tässä kappaleessa syvennytään tunteisiin ja niiden määrittelyyn, vastuulliseen kuluttajaan, kuluttajien ekologiseen käyttäytymiseen ja asenteisiin sekä Green gap -ilmiöön. Toisessa teorialuvussa käydään läpi lähiöitä ja asumisen kuluttamista sekä kulutuksen roolia. Kappaleessa tutustutaan muun muassa lähiöiden syntyyn, nykytilaan ja tulevaisuuteen sekä kodin energiatehokkuuteen ja uusiutuviin energialähteisiin. Lopuksi käydään läpi vähähiilisen asumisen esteitä ja haasteita.

Kahden teorialuvun ja teoreettisen viitekehysten jälkeen syvennytään tutkimuksen metodologiaan. Siinä käydään läpi tutkimuksen toteutuksen lähtökohdat, aineiston keruu ja sen analysointi sekä tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys. Viidennessä pääluvussa käsitellään tutkielman empiirisen aineiston tulokset. Viimeisessä eli kuudennessa pääluvussa käydään läpi johtopäätökset, jossa tutkimuksen huomiot tiivistetään ja kerätään yhteen johtopäätöksiksi. Siinä käydään läpi myös tutkimuksen keskeisiä tuloksia sekä esitetään teoreettisia implikaatioita ja yhteiskunnallisia suosituksia. Lopuksi käydään läpi tutkielman rajoitteet ja jatkotutkimusehdotukset.

Tutkimus on rajattu tarkastelemaan vähähiilistä asumista, johon syvennyttään kuluttajan näkökulmasta. Tunteen, lähiön ja vähähiilisen asumisen käsitteet ovat moniulotteisia. Työssä tunteen, emotion ja affektin käsitteet on sulautettu yhteen. Vähähiilistä asumista tutkitaan energiatehokkuuden, energian ja veden kulutuksen sekä asunnon koon näkökulmista. Työssä ei keskitytä erityisesti rakentamisen vähähiilisyyteen eikä perehdytä esimerkiksi syömisen tai liikkumisen vähähiilisyyteen. Näiden lisäksi työ rajataan lähiöiden olemassa oleviin ja asuttuihin rakennuksiin, jotka ovat sekä kerrostaloja että omakotitaloja. Tutkielmassa perehdytään erityisesti pääkaupunkiseudun lähiöihin, sillä ne ovat Decarbon-Home-hankkeen kohdekuntia. Pääkaupunkiseudun lähiöt soveltuvatkin tutkimukseen niiden kokonsa perusteella.

2 Kuluttajien tunteet ja ekologisuus

Tutkielmassa syvennytään ensisijaisesti lähiökuluttajien tunteisiin liittyen vähähiiliseen asumiseen. Kahdessa teorialuvussa tarkastellaan tutkimuksen aihetta koskevaa kirjallisuutta ja tutkimuksia. Tässä ensimmäisessä teorialuvussa syvennytään tunteisiin - miten tunteita voi määritellä, miten ne vaikuttavat käyttäytymiseen sekä mikä rooli tunteilla on ilmastonmuutoksen suhteen. Tämän jälkeen tutustutaan vastuulliseen kuluttajaan, ekologiseen käyttäytymiseen ja asenteisiin sekä Green gap -ilmiöön

2.1 Tunteet ja niiden määrittely

Tunteen, eli emotion, määrittely on eri tutkijoiden mielestä tunnetusti haasteellista. Se on kuitenkin hyvä käsitteellistä, jotta tunteiden teoriaa ja tutkimusta voidaan edistää (Scherer, 2005, s. 695–729). Ben-Ze'ev (2017, s. 1) mukaan tunteet ovat osa jokapäiväistä elämää. Niitä selitetään usein toiminnalla ja asenteilla. Tunteet ovat mahdollisesti monimutkainen ilmiö, jonka ihminen voi kokea. Nummenmaa (2017, s. 35–38) toteaa, että käsitys tunteiden toiminnasta on muinuttunut kuluneen sadan vuoden aikana radikaalisti. Aiemmin tunteet koettiin ilmiönä, joka kuuluu ihmisten subjektiiviseen kokemusmaailmaan. Tunteiden tieteellinen ja tarkka mittaaminen koettiin mahdottomana.

Emotion, tunteen ja affektin käsitteet mukautuvat jossain määrin toisiinsa, mutta niiden välillä on kuitenkin merkittäviä eroavaisuuksia. Emootio viittaa tuntemuksien täsmällisempään tulkitsemiseen, luokitteluun ja nimeämiseen. Tunne käsittää eri aistimuksia ja tuntemuksia, joita ihminen voi kokea. Puolestaan kokemuksen tasolla affektin käsitteellä viitataan välittömiin fyysisiin reaktioihin. Affektia edeltää tietoinen erittely, tulkinta tai nimeäminen (Paasonen, 2017, s. 42–43). Holbrook ja Hirschman (1982, s. 136–137) kirjoittavat affektin olevan ikään kuin osa asennetta, mikä edustaa vain pientä tunteiden osajoukkoa. Affekteihin liittyy usein laaja kirjo eri tunteita, kuten rakkautta, vihaa, pelkoa, iloa, ikävystymistä, ahdistuneisuutta, ylpeyttä, vihaa inhoa,

surua, myötätuntoa, himoa, ekstaasia, ahneutta, syyllisyyttä, riemua, häpeää ja kunnioitusta.

Suomen kielessä tunne on sanana monimerkityksellinen. Sillä viitataan tuntoaistin toimintaan, fysiologiseen tunnereaktioon, tuntemuksiin sekä tietoihin kokemuksiin (Nummenmaa, 2017, s. 35–38). Puolestaan Frijda (2016, s. 609–620) väittää, että tunteen termi ei ole täsmällinen. Sillä viitataan hänen mukaansa prosesseihin, joilla ihmiset käsittävät sosiaalista ja fyysistä maailmaa. Hän korostaa tunteiden koskevan koko aivoa eikä tiettyjä aivoalueita. Tunteiden määrittelyn haasteellisuuteen on kuitenkin hyvä syy. Tunteen ilmiöllä ei ole selvää ydintä, joka olisi yhteinen kaikille käyttäytymis- ja tunnekuvioille. 1900-luvun alussa tunnetta määriteltiin jopa aineen käsitteellä. Tiede kuitenkin tarvitsee selitystä ilmiöihin ja niiden taustalla oleviin prosesseihin. Tunteen käsite törmää samoihin ongelmiin kuin sielun käsite: molemmilla käsitteillä ryhmitellään monia eri toimintoja yhteen, sillä niitä halutaan selittää paremmin. Adolphsin (2010, s. 549–552) mukaan tietyt ärsykkeet laukaisevat emotionaalisia ja ruumiillisia reaktioita, jolloin ihminen tiedostaa tunteen kokemuksen.

Tunteilla on keskeinen rooli elämän merkittävässä tapahtumisissa. Vaikka tunteilla on monia käyttäytymiseen ja fysiologiaan liittyviä ominaisuuksia, ovat ne silti ennen kaikkea psykologisia. Tunteet ja niitä synnyttävät olosuhteet vaikuttavat suuresti siihen, miten ihminen toimii ja käyttäytyy. Tunteisiin vaikuttaa myös kulttuuri ja yksilöllinen kehitys, ja ne voidaan määritellä kemiallisten ja hermojen kuvioksi (Lazarus, 1991, s. 3–300).

Kuusi ensisijaista ja yleismaailmallista tunnetta ovat:

1. onnellisuus,
2. suru,
3. pelko,
4. viha,
5. yllätys ja

6. inho.

Toissijaisia tunteita ovat esimerkiksi mustasukkaisuus. Toissijaiset tunteet ovat sekoitus ensisijaisia tunteita. (ks. Ekman, 1992, s. 550; TenHouten, 1996, s. 190–208). Nykyaikaiset tunneteoriat huomioivat, että eri tapahtumat laukaisevat tunteet. Jos ihminen näkee esimerkiksi karhun, niin hänen sykkeensä kiihtyy, verenpaineensa nousee ja samalla tapahtuu monia muitakin ruumiillisia reaktioita. Kehon reaktiot ja muutokset ovat osa muutosta, jolla ihminen muodostaa pelon karhusta. Tunteet myös ohjaavat automaattisesti ihmisiä pois kurjuudesta ja kivusta kohti nautintoa ja turvaa. Aivot ja keho ovat mukautuvia ja ne on suunnattu selviytymään erilaisista haasteista (Adolphs, 2010, s. 549–552; Nummenmaa, 2017, s. 35–38).

Tunteiden tarkoituksena on ennaltaehkäistä toiminnanohjausmekanismin kuormitusta, joka on rajallinen ja tietoinen. Niin ihmisten kuin eläintenkin aivoista on löydetty monia eri tunnejärjestelmiä, kuten iloa, pelkoa, vihaa, inhoa, surua ja hämmästyttä. Jokaisella on omanlaisensa puolustustehtävä. Erityisesti ihmisillä tunteiden monimutkaisuutta lisää kyky hallita ja säädellä niitä - ainakin jossain määrin. Lisäksi ihmiset voivat samaistua muiden ihmisten tunteisiin empatian avulla (Adolphs, 2010, s. 549–552; Nummenmaa, 2017, s. 35–38). Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi tunteiden vaikutusta käyttäytymiseen sekä millaisia tunteita ilmastonmuutos herättää.

2.1.1 Tunteiden vaikutus käyttäytymiseen

Ihmiset ovat tunteikkaita olentoja. Tunteet ja mielialat vaikuttavat asenteisiin, motivaatioon, käyttäytymiseen ja vuorovaikutukseen muiden ihmisten kanssa. Ihmisillä on ikään kuin kaksi mieltä: rationaalinen eli "järkevä" mieli ja emotionaalinen mieli. Tunteet syntyvät usein ihmisissä vastauksena erilaisiin ärsykkeisiin - ympäröiviin tapahtumiin, toisten ihmisten tekoihin, toimintoihin ja käyttäytymiseen. Persoonallisuus, temperamentti ja mielialat saattavat vaikuttaa tunteiden nousuun tai laskuun lyhytaikaisissa jaksoissa. Nämä puolestaan vaikuttavat päätöksentekoon ja

käyttäytymiseen. Tunteet auttavat ihmisiä tulkitsemaan ympäristön tapahtumia ja tekemään päätöksiä nopeissa tilanteissa (Brown, 2003, s. 123–132).

Tunteet tuovat eri lajeille – myös ihmiselle – tärkeitä näkökulmia käyttäytymiseen. Motivaatio, tunteet ja kognitiivinen toiminta ovat mukana kaikissa käyttäytymisen osa-alueissa, esimerkiksi kuntoilussa ja oppimisessa (Burghardt, 2019, s. 2–7). Kun toiminta, reagointi tai tunteet hallitsevat tai motivoivat ihmistä, niin hän voi jopa toimia itseään vastaan. Välillä ihmiset ovat niin tunteiden vallassa, etteivät he välttämättä edes tiedä mitä heille on tapahtunut. Tunteet ovat ilmeisiä, kun ihmisen toiminta tai reagointi on voimakasta, nopeaa tai pitkäjänteistä (Frijda, 2016, s. 609–620).

Tunteet ja käyttäytyminen liittyvät erottamattomasti toisiinsa. Joidenkin teorioiden mukaan tunteet aktivoivat käyttäytymistä (esim. Ekman, 1992). Toisaalta osa teorioista väittää, että tunteet lisäävät käyttäytymisen valmiutta, mutta niiden aktivointi riippuu kontekstista. Esimerkiksi Russellin (2003, s. 145–172) mukaan tietyt tunteet eivät tuota erityisiä tekoja tai kehoita toimimaan. Sen sijaan tunteiden vaikutus käyttäytymiseen tietyssä tilanteessa riippuu muun muassa aiemmista kokemuksista ja nykyisistä tavoitteista. Tunteet vaikuttavat käyttäytymisen vaihteluun, sillä niitä muutetaan jatkuvasti oppimalla ja mukautumalla tiettyihin olosuhteisiin.

Tamirin ja Bigmanin (2018, s. 15–16) mukaan se, kuinka tunteet muokkaavat käyttäytymistä, riippuu osittain ihmisten odotuksista. Heidän tutkimuksessaan esimerkiksi vihaiset osallistujat ansaitsivat enemmän rahaa neuvotteluissa verrattuna rauhallisiin osallistujiin, kun he odottivat vihan olevan hyödyllistä. Toisessa tutkimuksessa vihaiset osallistujat tappoivat enemmän vihollisia tietokonepelissä, kun he olettivat vihan edistävän suorituskykyä. Nämä havainnot osoittavat, että toisinaan tunteiden vaikutus käyttäytymiseen ja tekemiseen riippuu siitä, mitä ihmiset odottavat hyötyvän siitä.

Kestävän kehityksen ja ekologisen energian tulevaisuuden turvaamisen vuoksi on tärkeää muuttaa asenteita ja käyttäytymistä. Kuitenkin vaikka kuluttajilla olisi ympäristömyönteinen asenne, niin se ei välttämättä heijastu merkittävästi käyttäytymisen muutokseen. Tätä kuvaillaan usein paradoksimaiseksi. Myös yksilön asenteet ovat epäjohdonmukaisia. Käyttäytymismuutokseen voidaan toisinaan vaikuttaa ilman täsmällisiä muutoksia asenteisiin, esimerkiksi sääntelyiden, hinnoittelun, verotuksen ja muiden kannustimien avulla. Tämä toisaalta selittää, minkä takia esimerkiksi energian tietoisuuden levittämistä on lisätty. Aiempi käyttäytyminen ohjaa myös tulevaa käytöstä. Mikäli käyttäytyminen toistuu usein, niin siitä saattaa tulla automaattista (Owens & Driffill, 2008, s. 4412–4418; Ouellette & Wood, 1998, s. 54).

2.1.2 Tunteet ja ilmastonmuutos

Ilmastonmuutos herättää monia eri tunteita. Wang ja muut (2018, s. 25) toteavat, että ihmisten tietoisuus ilmastonmuutoksesta on ajan myötä lisääntynyt ja sen tapahtumista ajatellaan enemmän kuin koskaan ennen. Samalla ihmiset miettivät myös ilmastonmuutoksen vaikutuksia muihin ihmisiin ja lähialueisiin. Kuitenkin emotionaaliset reaktiot, kuten huoli ja aiheeseen puuttuminen, ovat vielä suhteellisen vähäisiä. Norgaard (2011, s. 1–6) totesi, että mitä enemmän ihmisillä on tietoa ympäristönsä haasteista, niin sitä vähemmän he huolehtivat ja ovat aktiivisia sen estämiseksi. Bouman (ja muut, 2020, s. 2–10) kuitenkin argumentoi, että yksilöt, joilla on vahvoja ympäristöstävällisiä arvoja, ovat muita ihmisiä enemmän huolissaan ilmastonmuutoksesta.

Yleensä ekologisesti toimivat ihmiset joutuvat usein uhraamaan henkilökohtaiset etunsa vastineeksi yleisten ja yhteiskunnan etujen puolesta. On tärkeää saada ekologinen käyttäytyminen näyttäytymään kuluttajille loogiselta ja järkevältä toteuttaa. Lisäksi on huomattu, että kunnioituksen tunne saa ihmisissä aikaan kokonaisvaltaisen lähestymistavan elämään. Tämä voi johtaa siihen, että ihmiset huomioisivat itsensä lisäksi myös muut ihmiset sekä luonnon. Siksi kunnioituksen tunne voi olla tehokas

läpimurto, jolla edistetään ekologista käyttäytymistä. Läheinen yhteys luontoon voi hyödyttää ihmisiä merkittävästi myös fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin edistämässä (Yang ja muut, 2018, s. 1–14).

Norgaard (2011, s. 80, 209, 211–212) kirjoitti ilmastonmuutoksen herättävän muun muassa seuraavia tunteita: pelkoa turvallisuuden menettämisestä, avuttomuutta, syyllisyyttä sekä uhan tunnetta yksilölliselle ja kollektiiviselle identiteetille. Hänen mukaansa paikalliset kulttuurinormit osittain estävät ilmastonmuutokseen liittyviä huolestuneisuuden tunteita. Esimerkiksi Norjan korkeat hiilidioksidipäästöt ja öljyvarallisuus voivat tehdä kuluttajien ilmastonmuutokseen vastaamisesta tai jopa ajattelemisesta vaikeaa. Ilmastonmuutoksen edessä poliittisesti ja taloudellisesti vauras kansa voi halvaantua. Tämä voi johtaa siihen, että ilmastonmuutoksen estämisessä koetaan ristiriitaisuutta kansallisten arvojen, historian, identiteetin ja politiikan suhteen. Se voi herättää ihmisissä epävarmuutta ja kieltämistä. Alla olevaan kuvioon 2 on tiivistetty Norgaardin tutkimuksesta nousseet negatiiviset tunteet ilmastonmuutosta kohtaan.

Kuvio 2. Ilmastonmuutoksesta johtuvat negatiiviset tunteet (mukaillen Norgaard, 2011, s. 80, 209, 211–212).

Poortinga ja muut (2011, s. 1016–1022) esittävät, että epävarmuus ja epäileväisyys ilmastonmuutoksen mahdollisia vaikutuksia kohtaan olivat melko yleisiä varsinkin Iso-Britanniassa. Ikääntyneiden ja konservatiivisten henkilöiden keskuudessa, joilla oli matalampi sosioekonominen tausta ja perinteiset arvot, oli ilmastokeskeisyys varsin yleistä. Ilmastokeskeisyys oli alhainen puolestaan nuorilla, joilla oli ympäristöarvoja ja korkeampi sosioekonominen tausta. Heille oli yhteistä myös halu ylittää itsensä. Tutkimuksessa havaittiin, että ilmastokeskeisyys perustuu ihmisten perusarvoihin ja maailmankatsomukseen. Haltinner ja Sarathchandra (2018, s. 3) toteavat myös Yhdysvalloissa ilmastokeskeikköiden ja -kieltäjien olevan yleensä konservatiivisia, vaaleaihoisia miehiä.

Erilaisten tunteiden ja skeptisyyden lisäksi ilmastonmuutos ja ympäristöongelmat voivat Pihkalan (2018, s. 32) mukaan aiheuttaa erilaisia psyykkisiä vaikutuksia. Näitä tutkitaan kansainvälisesti yhä enenevässä määrin. Ympäristötuhoihin ja niiden uhkaan liittyen ihmiset tuntevat erilaisia haastavia tuntemuksia: muun muassa ahdistuneisuutta,

masentuneisuutta ja pelkoa. Ympäristöasioilla on monia terveysvaikutuksia, ja ne saattavat aiheuttaa psyykkisiä ja kehollisia oireita. Esimerkiksi epätavalliset lämpötilojen vaihtelut ja kuumuusjaksot voivat lisätä jossain maissa aggressiivista käytöstä, stressiä ja jännitteitä yhteisön välillä.

Joissain ihmisissä ilmastonmuutos lisää ahdistusta, jossa tulevaisuus tuntuu epävarmalta. Ilmastoahdistuksessa nivoutuu jännite tietämättömyyden ja tiedon välillä (Pihkala, 2018, s. 32–34). Bouman ja muut (2020, s. 2–11) toteavat ilmastohuolen korostavan ihmisten henkilökohtaista vastuuta, joka siten voi vaikuttaa ihmisten ilmastotoimiin. Huoli ilmastonmuutoksesta liittyy ensisijaisesti ilmastopolitiikkaan. Pihkalan (2018, s. 32–34) mukaan ihmiset tietävät, että ilmastonmuutos ja siihen liittyvät ympäristöongelmat tulevat pahenemaan. Samalla ei kuitenkaan tiedetä, mitä varsinaisesti tulee tapahtumaan. Ihmisillä voi olla tunne, että he eivät yhteisönä tai yksilöinä tee tarpeeksi ympäristöongelmien ennaltaehkäisemiseksi tai niiden lievittämiseksi. Tämä aiheuttaa pelkoa, avuttomuutta ja ahdistuneisuuden tunteita.

Useiden tutkijoiden mukaan ilmastoahdistus herättää eksistentiaalisia ja syviä kysymyksiä liittyen kuolemaan, elämän väliaikaisuuteen ja sen olemattomuuteen. Näitä tunteita voi kokea eri ammattiryhmissä. Esimerkiksi opettajat ovat kokeneet avuttomuuden ja syyllisyyden tunteita. Tähän voi auttaa toiminta ilmastomuutoksen ehkäisemiseksi ja tunteiden käsittelykyky. Lisäksi ilmastoahdistusta kokevia ihmisiä voi auttaa tieto siitä, että aiheen prosessointi on julkisesti hyväksyttyä (Pihkala, 2018, s. 35–37). Nykyisten tutkimusten mukaan osa ihmisistä tuntee suurta emotionaalista levottomuutta oppiessaan tai ajatellessaan ilmastomuutosta (Haltinner & Sarathchandra, 2018, s. 3).

Ilmastonmuutoksen kieltäminen sekä skeptisyys ja epäily sitä kohtaan on noussut poliittiseksi kysymykseksi. Yhdysvalloissa on lisääntynyt asenteiden polarisaatio liittyen erityisesti tieteeseen, terveyteen ja poliittisiin aiheisiin. Yhdysvaltojen melko korkea skeptisyys ilmastonmuutokseen johtuu osittain aktiivisesta ja hyvin rahoitetuista

disinformaatiokampanjoista. Niiden tarkoituksena on kritisoida tiedettä ja halveksia ilmastotutkijoita. Ilmastonmuutokseen liittyvä epäily voi johtaa myös siihen, että henkilö uskoo salaliittoteorioihin (Haltinner & Sarathchandra, 2018, s. 1–3).

2.2 Vastuullinen kuluttaja

Vastuullinen päätöksenteko on yleistynyt 1980-luvulta lähtien. Nykyään kuluttajat ottavat aiempaa enemmän kantaa, sillä epätasa-arvo ja kasvihuonekaasujen määrä on lisääntynyt. Haasteista huolimatta kuluttajien reagointi näihin aiheisiin yhä vaihtelee, ja yhteiskunnallisten haasteiden tärkeys vaihtelee eri yksilöiden välillä. Ihmiset valitsevat ne ongelmat, joihin he haluavat ottaa kantaa ja vaikuttaa. Vastuullisen kuluttajan koetaan ikään kuin kritisoivan jatkuvaa, modernia ja taloudellisesti kasvavaa yhteiskuntaa (Joronen, 2009, s. 52–66). Haanpää (2009, s. 66) toteaa, että nykykuluttajaa mielletään aiempaa vastuullisemmaksi, mutta samanaikaisesti hän saattaa käyttää yhä enemmän aikaa esimerkiksi shoppailuun.

Kotitalouksien päästöistä noin 30 prosenttia syntyy asumisesta, erityisesti lämmityksestä ja sähkön kulutuksesta. Vaikutusmahdollisuudet ja tilanteet päästöjen vähentämiseen vaihtelevat eri kotitalouksien välillä. Kuitenkin keskivertokuluttajan on mahdollista pienentää hiilijalanjälkeään 25–40 prosenttia henkilökohtaisilla valinnoillaan. Yksi lupaavin keino ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi onkin vähähiilinen elämä eli elämäntapa, jossa pyritään minimoimaan päästöjä ja kuluttamaan vähän energiaa. Kotitalouksien hiilijalanjäljen olisi pienennyttävä noin 70 prosenttia, jotta Suomi saavuttaisi vuodelle 2030 asetetut ilmastotavoitteet (Suomen ilmastopaneeli, 2020, kpl 1–3; Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–16; Kaskinen ja muut, 2009, s. 8–9).

Lähiöiden asukkailla on monia keinoja päästöjen ja energiakulutuksen vähentämiseksi, joista suurin potentiaali liittyy asukkaiden elämäntapojen muutokseen - erityisesti veden, lämmön ja sähkön kulutukseen. Asukkaan kannalta muutos elämäntavoissa on periaatteessa helppo, mutta käytännössä se on hankala toteuttaa. On tärkeää keksiä

innovaatioita, jotka mukailevat kuluttajien elämäntilannetta ja luovat muuntojoustavuutta asumiseen. Innovaatiot ovat tarpeellisia, sillä tulevaisuudessa yhden hengen talouksien määrä tulevat kasvamaan johtuen väestön ikääntymisestä ja perhekoon pienenemisestä. Asukkaat voivat vaikuttaa kiinteistön vähähiilisyteen esimerkiksi tehostamalla tilakäyttöä, korjauksilla, talotekniikkaan liittyvillä säädöillä sekä elämäntapamuutoksilla (Ympäristöministeriö, 2012, s. 20–21). Seuraavissa alaluvuissa syvennytään kuluttajien käyttäytymiseen ja asenteisiin sekä Greep gap -ilmiöön.

2.2.1 Ekologinen käyttäytyminen ja asenteet

Kuluttajien asenteilla ja käyttäytymisellä on oma roolinsa vähähiilisen asumisen edistämässä. Lorenzon ja muiden (2007, s. 449–451) mukaan yksi tunnistettavin este ilmastonmuutoksen hillinnälle on kuluttajien tiedonpuute ilmastonmuutoksen syistä, vaikutuksista ja ratkaisuista. He tutkivat esteitä yksilön sitoutumiselle ilmastonmuutokseen Isonsa-Britanniassa ja tutkimuksesta nousi esille, että vähähiilisen asumisen esteinä on kuluttajien skeptisyys, epäluottamus, fatalismi ja tiedonpuute. Kuluttajien sitoutuminen ilmastonmuutoksen hillintään on kytköksissä heidän tietoonsa, arvoihin, kokemuksiin ja elämäntapoihin.

Edeltävää väitettä tukivat myös Semenzan ja muiden (2008, 480–483) tutkimus kuluttajien käsityksestä ilmastonmuutoksesta sekä miten he voivat hillitä ja estää sitä. Kuluttajien tahto vähentää vapaaehtoisesti energiankulutusta riippuu siitä, kuinka tietoisia ja huolestuneita he ovat ilmastonmuutoksesta. Energiankulutuksen vähentämiseen vaikuttaa myös heidän halunsa toimia ja kykynsä muuttua. Vähähiilinen elämäntapa edellyttää käyttäytymismuutoksia, minkä esteenä voi olla useat yhteiskunnalliset esteet.

Vähähiilisen asumisen ja käyttäytymisen esteinä voi olla, että kuluttajilla ei ole tarpeeksi rahaa tai aikaa. Esteenä voi olla myös edellä mainittu tiedonpuute. Kuitenkin vaikka tietoa on saatavilla, niin ihmiset eivät välttämättä hyödynnä sitä. Syyt voivat olla muun

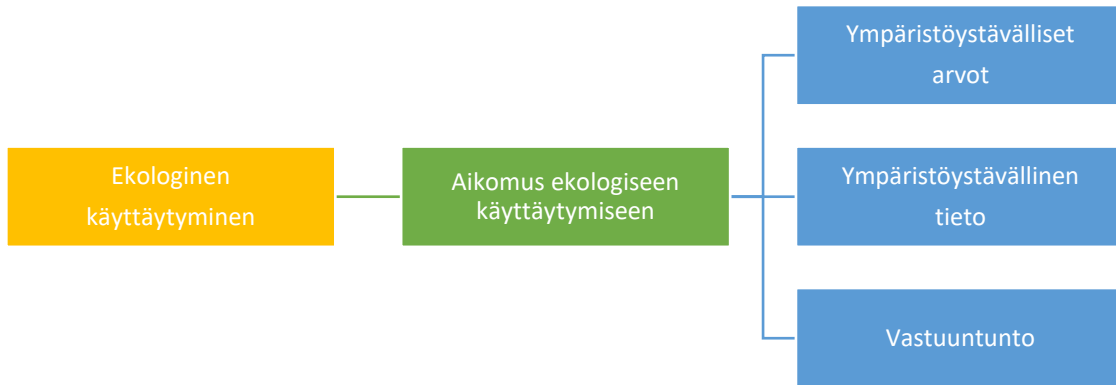
muassa hämmennys saatavilla olevan tiedon ristiriitaisuudesta tai kuluttaja voi kokea tiedon ylikuormittavana. Haasteena on myös epäuskottavat tietolähteet tai puolestaan se, että tieto on vain asiantuntijoiden saatavilla. Esteenä voi myös olla, että tieto ilmastonmuutoksesta on ristiriidassa arvojen tai kokemusten kanssa, joten kuluttajat jättävät ne huomioimatta. Joka tapauksessa median tiedottaminen ilmastonmuutoksesta on kasvanut ennennäkemättömästi ja epäilemättä muuttanut yleisön käsitystä aiheesta (Semenza ja muut, 2008, s. 483; Lorenzoni ja muut, 2007, s. 451).

Viime vuosikymmenten aikana suomalaisen kulutuskulttuurin merkitys on kasvanut voimakkaasti ja siitä on tullut yhä arkipäiväisempää. Tähän vaikuttaa hyvinvoinnin lisääntyminen ja sen siirtymisen osaksi asenteita, mikä heijastaa ihmisten suhtautumista tapahtumiin ja ympärillä oleviin asioihin. Kulutuksesta on tullut moniulotteista ja se heijastaa ajan arvoja: valinnan vapautta, mutta samalla sen tuomaa vastuuta. Yhteiskunnalliset muutokset eivät välttämättä heijastu ihmisten kulutuskäyttäytymiseen, sillä esimerkiksi ympäristöongelmat ja yksilön tulotaso voivat olla keskenään ristiriidassa. Kestävä ja ympäristöystävällinen kulutus pohjautuu rationaaliseen valintaan, jossa kulutuksen ympäristövaikutukset ovat valintapäätösten keskiössä (Haanpää, 2009, s. 66–69).

Kaiserin ja muiden (1999, s. 61–62) mukaan ekologinen käyttäytyminen tarkoittaa "toimia, jotka edistävät ympäristön säilyttämistä ja/tai suojelua". Kuviossa 3 esitetään heidän mallinsa henkilökohtaisen vastuun tunteista ympäristöä kohtaan, jolla kurotaan umpeen rationaalisen valinnan ja normien aktivoinnin teorioiden välistä kuilua. Ympäristötieto, ympäristöarvot ja vastuuntunto ennustavat ekologisen käyttäytymisen aikomuksia, jotka puolestaan ennustavat ekologista käyttäytymistä. Ekologisen käyttäytymisen aikomukset pitäisi ennustaa tarkemmin ottamalla mukaan moraalisesti liittyvä käsite henkilökohtaisesta velvollisuudesta eli vastuuntunteesta. Ympäristö on yhteinen omaisuus, joka on kaikkien ihmisten käytettävissä, joten yhden yksilön luonnonvarojen kulutus vaikuttaa myös muihin ihmisiin. Kuluttamatta jättäminen

tapahtuu usein omalla kustannuksella, mutta se parantaa muiden tilannetta. Ekologinen käyttäytyminen nähdäänkin moraalisen, prososiaalisen tai altruistisen ihmisen käyttäytymisenä (Kaiser ja muut, 1999, s. 59–62).

Kuvio 3. Ekologinen käyttäytyminen toimintana (mukaillen Kaiser, Ranney, Hartig & Bowler, 1999, s. 62).

Miksi ihminen ylipäättään toimii ympäristöystävällisesti ja mitä esteitä on vähähiiliselle käyttäytymiselle? Vastaus tähän kysymykseen on erittäin monimutkainen. Vähähiilisellä käyttäytymisellä tarkoitetaan yksinkertaisesti käyttäytymistä, jolla pyritään tietoisesti minimoimaan ihmisen toiminnan kielteiset vaikutukset luontoon ja maailmaan. Tällöin pyritään minimoimaan energiankulutusta, käyttämään myrkyttömiä aineita ja vähentämään jätteen syntymistä (Kollmuss & Agyeman, 2002, s. 240–241). Covid-19-pandemian hillintätoimet ovat todistaneet, että ihmiset pystyvät toimimaan nopeasti halutessaan. Pandemian myötä miljoonien kansalaisten ja valtioiden toiminta ja arki muuttui päivissä. Tämä houkuttelee vertailemaan, että pystyisivätkö ihmiset ratkomaan myös ekologisen kriisin (Dufva ja muut, 2020, s. 16).

2.2.2 Green gap -ilmiö

Monien kuluttajakäyttämisen tutkimusten (mm. Lorenzoni ja muut, 2007; Id & Laaksonen, 2012; Chu, 2020) mukaan kuluttajien käyttäytymisen ja asenteiden välille on muodostunut "kuilu" eli Green gap. Tällä tarkoitetaan sitä, ettei kuluttajien

käyttäytyminen ja ympäristöasenne välttämättä kohtaa keskenään. Kuluttajat voivat esimerkiksi kertoa kannattavansa vähähiilisiä ratkaisuja, mutta heidän ajatusmaailmansa ei siitä huolimatta heijastu käytökseen. Kysymys onkin siinä, miten kuluttajien rutinoitunutta käyttäytymistä voidaan muuttaa ympäristöystävällisemmäksi (Id & Laaksonen, 2012, s. 42). Green gap -kuilun selittämiseen on monia syitä, joista yksi on kuluttajien rutiini.

Isenhour (2010, s. 454–463) kirjoitti, että merkittävimmät haasteet vähähiilisen elämäntavan ja käyttäytymisen edistämiseksi liittyy kuluttajien rutiinien, totuttujen tapojen ja sosiaalisten normien muutokseen. Kuluttajan on oltava kiinnostunut vastuullisuudesta ja olemaan valmis ylläpitämään vähähiilisiä tapojaan. Lisäksi hänen on ajateltava omaa käytöstään, jotta uusien rutiinien tai yhteiskunnan tapojen ja normatiivisten käytäntöjen haastaminen on ylipäätään mahdollista. Biswas (2017, s. 7714–7725) toteaa, että viimeaikaiset tutkimukset kuluttajakäyttäytymisestä liittyvät myös yhä enenemissä määrin kuluttajien ilmastonmuutoksen pelkoon. Kuitenkin ihmisten tahto taltuttaa ilmastonmuutos ei ole laajalti heijastunut vihreiden tai ympäristöystävällisten tuotteiden markkinaosuuksien kasvuun. Tämä voi johtua siitä, että kuluttajien odotusten ja käsitysten välillä on eroja.

Id ja Laaksonen (2012, s. 43) ovat puolestaan esittäneet Green gap -ilmiön lähtökohtana olevan motivaatio. He korostavat keinojen etsimisen tärkeyttä, jotta kuluttajien todelliseen käyttäytymiseen vaikutetaan asenteista riippumatta. Ihmiset voivat toimia vähähiilisesti, vaikka heidän ajattelumaailmansa ei olisi vihreä. Rutiinien lisäksi vihreään kiiluun vaikuttaa useita muita syitä; asenteiden ja käyttäytymisen välinen kiilu sekä vapaa-matkustajaongelma. Vapaa-matkustaja-ongelmassa kuluttajat kokevat yhteiset haasteet tärkeiksi, mutta niiden toteutus yksilötasolla jää suorittamatta.

Yksi vanhin ja yksinkertaisin ympäristöystävällisen käyttäytymisen malli perustuu tietoisuuden levittämiseen. Aiemmin ympäristöystävällisen käyttäytymisen oletettiin kasvavan, kun ihmisten huolta ja ympäristötietoisuutta lisättiin. Tutkimukset kuitenkin

osoittivat, että useimmissa tapauksissa tiedon ja tietoisuuden lisääminen ei johtanut ympäristöystävällisen käyttäytymisen kasvuun. Silti useimmat ympäristöalan kansalaisjärjestöt käyttävät vielä tätä mallia sosiaalisessa markkinoinnissa (Kollmuss & Agyeman, 2002, s. 241). Owens (2000, s. 1141–1148) huomauttaa, että kyseistä tapaa käyttävät jopa hallitukset. Ihmisten käyttäytymisen muuttaminen on hyvin vaikeaa, vaikka uudella käyttäytymismallilla olisi selviä etuja vanhaan verrattuna.

Joronen (2009, s. 52–53) painottaa, että asennetta parempi käyttäytymisen indikaattori onkin arvot. Monissa tutkimuksissa on havaittu, että asenne ei välttämättä johda tai vaikuta käyttäytymiseen. Lisäksi valtaosa tutkimuksista, jotka käsittelevät vastuullista kuluttamista, ovat tarkastelleet asenneteoriaan pohjautuvaa käyttäytymisen ja asenteen välistä yhteyttä. Arvojen on havaittu olevan vakaampia ja pidempikestoisia verrattuna asenteisiin.

3 Lähiöt ja asumisen kuluttaminen

Toisessa teorialuvussa käsitellään lähiöitä ja asumisen kuluttamista. Ensimmäisessä alaluvussa syvennytään lähiöiden tilanteeseen, rakentamiseen ja vähähiilisyteen. Toisessa alaluvussa käydään läpi asumisen kuluttamista ja kulutuksen roolia, kodin energiatehokkuutta ja uusiutuvia energialähteitä sekä vähähiilisen asumisen mahdollisia esteitä. Teorialukujen jälkeen syvennytään teoriaosuuden yhteenvetoon, jossa esitellään tutkimuksen kannalta oleellinen teoreettinen viitekehys.

3.1 Lähiöiden synty, nykytila ja tulevaisuus

Nykyään suurin osa suomalaisista asuu lähiöissä ja niihin rinnastettavissa esikaupunkialueilla, erityisesti suurilla kaupunkiseuduilla. Alun perin lähiöitä rakennettiin Helsingin ulkolaitamille 1960- ja 70-luvulla rakennemuutoksen kiihtyessä. Monikerroksiset kerrostalot rakennettiin useimmiten betonista ja ne sijaitsivat kaupunkien keskustojen ulkopuolella. Betonisia asuinkeksuksia rakennettiin nopeasti, paljon ja kustannustehokkaasti, sillä Helsinki ja sen ympäristökunnat kilpailivat kaupunkeihin muuttavista uusista asukkaista. Lähiöistä suunniteltiin tulevan Tapiolan kaltaisia asuinpaikkoja (Hirvonen, 2011, s. 2–7; Kortteinen, 1982, s. 26–31; Stjernberg, 2019, s. 4–5; Bäckgren, 2017).

Lähtökohtaisesti Tapiola rakennettiin mukailien puutarhakaupunki-ideologiaa, mutta sen rakentaminen oli hintavaa. Tällainen rakennustyyli ei toiminut esimerkiksi Helsingissä, jossa oli rakennettava halvemmalla. Tänä päivänä niin lähiöt kuin koko yhteiskunta on muuttanut verrattuna 1980- ja 1990-lukuihin. Yhteiskunnan perusrakennetta on muuttanut teollisten työpaikkojen osuus ja palvelusektorin kasvu (Hirvonen, 2011, s. 2–7; Kortteinen, 1982, s. 26–31; Stjernberg, 2019, s. 4–5; Bäckgren, 2017).

Lähiöille on tällä hetkellä ajankohtaista energiankulutuksen vähentäminen sekä laajat remontit, mitkä ovatkin suurempien kuntien tärkeimpiä kehittämiskohteita. Useat

ikäntyneet betonilähiöt ovat edenneet ensimmäiseen peruskorjausvaiheeseen. Osa lähiöistä on suunniteltu jopa purettavaksi. Lähiöt muodostavat Suomessa valtavan rakennusmassan, minkä vuoksi modernia rakennusperintöä ei voida hävittää kokonaan. Lähiöiden peruskorjauksesta onkin kuvailtu samanlaista missiota kuin mitä itse lähiörakentaminen oli 1960- ja 1970-luvuilla. Tuolloin lähiöt rakennettiin asukkaita varten, mutta heidän intressejään ei tiedetty etukäteen. Nykyään on tärkeää ottaa huomioon asukasnäkökulma, sillä näin saatetaan välttyä konflikteilta. Asiakslähtöisyys on nykyajan trendi ja asukkaat ovat oppineet vaatimaan sitä voimakkaammin. Asuinalueiden tärkeimpiä viihtyvyystekijöitä ovat liikenneyhteydet, sijainti, luonnonympäristö, rauhallisuus ja palveluiden saatavuus (Blom, 2021; Roininen & Oksanen, 2012, s. 7; Kempainen, 2016; Strandell, 2017).

Kaupungit vauhdittavat erityisesti kansantaloutta, minkä vuoksi niin Suomessa kuin EU:n tasolla edistetään kaupunkikehittämistä eri ohjelmin ja toimin. Tällä hetkellä Suomessa onkin keskityttävä luomaan hyvinvointia ja uutta kasvua. Suurimpien kaupunkien lähiöitä kehitetäänkin parhaillaan, sillä tavoitteena on luoda alueille elinvoimaisuutta sekä edistää asukkaiden hyvinvointia. Asukkaiden ja heidän tarpeensa esille tuominen on keskeisessä roolissa, jolla voidaan vähentää eriarvoistumista ja huono-osaisuutta. Sosioekonomiset, alueelliset ja sukupuolten väliset erot sekä koulutuksen periytyvyys heijastuvat kouluttautumiseen ja oppimiseen entistä vahvemmin, myös kaupunkien sisällä (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d; Ympäristöministeriö, n.d., s. 2–3; Stjernberg, 2015, s. 559).

Lähiöiden kehittäminen kytkeytyy myös hyvinvoinnin ja hiilineutraalisuuden tavoitteisiin. Viimeisen kymmenen vuoden aikana Euroopassa on voimistunut kaupunkien alueellinen ja sisäinen sosioekonominen eriytyminen. Lähiöiden kehittäminen on tärkeässä roolissa, kun asutokannan ja asuinalueiden hiilineutraalisuus halutaan saavuttaa. Suomalaiset lähiöt kuitenkin eroavat toisistaan huomattavasti. Niin seutujen välillä kuin niiden sisälläkin voi olla eroavaisuuksia (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d; Ympäristöministeriö,

n.d., s. 2–3; Stjernberg, 2015, s. 559). Alla olevaan kuvioon 4 on tiivistetty yhteenveto lähiöiden historiasta, nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Kuvio 4. Yhteenveto lähiöiden historiasta, nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Nopea kaupungistuminen on vaikuttanut varsinkin pienituloisiin ihmisiin eniten. Monissa tapauksissa kaupungistumiselle on ominaista kaupunkien hajaantuminen ja syrjäytyminen, mikä lisää myös energian kysyntää, hiilidioksidipäästöjä ja aiheuttaa paineita ekosysteemille. Sosioekonominen eriytyminen voi heikentää sosiaalista kestävyyttä sekä kaupunkien kilpailukykyä. Tätä ehkäistään tehokkaimmin investoimalla ihmisiin eli koulutukseen, hyvinvointiin ja työmahdollisuuksiin. Yhtä aikaa on varmistettava, että lähiöt ovat toimivia, turvallisia ja viihtyisiä (Ympäristöministeriö, n.d., s. 2–3; Rode & Burdett, 2011, s. 458).

3.1.1 Lähiöiden rakentaminen

Rakennemuutoksen trendi alkoi jo 1960-luvulla, kun maaseudulta muutettiin kaupunkeihin. Tuolloin rakennettiin erityisesti monikerroksisia betonielementtitaloja,

joita ei alun perin suunniteltu kestäväksi 30–40 vuotta pidempään. Viime vuosina 1960- ja 1970-luvuilla rakennettuihin taloihin on suunnitteilla varsin laajoja remontteja. Monille rakennuksille on annettu lisää elinkaarta eri korjaustoimenpiteillä. Rakenteet, ulkopinnat ja talotekniikka ovat kyseisten lähiöiden merkittävimmät korjauskohteet. Aiemmin lähiöitä rakennettiin väljästi, mutta tällä hetkellä ja tulevaisuudessa on tarkoitus rakentaa entistä tiiviimmin. Tähän vaikuttaa vahvasti kaupungistuminen – esimerkiksi Helsingin väkiluvun arvioidaan kasvavan 860 000:een vuoteen 2050 mennessä. On myös arvioitu, että tulevaisuudessa noin kolmasosa asuu lähiöissä (Toivanen, 2019; Bäckgren, 2017).

Toivasen (2019) mukaan lähiöiden talotekniikkakorjauksista suurin on vesi- ja viemärijärjestelmän kunnostus. Myös lämmitysjärjestelmiä, sähkö- ja teleteknisiä järjestelmiä, hissejä sekä ilmastointi- ja jäähdytysjärjestelmiä korjataan tällä hetkellä. Seuraavan 10 vuoden aikana 1960-luvun rakennuksissa on tarve käyttövesi- ja viemärintijärjestelmäremonteille. Näitä on myös 1970-luvun taloyhtiöissä ja niitä on suunniteltu tehtäväksi ylivoimaisesti eniten. Roinisen ja Oksasen (2012, s. 7) mukaan lähiöitä on joko uudistettava radikaalisti purkamalla vanhaa tai suoritettava nykyisiin rakennuksiin mittavia julkisivu-, putki- ja energiatehokkuuskorjauksia.

Tämänhetkiset lähiöiden korjausrakentamisen toimintamallit ratkaisevat sen, minkälaisessa kestävässä yhdyskunnassa suomalaiset asuvat tulevaisuudessa. Ilmastonmuutos aiheuttaa perinteiseen korjausrakentamiseen uudenlaisia ekotehokkaita vaatimuksia. Lähiörakennusten kunnostuksissa käytetyt materiaaliset resurssit ovat ekologisen kriisin aikana tärkeässä roolissa. Maailman kasvihuonepäästöistä 5–8 prosenttia aiheutuu betonista. Se heijastaa myös 1960- ja 1970-lukujen historiallista ajankuvaa, jolloin betoni koettiin käytännönläheiseksi materiaaliksi (Blom, 2021). Suomen rakennuskannasta noin 60 prosenttia asuinrakennuksista on rakennettu vuonna 1970 tai sen jälkeen. Koko rakennuskannassa yksi- ja kaksikerroksisia rakennuksia oli yhteensä 95 prosenttia ja näissä

rakennusmuodoissa asuu noin 3,6 miljoonaa suomalaista. Yhteensä Suomessa on yhteensä noin 1,5 miljoonaa rakennusta (Tilastokeskus, 2021).

Yksi vaihtoehto betonin korvikkeeksi on puurakentaminen, joka on tällä hetkellä suosittu rakennusmateriaali. Sitä käytetään paljon etenkin julkisessa rakentamisessa. Puurakentamisella on betoniin verrattuna alhaisemmat rakentamisen aikaiset päästöt. Lisäksi se toimii myös hiilivarastona, sillä puu sitoo hiiltä. Kuitenkin Rakennusteollisuuden ry:n laskelmien mukaan massiivipuukerrostalojen lämmitysenergian kulutus on noin kaksinkertainen suhteutettuna betonitaloon (Lassila, 2021). Parhaimmillaan asukkaat voivat vaikuttaa rakennusmateriaaleihin ja energiatehokkuuteen pientalojen uudisrakentamisessa ja olemassa olevien asuinrakennusten peruskorjauksissa (Roininen & Oksanen, 2012, s. 7; Suomen ilmastopaneeli, 2020, kpl 1–3).

3.1.2 Tavoitteena vähähiilinen lähiö

1970-luvun puolivälin energiakriisistä lähtien huoli globaaleista ympäristöoloista on vaikuttanut kansainvälisiin päätöksentekofoorumeihin, mikä on edesauttanut kestävyyyteen ja kestävään kehitykseen liittyvää toimintaa. EU päättänyt saavuttaa ilmastonutraaliuden vuoteen 2050 mennessä, minkä tarkoituksena on hillittyä ilmastonmuutosta. Se tavoittelee ensimmäisenä maanosana taloutta, jossa kasvihuonekaasujen nettopäästöt ovat nolla. Päästöjä tuotettaisiin vain sen verran kuin mitä niitä pystytään sitomaan. Tavoite mukailee Pariisin sopimuksen maailmanlaajuisia ilmastotoimia. Kaikilla yhteiskunnan ja talouden sektoreilla on siirtymisprosessia rooli (Gabriel & Watson, 2013, s. 219–220; Berninger, 2013, s. 11; Yle, 2021; European Commission, 2021; Ympäristöministeriö, 2012, s. 15).

Yhteiskunnassa on tärkeää panostaa vähähiilisyyteen, sillä se tuo ilmastonmuutoksen hillitsemisen lisäksi muitakin etuja. Esimerkiksi ilmanlaatu paranee sekä energiatehokkuuden kehitys voi aikaansaada kustannussäästöjä. Uuden teknologian

kehittyminen ja tuotekehitys voivat myös luoda uusia innovaatioita sekä kasvattavaa vientimahdollisuuksia (Gabriel & Watson, 2013, s. 219–220; Berninger, 2013, s. 11; Yle, 2021; European Commission, 2021; Ympäristöministeriö, 2012, s. 15).

Suomen hallitus on jo sitoutunut uudistamaan ilmastopolitiikkaansa ja toimimaan tavalla, jotta Suomi olisi hiilineutraali vuoteen 2035 mennessä. Hiilineutraalius voidaan saavuttaa nopeuttamalla päästövähennystoimia. Hallitus pyrkiikin parantamaan vähähiilisyyttä ja energiatehokkuutta. Kunnat voivat myös ennaltaehkäistä hiilijalanjälkeään vaikuttamalla kasvihuonekaasupäästöjen määrään. Kunnat vastaavat muun muassa useiden rakennusten lämmitysmuodon valinnoista, julkisista hankinnoista ja kaavoituksesta. Näin kunnat voivat vauhdittaa ja monilla eri tavoin edistää organisaatioiden, asukkaiden ja yhteisöjen päästövähennyksiä. Hiilineutraaliuden tavoittelussa on otettava eri väestö- ja ikäryhmien asumistarpeet huomioon sekä kehittää muun muassa kaupunkilähiöiden asuinalueiden hiilineutraaliutta ja viheralueita (Valtioneuvosto, 2021; Lounasheimo ja muut, 2021, s. 66; Ympäristöministeriö, 2020, s. 32–33).

Ympäristöministeriön (n.d., s. 2–7) mukaan vähähiilisuuden edistäminen on otettava huomioon lähiöiden kehittämissuunnitelmassa, joka on sidottava osaksi kuntien kattavia energia- ja ilmastotavoitteita. Seuraavat osa-alueet tukevat paitsi asuinalueiden viihtyvyyttä ja alueidentiteetin vahvistamista myös lähiöiden hiilineutraaliuden edistämistä:

- tehokas palveluverkko,
- kestävät joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen yhteydet,
- palveluiden saavutettavuus,
- aluetehokkuuden nostaminen ja
- monipuoliset viherympäristöt, lähimetsät ja puistot.

Kotitalouksien päästöjen ja yllä lueteltujen osa-alueiden lisäksi lähiöiden vähähiilisyys vaikuttaa se, että tällä hetkellä lähiörakentamisen huippuvuosina rakennetut asunnot ovat saavuttaneet remontti-ian. Erityisesti monessa 1960- ja 70-luvuilla rakennetuissa lähiöissä on kasaantuneita peruskorjaustarpeita, ja kyseisiä taloyhtiöitä korjataankin eniten. Suomen kasvihuonekaasupäästöistä noin 30–40 prosenttia aiheutuukin rakentamisesta ja rakennuksista. Tämän vuoksi lähiöiden kehityksen kannalta on hyvä pohtia eri tapoja edistää ja aktivoida asumisyhteisöjä asuntokannan kehittämisessä, korjaamisessa sekä energiatehokkuuden edistämässä. Hiilineutraaliutta, asuinalueen viihtyvyyttä ja alueidentiteetin vahvistamista voidaan parantaa vähähiilillä ratkaisulla, esimerkiksi käyttämällä puuta rakentamisessa ja lisäämällä viher- ja ympäristörakentamista (Toivanen, 2019; Ympäristöministeriö, n.d., s. 2–10; Rakennusteollisuus, 2010, s. 3–5, 9).

3.2 Asumisen kuluttaminen ja kulutuksen rooli

Ihmisten havahtuminen omiin kulutustottumuksiinsa ja kulutuksen tasoon on ensimmäinen edellytys asumisen ympäristökuormituksen vähentämisessä. Kotitalouksien tilanteet ja vaikutusmahdollisuudet vaihtelevat, mutta keskivertokuluttaja voi puhtaasti omilla valinnoillaan vähentää hiilijalanjälkeään. Kulutuksen on mahdollista muuttua, mikäli ihmisille annetaan enemmän vähähiilisiä ja ympäristöä kuormittamattomia vaihtoehtoja. Asunnon kulutuksen hiilijalanjälkeä voi pienentää useilla toimilla. Merkittävimpiä keinoja on esimerkiksi käyttää uusiutuvia energialähteitä, kuten tuulivoimaa, sekä parantaa rakennusten energiatehokkuutta (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–23; Lettenmeier ja muut, 2019, s. 66).

Useissa viimeaikaisissa kuluttamiseen liittyvissä teorioissa todetaan, että kulutuksen rooli vaikuttaa olennaisesti henkilökohtaisen identiteetin luomiseen ja ylläpitämiseen. Kuitenkin suurin osa suomalaisista kuluttajista ei tietoisesti pidä kulutusta suurena osana identiteettiään. Vaikka suomalaisten elämäntyylistä havaittiin materialistisia ja hedonistista kulutustyyliä, niin monien kulutustyyliä heijasti vaatimattomuus ja

rationaalisuus. Rahan säästäminen on tärkeää useimmille suomalaisille kuluttajille, ja monet myös aliarvioivat omaa kulutustaan. Sosioekonomiset ja demografiset tekijät, erityisesti sukupuoli, ikä, luokka-asema ja tulot, vaikuttavat voimakkaasti kulutukseen ja elämäntapoihin. Kuluttaminen onkin monimutkainen, sosiaalinen prosessi (Wilska, 2022, s. 44–45; Valentine, 2001, s. 491–492).

Kuluttajien kodeissa on mahdollista toteuttaa rakenteellisia muutoksia, mutta heidän on nähtävä omat ja muiden tekemät teot ja muutokset; Ihmiset haluavat tuntea varmuutta, että muutkin pyrkivät muutokseen ja ratkaisemaan haasteita, jotta oma tekeminen ei tunnu tarkoituksettomalta. Kuluttajia voidaankin motivoida tekemään elämäntapoihin ja teknologioihin liittyviä muutoksia. Nykyään tätä oman kulutuksen tiedostamisen kehitystä tukee myös lainsäädäntö. Esimerkiksi vuodesta 2013 suurimmalle osalle kuluttajista etäluettava ja reaaliaikainen sähkönkulutus on oltava käytettävissä. Sähkön mittaustieto toimii käyttäjille myös kannustimena. Kotitalouksien mittauksista on hyvä kehittää kaikissa asumismuodoissa, mutta tällaisten ratkaisujen on oltava kuluttajalle helppoja käyttää. Näistä hyvinä esimerkkeinä on muun muassa hiili- ja vesijalanjälkimittarit ja -laskurit (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–16, 23).

Asuminen on kasvanut yhä suuremmaksi kulutusmenoksi suhteessa suomalaisten tuloihin. Tähän vaikuttaa muun muassa vuokratason nousu aluekeskuksissa, suomalaisen asuntokannan uudistuminen, asumisen alueittainen eriytyminen ja demografiset muutokset. Asuminen on säilynyt pienituloisilla enemmän välttämättömyytenä. Puolestaan suurituloisten tuloryhmissä asumisen laatuominaisuudet paranevat. Viime vuosina suomalaisten alueelliset erot ovat asumisen hinnassa korkeita. Haasteena on, että kaikilla ei ole mahdollisuutta turvattuun ja tarpeisiin soveltuvaan asumiseen. Toisaalta tämä voi heidän mukaansa tuoda myös asumiselle uusia avauksia ja innovaatioita (Reijo, 2018; Leminen ja muut, 2020, s. 3). Tilastokeskus (2018) on julkaissut, että asuminen vie 40 prosenttia pienituloisen kotitalouden kulutusmenoista. Siihen sisältyy lämmitys, vuokra ja vesimaksut.

Kolmessakymmenessä vuodessa pienituloisten asumismenot ovat kasvaneet jopa 14 prosenttiyksikköä. Asuminen on suurin menoerä myös suurituloisilla.

Suomessa kotitalouksia on tullut enemmän ja niiden koko on puolestaan pienentynyt. Yhden henkilön asuntokuntia oli eniten kaupunkimaisissa kunnissa sekä pääkaupunkiseudulla. Kotitalouksille tuo lisää kustannuksia vanhan asuntokannan suuret peruskorjaukset. Kuitenkaan nämä eivät aina välity asunnon hintaan ja saattavat voimistaa asunnon sijainnin hintakehitystä. Asunnon peruskorjauksia ja hankintaa varten otetut asunovelat ja rahoitusvastikkeet lisäävät kotitalouksien taloudellista rasitetta lyhyelläkin aikavälillä (Reijo, 2018).

3.2.1 Kodin energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet

Suurimpia päästöjä syntyy erityisesti kotitalouksien lämmityksestä, lihan ja maidon kulutuksesta sekä liikkumisesta autolla ja lentokoneella. Kotitalouksien asumistilanteet eli demografia ja kodin koko vaikuttavat hiilijalanjäljen muodostumiseen. Kotitalouksien päästöihin vaikuttaa muun muassa se, ettei sen osuutta ja asemaa ole aiemmin priorisoitu riittävän hyvin ilmastopolitiikassa (Dubois ja muut, 2019, s. 144). Kotitalouksien energiankulutusta voidaan karsia esimerkiksi asunnon lämpötilan laskemisella sekä turhien valojen ja sähkölaitteiden sammuttamisella (Kaskinen ja muut, 2009, s. 8–9).

Asumismuoto vaikuttaa asukkaan vähähiilisyden edistämiseen: omakotitalossa asuvilla on suurimmat vaikutusmahdollisuudet, asunto-osakeyhtiöosakkaalla puolestaan pienemmät ja vuokra-asukkaalla vähäisimmät. Kuitenkin kaikki asukkaat voivat tehdä jotain päästöjen vähentämiseksi. Perinteisesti ilmastonmuutoksen hillintää on lähestytty päästöjen tuottamisen näkökannalta, missä keskeisin keino on vähentää rakennusten lämpöhukkaa (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–20; Heinonen & Junnila, 2010, s. 2). Heinonen ja Junnila (2020, s. 43) toteavat myös, että Suomessa hiilijalanjäljet poikkeavat

merkittävästi toisistaan eri alueilla asuvien kuluttajien keskuudessa. Selittävinä tekijöinä on aluerakenteet, kuten asumisen energia, rakentaminen ja liikkuminen.

Uusiutuvien energialähteiden lisäksi yksi vähähiilinen vaihtoehto on käyttää lämpöpumppua lämmityksessä sekä eristää ja ottaa lämpöä talteen rakennuksissa. Asunnossa voi myös madaltaa sisälämpötilaa sekä vähentää kuumaa vettä ja sähkön käyttöä. Sähkön vähentämisen keinoja on muun muassa vähentää ilmastointia, käyttää LED-lamppua ja energiatehokkaita kodinkoneita. Energiankäytön tehostamista on kehitettävä vuokrasopimuksissa, sillä näin hyödyt ja vastuut jakautuvat oikeudenmukaisesti asunnon omistajan ja asiakkaan välillä (Suomen ilmastopaneeli, 2020, kpl 1–3; Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–16, 23).

Vuonna 2020 Suomen energiatuotannon hiilidioksidipäästöt laskivat 20 prosenttia edellisvuodesta. Verrattuna 2000-luvun suurimpaan päästövuoteen, eli vuoteen 2003, päästöt ovat laskeneet 72 prosenttia. Vuonna 2020 hiilidioksidineutraalinen sähköntuotanto oli ennätystasolla. Tähän vaikutti, että ydin- ja vesivoima kattoivat puolet käytöstä. Suomessa sisätiloja lämmitetään paljon johtuen pitkistä talvista ja asuintilojen suuresta keskikoosta. Keskivertosuomalainen asuu asunnossa, jonka pinta-ala on noin 40 neliometriä (Energiateollisuus, 2021; Lettenmeier ja muut, 2019, s. 35).

Kuten edellä mainittiin, niin kodin energiakulutukseen liittyy myös sääolot. Esimerkiksi Etelä-Suomessa sää oli vuonna 2019 poikkeuksellisen lämmin, minkä ansiosta asuintilojen lämmitysenergian kulutus laski kaksi prosenttia (Tilastokeskus, 2020). Sääolojen lisäksi energia-alan yritys Helenin (2021) teettämän kyselytutkimuksen mukaan yli puolet suomalaisista on koronavuoden 2020–2021 aikana muokannut asumisen kulutustaan ekologisemmaksi. Suurimmassa nousussa on ollut aurinkoenergian hyödyntäminen.

Covid-19-pandemiakriisi on vaikuttanut äkillisesti monen arkeen ja itsestäänselvyytenä pidettyihin asioihin, joita on aiemmin pidetty normaalina. Pinnalla oleva keskustelu

"uudesta normaalista" haastaa myös tarkastelemaan totuttua arkea. Parhaimmillaan koronakriisin jälkeen rakennetaan kestäväää ja ekologista maailmaa. Kriisin hillintätoimet ovat todistaneet, että ihmiset pystyvät halutessaan toimimaan nopeasti. Tämä voi houkutella ajattelemaan, että jos ihmiskunta pystyy tähän, niin myös ekologinen kriisi on mahdollista ratkaista (Dufva ja muut, 2020, s. 14–38).

Kuluttajat voidaan nähdä ratkaisujen tuottajina ja neuvotteluosapuolina. Tulevaisuudessa kansalaisilla onkin mitä todennäköisemmin myös muita rooleja kuin kuluttajan rooli. Esimerkiksi energiantuotannossa kuluttaja voi olla tuottaja, joka myy kulutuksestaan ylijäävää energiaa sähkö- ja lämpöverkkoon (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–16). Asumisen kannalta hiilipäästöjen ulkoistamisessa on haasteena esimerkiksi se, että lähes kaikki hiilipäästöistä tuotetaan muualla kuin itse asunnoissa (Heinonen & Junnila, 2010, s. 2).

Valtioilla ja energiayhtiöillä on oma kiinnostuksensa saada kuluttajat säästämään energiaa, sillä varomattomasti kasvava energiankulutus koettelee muun muassa tuotanto- ja jakelujärjestelmiä. Energialla on myös oma roolinsa kansainvälisessä politiikassa ja riippuvuus tuotantoenergiasta saatetaan kokea maan heikkoutena. Tässä kohden yritysten ja kansalaisten kannustaminen energiankäyttöön on kustannustehokas tapa korjata tätä heikkoutta. Kuluttajille energiankulutuksen kontrolloinnissa on suorina kannustimina energian hinta. Kuluttajat ymmärtävät, että viisas energiankäyttäjä säästää rahaa (Kaskinen ja muut, 2009, s. 8–9).

Energiateollisuus ry (n.d.) kirjoittaa, että uusiutuvia energialähteitä ovat biomassa, tuuli, vesi, aurinko ja hukkalämmöt. Suomessa yli 80 prosenttia sähköntuotannosta on jo puhdasta tuotantoa. Näiden lisäksi ydinvoima tuottaa melko vähän kasvihuonekaasupäästöjä. Uusiutuvien energialähteiden osuus jatkaa kasvuaan tulevina vuosikymmenien aikana ja se on nyt jo merkittävässä roolissa. Suomessa energiantuotanto on muihin Euroopan maihin verrattuna varsin hajautettua.

Ciuccin ja Keravecin (2021) mukaan uusiutuvia energialähteitä on edeltävien lisäksi myös valtamerienergia, maalämpö, biomassa ja biopolttoaineet. Uusiutuvien energialähteiden avulla vähentää kasvihuonepäästöjä, monipuolistetaan energian tarjontaa sekä vähennetään riippuvuutta epäluotettaviin ja vaihteleviin fossiilisten polttoaineiden markkinoihin, kuten öljy ja kaasu. EU:n lainsäädäntö on edistänyt uusiutuvan energian kehitystä merkittävästi. Lisäksi EU:n tavoitteena on, että uusiutuvien energialähteiden osuus tulisi olla 32 prosenttia energiankulutuksesta vuoteen 2030 mennessä.

3.2.2 Vähähiilisen asumisen esteet ja haasteet

Vähähiilisen asumisen kehittämisessä on oleellista tunnistaa sitä hidastavat esteet. On tärkeää löytää ratkaisut, joilla voidaan madaltaa vähähiiliseen asumiseen siirtymistä. Ympäristöministeriön (2020, s. 20) mukaan erityisesti asunnon tarkoituksenmukaisuus ja tilatehokkuus vaikuttavat energiankulutukseen, sillä päästöt ovat suoraan riippuvaisia asunnon lämmitettävästä tilavuudesta. Tässä tutkielmassa tarkoituksenmukainen asuminen tarkoittaa asuntoa, joka sopii kuluttajan elämäntilanteeseen ja on kuluttajalle sopivan kokoinen. Tilastokeskuksen (2019) mukaan suomalaisista 3,6 miljoonaa eli noin 66 prosenttia asuu yksi- tai kaksikerroksisissa rakennuksissa.

Halmeen ja muiden (2005, s. 51–52) mukaan esteet energiatehokkaan asumisen yleistymiselle on riippunut monesta tekijästä. Aiemmin kustannustehokkain tapa parantaa energiatehokkuutta on ollut uusiorakentaminen. Kuitenkin on todettu, että energiatehokas asunto laskee elinkaarikustannuksia. Rakennuskannan todellinen haaste piileekin vanhojen talojen energiatehokkuudessa, minkä vuoksi on syytä panostaa korjausrakentamiseen. Alla olevaan kuvioon 5 on koottu yhteen tämän kappaleen vähähiilisen asumisen esteet ja haasteet. Ne liittyvät energiatehokkaiden asuntojen puuttumiseen ja asuntojen energiatehokkuuteen vaikuttaviin suunnittelu- ja teknologiaratkaisuihin.

Kuvio 5. Yhteenveto vähähiilisen asumisen esteistä ja haasteista.

Suurimpia esteitä erittäin energiatehokkaille rakennuksille on aiemmin ollut investointikustannukset, kosteusvaurioiden pelko ja vihreän asuntolainan puute. Lisäksi energiatehokkailla asunnoilla on ollut uskottavuusongelmia, sillä esimerkiksi julkinen sektori ja johtavat yritykset eivät ole näyttäneet sen osalta esimerkkiä. Asuinrakennusten energiankulutukseen vaikuttavat useat suunnittelu- ja teknologiaratkaisut. Näitä ovat muun muassa ilmanvaihto, sijainti ja eristys. Tämän vuoksi asuinrakennusten energiantarpeen parantamisessa on otettava huomioon koko kaupunkiyhteisö eikä vain rakennukset (Pässilä ja muut, 2015, s. 7; Martos ja muut, 2016, s. 481).

3.3 Yhteenveto ja teoreettinen viitekehys

Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on lisätä ymmärrystä lähiöasukkaiden tunteista ja näkökulmista koskien vähähiilistä asumista. Kappaleessa syvennytään tutkimuksen teoreettiseen viitekehykseen, jossa yhdistetään tutkimuksen kannalta keskeisimmät teoriat. Teoreettinen viitekehys pohjautuu tutkielman teoriaosuuteen.

Kappaleessa kaksi syvennettiin teoreettista ymmärrystä tunteista ja kuluttajien ekologisuudesta. Alan teorian, kirjallisuuden ja aiemmin toteutettujen tutkimusten

perusteella tunteisiin vaikuttaa vahvasti muun muassa ihmisen toiminta, asenne, motivaatio, kokemukset ja monet muut osa-alueet (Ben-Ze'evin, 2017, s. 1; Russel, 2003, s. 145–172; Brown, 2003, s. 123–132). Tunteet ovat samanaikaisesti osa jokapäiväistä elämää, mutta samalla yksi hankalimmista asioista, joita ihminen voi kokea (Ben-Ze'evin, 2017, s. 1). Tunteiden funktiona on suojella ihmisen toiminnanohjausmekanismin rajallista ja tietoista kuormitusta (Adolphs, 2010, s. 549–552; Nummenmaa, 2017, s. 35–38). Vähähiilisyteen liittyvät tunteet ovat oleellinen motivaatiolähde käyttäytymisen muutoksessa, vaikkakin yksinään tunteet eivät johda vähähiiliseen toimintaan (Chu, 2020, s. 371–372).

Tunteiden ja kuluttajien ekologisuutta koskevissa tutkimuksissa on korostunut ilmastonmuutoksen rooli. Nykyään ihmiset ajattelevat ilmastonmuutoksen tapahtumista enemmän kuin ennen. Kuitenkin osa ihmisistä ei tästä huolimatta puutu aiheeseen tai reagoi ilmastonmuutokseen emotionaalisesti, kuten tuntemalla huolta. Tästä johtuen ekologisen käyttäytymisen on oltava kuluttajille mahdollisimman järkevä ja looginen tapa toteuttaa (Wang ja muut, 2018, s. 25; Yang ja muut, 2018, s. 1–14). Pihkala (2018, s. 32) kirjoittaa, että ilmastonmuutos voi edesauttaa ihmisten psyykkisiä sairauksia, kuten ahdistusta, masennusta ja pelkoa.

Yksinkertaistettuna vähähiilisellä käyttäytymisellä viitataan toimintaan, jolla ihmisten luontoa tai ylipäätään maailmaa kohtaan vaikuttava kielteinen käyttäytyminen on tarkoitus tietoisesti minimoida. Tämä voi tarkoittaa muun muassa kuluttajien energiankulutuksen minimointia, myrkyttömien aineiden käyttöä tai jätteiden vähentämistä (Kollmuss & Agyeman, 2002, s. 240–241). Tunteet vaikuttavat vähähiiliseen käyttäytymiseen, sillä ne liittyvät erottamattomasti toisiinsa (esim. Ekman, 1992). Onkin paradoksimaista, että vaikka kuluttajilla olisi vähähiilinen asenne, niin se ei välttämättä ilmene huomattavasti käyttäytymisen muutoksessa. Käyttäytymismuutosta ekologisempaan suuntaan voi edesauttaa muun muassa sääntelyillä, verotuksilla, hinnoittelulla ja muilla kannustimilla (Owens & Driffill, 2008, s. 4412–4418; Ouellette & Wood, 1998, s. 54).

Kuluttajien tahto muun muassa energiankulutuksen vapaaehtoiseen vähentämiseen riippuu siitä, ovatko he huolestuneita tai tietoisia ilmastonmuutoksesta. Vähähiilisen asumisen ja käyttäytymisen esteitä on monia: yhteiskunnalliset esteet tai kuluttajilla ei ole riittävästi rahaa, aikaa tai tietoa (Semenza ja muut, 2008, s. 483; Lorenzoni ja muut, 2007, s. 451). Kuluttajien ekologisia asenteita ja käyttäytymistä on tutkittu jo vuosikymmeniä. Ne ovatkin merkittävimpiä kuluttajatutkimuksen aihealueita.

Viitekehyksessä käytiin läpi myös Green gap -ilmiötä, jolla viitataan useiden kuluttajakäyttäytymisen tutkimusten (mm. Lorenzoni ja muut, 2007; Id & Laaksonen, 2012; Chu, 2020) mukaan ”kuilua”. Tämä Green gap -ilmiö kuvaa kuilua kuluttajien ympäristöasenteen ja käyttäytymisen välillä. Kuluttajat voivat esimerkiksi sanoa kannattavansa vähähiilisyttä, vaikka heidän käytöksensä ei ole todellisuudessa ole vähähiilistä (Id & Laaksonen, 2012, s. 42). Green gap -ilmiö auttaa ymmärtämään, minkälaisia haasteita kuluttajat voivat kohdata vähähiilisessä asumisessa ja miten heitä voisi auttaa vähähiilisen asumisen toteuttamisessa.

Luvussa kolme tarkasteltiin lähiöiden syntyä, nykytilaa ja tulevaisuutta sekä asumisen kuluttamista ja kulutuksen roolia. Viitekehyksessä käydään läpi lähiöiden vähähiilisen asumisen lisäksi rakentamisen päästöjä. Lähiöiden mittavat remontit ja korjaustarpeet sekä ihmisten vaikutusmahdollisuudet oman kotinsa vähähiilisyteen voivat olla aiheita, jotka vaikuttavat kuluttajien tunteisiin. Ymmärtämällä lähiöiden historiaa, nykytilaa ja tulevaisuutta saadaan kokonaiskuva niiden tämänhetkisestä tilanteesta.

Alun perin 1960- ja 70-luvulla lähiöitä rakennettiin paljon, nopeasti ja kustannustehokkaasti rakennemuutoksen kiihtyessä erityisesti Helsingin ja pääkaupunkiseudun ulkolaitamille (Kortteinen, 1982, s. 26–31). Nykyään lähiöistä on tarkoitus luoda mahdollisimman toimivia, turvallisia ja viihtyisiä. Lisäksi siellä on tavoitteena parantaa uusiutuvien energialähteiden käyttöä ja rakennusten energiatehokkuutta. Lähiöiden haasteina on muun muassa segregatio, kasaantuneet peruskorjaustarpeet, vuokratason nousu ja asuntokannan uudistuminen. Erityisesti

vähätuloisiin ihmisiin nopea kaupungistuminen vaikuttaa eniten (ks. Blom, 2021; Roininen & Oksanen, 2012, s. 7; Kemppainen, 2016; Strandell, 2017; Ympäristöministeriö, n.d., s. 2–3; Rode & Burdett, 2011, s. 458). Viitekehyksessä syvennyttiin tarkemmin lähiöihin ja niiden vähähiilisyteen sekä lähiöiden rakentamiseen. Tällä hetkellä lähiöihin on kasaantunut peruskorjaustarpeita ja lähiöissä tapahtuu monia muita muutoksia, mikä saattaa vaikuttaa lähiöasukkaiden tunteisiin.

Asumisen kuluttamisen ja ympäristökuormituksen minimoimisen näkökulmasta on olennaista, että asukkaat havahtuvat omiin kulutustottumuksiinsa ja kulutuksensa tasoon. Keskeistä onkin kuluttajien halu muuttaa kulutustapojaan. Kulutus voi muuttua, jos ihmiset voivat hyödyntää enemmän vähähiilisiä ja ympäristöä rasittamattomia vaihtoehtoja (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–23; Lettenmeier ja muut, 2019, s. 66). Kuluttajilla on monia keinoja pienentää päästöjään ja energiakulutustaan – esimerkiksi vähentämällä veden, lämmön ja sähkön kulutusta. Tämä edesauttaisi vähähiilistä asumista (Ympäristöministeriö, 2012, s. 20–21). Puolestaan kodin ekologisuutta voidaan lisätä asumismuodolla sekä asuntojen tarkoituksenmukaisuudella ja tilatehokkuudella. Esimerkiksi omakotitalossa asuvilla on paremmat mahdollisuudet vaikuttaa oman kotinsa vähähiilisyteen verrattuna kerrostalon vuokra-asukkaisiin (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–20; Heinonen & Junnila, 2010, s. 2).

Alla olevassa kuviossa 12 kuvataan tutkielman teoreettinen viitekehys sekä siihen liittyvät teoriat ja niiden liittyminen kokonaisuuteen. Tunteet, kuluttajien ekologisuus, lähiöt ja asumisen kuluttaminen linkittyvät vähähiiliseen asumiseen varsin moniulotteisesti. Kuvion selventämiseksi eri teorioiden osa-alueiden kytköksiä vähähiiliseen asumiseen on esitelty varsin yksinkertaistettuna. Teorioiden käyttö tutkielman pohjana auttaa ymmärtämään lähiöasukkaiden tunteita ja näkökulmia vähähiilistä asumista kohtaan.

Kuvio 6. Tutkimuksen teorettinen viitekehys.

Seuraavaksi yhteenvedon ja teoreettisen viitekehysten jälkeen käydään läpi tutkimuksen metodologiaa eli miten tutkimus on toteutettu.

4 Tutkimuksen metodologia

Edellisissä luvuissa 2 ja 3 hankittiin teoreettinen ymmärrys tutkimuksen aiheesta: tunteista ja niiden merkityksestä, kuluttajien ekologisesta käyttäytymisestä ja asenteesta, lähiöistä ja asumisen kuluttamisesta sekä vähähiilisestä asumisesta. Tässä luvussa tutustutaan tutkimuksen metodologisiin valintoihin. Kappaleessa syvennytään tutkimuksen empiirisessä osassa käytettyihin menetelmiin ja perustellaan niiden valinta. Seuraavaksi käydään läpi tutkimuksen toteutuksen lähtökohdat sekä aineiston keruu ja analysointi. Lopuksi pohditaan tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

4.1 Tutkimuksen toteutuksen lähtökohdat

Tämä tutkimus on laadullinen tapaustutkimus, sillä tarkoituksena on ymmärtää ja selittää tutkittavaa ilmiötä. Laadullinen tutkimusmenetelmä sopii työhön, sillä siinä ei pyritä löytämään tilastollisia yleistyksiä ja sen tuloksia ei voi mitata määrällisesti (Hirsjärvi ja muut, 2015, s. 151–155; Eskola & Suoranta, 1998, s. 61). Tutkimuksen lähestymistavaksi valittiin hermeneuttinen tutkimusote. Se tarjosi tutkimusongelmaan ajattelutavan, jossa haastateltavat käsittelevät sosiaalista maailmaansa ja suhdettaan siihen omien kokemustensa avulla (Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 33).

Hermeneuttisella tutkimusotteella selvitetään tarkemmin merkityksiä ja pyritään ymmärtämään niitä. Sen mukaan merkitykset ja asiat ovat pitkälti tulkittuja, kuten koko käsitys todellisuudesta. Hermeneuttinen ymmärrys tarkoittaa ymmärtämisen lisäämisen ohella ilmiöiden merkitysten oivaltamista (Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 33; Tuomi & Sarajärvi, 2017, s. 98–106). Suuntaus sopii tähän tutkielmaan, sillä tutkimuksessa pyritään ymmärtämään ja selvittämään millaisia tunteita ja näkökulmia vähähiilinen asuminen herättää lähiöasujissa. Kuluttajien tunteiden ymmärtämiseen vaikuttaa asumisen ja vähähiilisyden kokemukset ja merkitykset.

Laadullisen tutkimusmenetelmän ja hermeneuttisen tutkimusotteen lisäksi tutkimuksessa hyödynnetään mukailien etnografisen metodologian piirteitä. Näitä olivat esimerkiksi kentällä olo eli vierailu haastateltavien kotona, kentän dokumentointi, muistiinpanojen kirjoittaminen sekä eettiset näkökulmat. Alun perin etnografinen tutkimusmenetelmä on kehitetty tutkimaan eri kulttuureja. Pää tavoitteena on ymmärtää ja seurata ihmisten elämää, vuorovaikutusta ja ympäristöä, jotta ymmärretään paremmin heidän kulttuuriaan. Etnografian historialliset juuret ovatkin antropologisessa tutkimuksessa (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 150–161; Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 138–153).

Etnografisessa tutkimuksessa kieli käsitetään sosiaalisena käytäntönä: se, mitä ihmiset sanovat ja mistä vaietaan, tuottavat merkitystä ja arvoa sosiaalisessa elämässä. Tarkoituksena on tarkastella ihmisten elämää sisäpiiristä ja ”kulttuurisen linssin” kautta (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 150–161; Eriksson & Kovalainen, 2008, s. 138–153). Työssä etnografinen tutkimusmenetelmä mahdollisti sen, että haastatteluista saatiin syvällistä tietoa. Lisäksi haastateltavat pystyivät kuvailemaan asumistaan, kotiaan ja tunteitaan mahdollisimman perusteellisesti. Tutkimus keskittyi kuluttajien tunteiden ymmärtämiseen ja siinä luotiin ensin teoreettinen esiymmärrys.

4.2 Aineiston keruu

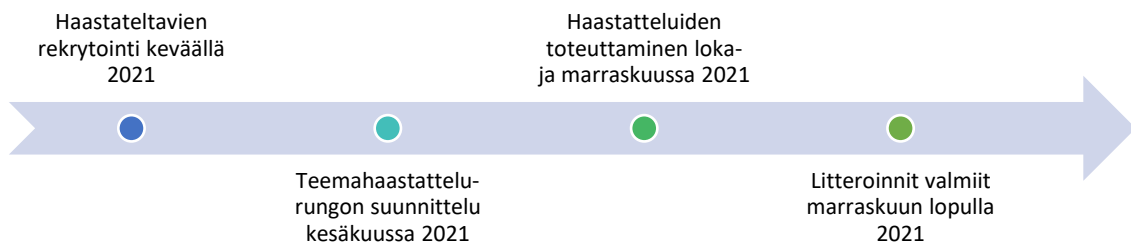
Tutkimuksen empiirinen aineisto hankittiin teemahaastattelujen avulla sekä mukailien etnografista tutkimusmenetelmää. Aineiston keruun aikajana esitellään kuviossa 6. Työhön haastateltiin pääkaupunkiseudun lähiöasukkaita, jotka asuivat sekä kerrostalossa että omakotitalossa. Haastatteluhenkilöiden rekrytointi aloitettiin keväällä 2021. Tällöin kotitalouksia kutsuttiin osallistumaan päiväkirjatutkimukseen Decarbon-Home-hankkeen yhteistyökuntien sosiaalisen median kanavissa. Yhteistyökuntia olivat Helsinki, Vantaa, Joensuu ja Turku. Tutkimukseen halukkaat osallistujat täyttivät taustatietolomakkeen, jolla saatiin tarkempia taustatietoja haastateltavien

demografisista tiedoista. Siinä kysyttiin muun muassa yhteystietoja, asuinsijaintia ja onko vastaaja huolestunut ilmastonmuutoksesta.

Kyselyn lomassa vastaajat pystyivät ilmoittamaan, mikäli heillä oli kiinnostusta osallistua syksyllä järjestettävään tutkimushaastatteluun. Tämän työn osalta tutkimushaastattelusta kiinnostuneihin vastaajiin oltiin yhteydessä loka- ja marraskuussa vuonna 2021. Syksyllä toteutetut haastattelut olivat osalle haastateltavista tutkimuksen toinen vaihe, sillä osa osallistui keväällä pidettyyn päiväkirjatutkimukseen. Päiväkirjahanke toteutettiin keväällä 2021 ja siinä toivottiin osallistujia kertomaan asumiseen liittyviä arkisista tavoista ja kokemuksista.

Tämän työn tutkimushaastattelun kysymysrunгон ja teemojen suunnittelu aloitettiin jo kesäkuussa 2021. Se kehitettiin yhteistyössä hankkeen muiden tutkijoiden kanssa. Haastattelun teemat muodostuivat hankkeen kiinnostuksen kohdista, jotka olivat erityisesti kuluttajien koti, asumiseen liittyvät kokemukset ja arkiset tavat vähähiilisyden näkökulmasta. Haastatteluiden keskeisimmiksi teemoiksi valikoitui muun muassa asumisen ratkaisut käytännössä, ilmastoviisaus asumisessa sekä asumisen unelmat ja tulevaisuus. Tutkimushaastattelurunko on liitteenä (liite 1).

Lähiöasujien listalla oli 52 henkilöä ilmoittanut halukkuutensa osallistua tutkimushaastatteluun, joista tutkija otti yhteyttä 20 henkilöön syksyllä 2021. Osa kieltäytyi tai ei vastannut yhteydenottoihin mitenkään. Lopulta kohderyhmänä oli kymmenen henkilöä, jotka olivat hyvin tai jokseenkin huolestuneita ilmastomuutoksesta. Haastattelija järjesti kaikki haastatteluihin liittyvät asiat itse, kuten haastateltavien yhteydenoton ja matkat.

Kuvio 7. Tutkielman empiirisen aineiston keruun aikajana.

Tuomen ja Sarajärven (2017, s. 80–90) mukaan laadullisessa tutkimuksessa on ratkaisevaa tulkintojen syvyys ja kestävyys, eikä niiden määrä. Tämän tutkimuksen näyte oli kymmenen henkilöä. Haastattelujen päämääränä oli haastatella kotitalouksia, jotka sijaitsevat pääkaupunkiseudulla eli hankekunnissa. Haasteltavat asuivat sekä kerros- että omakotitaloissa lähiöissä. Haastatteluissa pyrittiin tekemään kierros haastateltavan kotona ja luomaan mahdollisimman rento tunnelma, jotta haastateltavien tunteiden havainnointi ja niistä keskustelu oli mahdollista.

Haastattelut toteutettiin mukaillen teemahaastattelua. Teemahaastattelun runko oli lähinnä haastateltavan apuna haastatteluiden aikana, jotta kysyttäisiin oleellimmat kysymykset. Teemahaastatteluilla pyrittiin ymmärtämään haastateltavia mahdollisimman syvällisesti. Niissä oli etukäteen määritetty haastattelun aihepiirit. Haastattelun aikana varmistettiin, että kaikista päätetyistä teemoista kysyttiin vähintään muutama kysymys. Haastattelurungon tarkoitus olikin toimia tukilistana eikä valmiina kysymyslistana. Haastattelun aikana tarkennettiin ja syvennettiin haastateltavien vastauksia tarkentavien kysymysten avulla (Eskola & Suoranta, 1998, s. 30–60; Tuomi & Sarajärvi, 2017, s. 248–314).

Haastatteluissa korostettiin ihmisten tekemiä tulkintoja ja heidän antamia merkityksiä. Teemahaastattelulla ei haettu näyttöä tietystä teemasta, vaan pikemminkin kuvailla teemaa. Vaikka haastateltavien demografiset piireet olivat erilaisia, niin haastateltavissa oli tiettyä homogeenisyyttä. Tätä kokonaisuutta pyrittiinkin kuvaamaan yhtenäisyyksien ja eroavaisuuksien avulla aineiston analyysissä (Eskola & Suoranta, 1998, s. 30–60; Tuomi & Sarajärvi, 2017, s. 248–314).

Alla olevassa taulukossa 1 esitellään haastateltavien ikä, sukupuoli, asuinkunta ja lähiö, asumis- ja hallintamuoto sekä talon rakennusvuosi. Kaikki haastattelut oli tarkoitus toteuttaa alun perin kasvotusten, mutta vallitsevan koronapandemian vuoksi osa haastateltavista halusi etähaastattelun. Tutkimuksessa vain kolme haastattelua pidettiin kasvotusten ja loput etähaastatteluna. Etähaastatteluista viidellä haastateltavalla oli videokamera päällä, jolloin tehtiin myös kodin esittelykierros. Kahden haastateltavan kohdalla kamera ei ollut päällä, jolloin kodista käytiin enemmän keskustelua ja haastateltavat kuvailivat kotiaan. Haastateltavista suurin osa oli naisia ja valtaosa asui kerrostalossa. Loput haastateltavista asuivat omakotitalossa. Kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta asuivat omistusasunnossa. Haastateltavista kolme asui 1960-luvulla ja 1990-luvulla rakennetuissa taloissa.

Taulukko 1. Haastateltavien demografiset tiedot.

Haastateltava	Ikä	Sukupuoli	Asuinkunta ja lähiö	Asumismuoto	Asunnon hallintamuoto	Talo rakennettu
1	44	Nainen	Helsinki, Arabiaranta	Kerrostalo	Omistusasunto	2000-luvulla
2	41	Mies	Helsinki, Kivikko	Kerrostalo	Omistusasunto	1980-luvulla
3	50	Nainen	Helsinki, Itäkeskus	Kerrostalo	Omistusasunto	1960-luvulla
4	46	Nainen	Helsinki, Kulosaari	Kerrostalo	Vuokra-asunto	1960-luvulla
5	59	Nainen	Helsinki, Siltämäki	Kerrostalo	Omistusasunto	1970-luvulla
6	52	Mies	Helsinki, Roihuvuori	Kerrostalo	Omistusasunto	1960-luvulla
7	38	Nainen	Helsinki, Vartiokylä	Omakotitalo	Omistusasunto	1990-luvulla
8	39	Nainen	Helsinki, Puistola	Omakotitalo	Omistusasunto	1990-luvulla
9	51	Nainen	Vantaa, Rekola	Omakotitalo	Omistusasunto	1990-luvulla
10	30	Mies	Vantaa, Kaivoksela	Kerrostalo	Omistusasunto	2010-luvulla

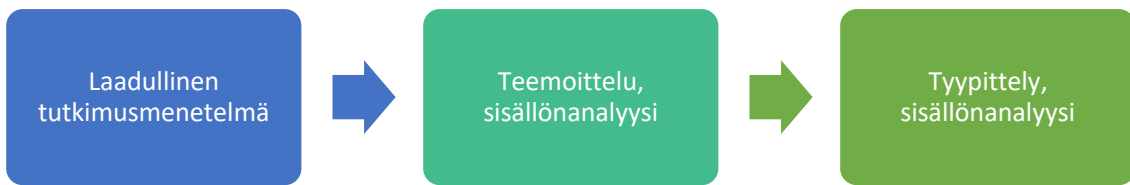
Teemahaastatteluilla saatiin kerättyä runsaasti analysoitavaa materiaalia. Haastattelut nauhoitettiin ja niiden kesto vaihteli 30–70 minuuttiin. Litteroinnin jälkeen analysoitavaa materiaalia oli yhteensä 79 liuskaa. Haastattelut toteutettiin haastateltavien toiveestaan joko kasvokkain haastateltavien kotona tai virtuaalisesti Zoom-tapaamisen kautta. Haastateltaville kerrottiin etukäteen haastattelun tarkoitus, GDPR-tietosuojaselosteet, tutkimuksen aihe ja kesto. Teemoja ei kerrottu etukäteen haastateltaville ja niiden

järjestys saattoi vaihdella riippuen siitä, mihin suuntaan keskustelu eteni luontevasti haastateltavan kanssa.

Haastattelut nauhoitettiin osallistujan suostumuksella. Tämän jälkeen haastattelut litteroitiin sanasta sanaan, mikä auttoi haastattelujen analysoinnissa ja toi tutkimukselle luotettavuutta. Haastatteluissa pyrittiin luomaan yhteys osallistujan kanssa. Oli myös tärkeää, että haastattelijalla oli hyvä kuuntelijan, osoitti aitoa kiinnostusta osallistujaa kohtaan ja pyrki luomaan sosiaalisesti mukavan olon. Tällöin haastateltava pystyi rentoutumaan ja puhua avoimesti. Lisäksi varmistettiin, että osallistuja tietää haastattelun olevan yhtenä osana tiedonkeruuta ja ymmärsi haastattelun merkityksen. Haastatteluiden jälkeen tehtiin muistiinpanoja (Erikson & Kovalainen, 2016, s. 157–158). Lisäksi ymmärrettiin, että haastateltavilla voi olla haasteita kertoa tunteistaan, mikäli he eivät osaa ilmaista tai kertoa niistä suoraan. Haastattelijalla teki omia havaintoja haastattelutilanteista sekä otti luvalla mahdollisuuksien mukaan valokuvia asunnosta.

4.3 Aineiston analysointi

Aineiston analysoinnissa käytettiin laadullisen tutkimuksen analyysimenetelmistä sisällönanalyysin muotoja: teemoittelu ja tyypittely. Aineiston analyysin eri vaiheet havainnollistetaan kuviossa 7. Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, jossa haastatteluista analysoidaan systemaattisesti ja objektiivisesti sekä etsitään tekstistä merkityksiä. Tutkimuksessa luotiin aineiston tutkittavasta ilmiöstä kuvaus yleisessä ja tiivistetyssä muodossa. Tämä mahdollisti myös aineiston järjestelyn johtopäätöksen tekoa varten (Tuomi & Sarajarvi, 2017, s. 314–348).

Kuvio 8. Tutkielman empiirisen aineiston eri analyysivaiheet.

Aineiston analyysin pohjana käytettiin Tuomen ja Sarajärven (2017, s. 248–314) esittämää runkoa laadullisen aineiston analyysistä:

1. päätetään mikä aineistossa on kiinnostavinta,
2. käydään aineisto läpi sekä erotellaan ja merkitään kiinnostavimmat asiat,
3. jätetään muut aiheet pois tutkimuksesta,
4. kerätään merkityt asiat yhteen sekä erotellaan ne muusta aineistosta,
5. luokitellaan, teemoitellaan tai tyypitellään aineistoa, ja
6. kirjoitetaan yhteenveto.

Teemoittelulla kartoitettiin haastateltavien vastausten syvällisiä merkityksiä ja tarkoitusperiä. Sen avulla pilkottiin ja ryhmiteltiin laadullista aineistoa, jotta tiettyjä aineistossa esiintyviä teemoja pystyttiin vertailemaan. Lisäksi aineistosta etsittiin samankaltaisuuksia ja eroavaisuuksia. Teemoittelulla aineistosta löydettiin tutkimusongelman kannalta olennaiset teemat eli aiheet (Eskola & Suoranta 2008, 174–180; Tuomi & Sarajärvi, 2017, s. s. 260–272). Analysoinnin tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä lähiöasujien tunteista ja näkökulmista liittyen vähähiiliseen asumiseen. Analyysimenetelmillä aineistosta tunnistettiin kuluttajien tunteista yhteneviä ja eriäviä teemoja. Näitä tulkittiin tutkimuksen tuloksissa ja johtopäätöksissä.

Aineisto pyrittiin analysoimaan siten, että siitä saadaan luotettavat tutkimustulokset. Aineiston analyysi aloitettiin ensin litteroimalla haastattelut sanasta sanaan, johon käytettiin apuna hankkeessa ulkoistettua litterointipalvelua. Tämän jälkeen aineisto käytiin huolellisesti ja systemaattisesti läpi, jonka jälkeen se teemoiteltiin. Siinä

aineistosta merkattiin tutkimuksen kannalta olennaisimmat asiat, jotka jaoteltiin eri teemoiksi. Teemoittelussa aineisto järjesteltiin ja koodattiin Excel-ohjelmaan, jotta sitä olisi helpompi tulkita. Teemoittelun ja siitä tehdyn analyysin jälkeen siirryttiin tyypittelyyn. Siinä luotiin kolme kuluttajatyyppeä, jotka käydään läpi tutkielman tuloksissa.

Tyypittelyllä luotiin ikään kuin ihannemalleja ja esimerkkejä, miten tutkittava ilmiö esiintyy todellisuudessa. Aineistoa ryhmiteltiin tiettyjen ominaisuuksien mukaan ja haettiin poikkeavia ilmiöitä eikä perinteistä yleistystä. Eroavuuksia oli tärkeä löytää, jotta aineiston samanlaisuus jäsenneltiin rikkaammin. Analyysin tarkoituksena oli ottaa huomioon tutkimuksen tavoitteet. Aluksi syntyi keskenään kilpailevia luonnoksia, joiden työstämistä jatkettiin eteenpäin. Työssä käytettiin lainauksia alkuperäisestä aineistosta, sillä aineiston autenttisuus haluttiin säilyttää sekä kuvata sen monivivahteisia kokonaisuuksia. Pelkät lainaukset eivät riitä perustelemaan tutkimuksen tuloksia, minkä vuoksi tutkijan päättelyketjua tuotiin esille sekä arvioitiin tulkintoja (Puusa & Juuti, 2020, kpl 2, kpl 9).

4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus voidaan tiivistää kolmeen käsitteeseen: eettisyys, uskottavuus ja luotettavuus. Eettisyydellä varmistetaan, että tutkija on toiminut koko tutkimuksen ajan eettisten periaatteiden mukaisesti. Analyysitapojen ja käytettyjen menetelmien on täytettävä tarvittavat kriteerit. Tutkimukseen osallistuvien henkilöiden anonymiteetin suojaus on oltava tutkijan prioriteetti. Lisäksi on varmistettava, ettei osallistujille ei aiheudu tutkimuksesta haittaa. Tutkimuksen on ennen kaikkea suojattava tutkimukseen osallistuvia ihmisiä. Heille on muun muassa kerrottava tutkimuksen riskeistä sekä siitä, että tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista (Puusa & Juuti, 2020, kpl 5; Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 71–74, 153).

Uskottavuuteen vaikuttaa aineiston huolellinen ja asianmukainen kerääminen. Erityisesti laadullisessa tutkimuksessa tutkijan on luotava uskottavat perustelut oikeanlaisten lähestymistapojen ja menetelmien käytöstä, joilla muun muassa ratkaistaan tutkimusongelma. Uskottavuuteen vaikuttaa myös se, pystyisikö toinen tutkija tekemään samanlaisia tulkintoja saman aineiston pohjalta (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 71–74; Puusa & Juuti, 2020, kpl 5).

Tutkimuksen luotettavuutta puolestaan edistää, jos tutkimuksen etenemistä kuvaillaan juuri siten, miten se on toteutunut. On myös tärkeää, että osallistujien henkilötietoja käsitellään luottamuksellisesti koko tutkimuksen ajan. Tutkimuksen osallistujilta on pyydettävä suostumus ennen haastatteluiden aloittamista. Tietoinen suostumus liittyy vahvasti vapaaehtoiseen osallistumiseen. Haastateltaville on kerrottava tutkimuksen perustiedot, joita ovat tutkimuksen tarkoitus ja perusmenettelyt sekä tutkijoiden yhteystiedot ja rahoittajat (Eriksson & Kovalainen, 2016, s. 71–74; Puusa & Juuti, 2020, kpl 5).

Tässä tutkimuksessa tutkittavaa aihetta käytiin huolellisesti läpi aiemmin toteutettujen tutkimusten, kirjallisuuden ja artikkeleiden perusteella. Empiirinen aineisto muodostui kymmenestä teemahaastattelusta, joihin pyrittiin saamaan erilaisia haastateltavia. Tutkija toteutti kaikki haastattelut itse, jotka nauhoitettiin luvalla. Nauhoitetut haastattelut litteroitiin sanasta sanaan ulkopuolisen kumppanin avustuksella. Ennen haastattelua haastateltaville kerrottiin tutkimuksen ja hankkeen perustiedot. Heidän kanssaan käytiin myös läpi tietosuojasopimus, jonka he vapaaehtoisesti allekirjoittivat tai hyväksyivät suullisesti nauhoitetun videoyhteyden tai puhelun avulla.

Eettisyydestä huolehdittiin tutkimuksessa muun muassa siten, että osallistujien kanssa käytiin läpi tietosuojasopimus. Haastateltaville toimitettiin myös liite tietosuoja-asetuksesta eli GDPR:stä (General Data Protection Regulation). Siinä kerrottiin, miten Vaasan yliopisto käsittelee henkilötietoja. Tutkimuksessa huolehdittiin myös haastateltavien anonymiteetistä ja heidän henkilötietonsa suojauksesta. Kohderyhmälle

kerrottiin myös hankkeen internetsivut, josta he voisivat seurata tutkimuksen etenemistä ja lukea lisätietoa.

Tällä tutkimuksella ei pyritty yleistettävyyteen, vaan saamaan lisää ymmärrystä tutkittavasta aiheesta. Tutkimusprosessissa pyrittiin jäljiteltävyyteen ja johdonmukaisuuteen, minkä vuoksi tutkimus dokumentoitiin ja kuvailtiin mahdollisimman huolellisesti. Esimerkiksi tässä tutkimuksen metodologiaa käsittelevässä luvussa käytiin tarkasti läpi aineiston keruu ja analysointi. Tutkimuksen tulokset ja tulkinnat yhdistettiin aineistoon ja ne pyrittiin kuvailemaan ymmärrettävästi.

5 Tutkimuksen tulokset

Tässä luvussa syvennytään tutkimuksen empiirisiin tuloksiin. Empiiriset tulokset esitetään kahdessa osassa. Ensimmäiseksi tarkastellaan tunteita, jotka edistävät ja motivoivat sekä puolestaan rajoittavat ja epämotivoivat lähiöasujien vähähiilistä asumista. Samalla vastataan toiseen osatavoitteeseen, jossa tarkastellaan minkälaiset tunteet ja näkökulmat saattavat edistävää tai rajoittavaa vähähiilistä asumista lähiöissä.

Tämän jälkeen käydään läpi vähähiilisen asumisen kolme kuluttajatyyppeä, jotka ovat analyyttinen rationalisti, empaattinen ajattelija ja innovatiivinen toimija. Toisessa alaluvussa vastataan tutkimuksen kolmanteen osatavoitteeseen, jolla selvitetään, millaisia vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppejä tunnistetaan haastatteluaineistosta. Lopuksi syvennytään tulosten yhteenvetoon.

5.1 Vähähiilistä asumista edistävät ja rajoittavat tunteet

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, millaisia tunteita ja näkökulmia lähiöasukkailla on vähähiilisestä asumisesta. Vastatakseen tähän tutkimusongelmaan tutkimuksessa toteutettiin teemahaastatteluja kymmenelle lähiössä asuvalle kuluttajalle. Haastatteluissa kerätty aineisto analysoitiin teemoittelun avulla. Seuraavissa alaluvuissa tutustutaan tarkemmin tutkimuksen empiirisen aineiston näkökulmiin ja tunteisiin, joita lähiöasukkaat kokivat vähähiilisestä asumisesta.

5.1.1 Edistävät ja motivoivat tunteet

Tässä kappaleessa käydään läpi haastatteluista esiin nousseita näkökulmia ja tunteita, jotka edistävät ja motivoivat lähiöasukkaiden vähähiilistä asumista. Haastateltavat ilmaisivat tuntevan positiivisia tunteita vähähiilisestä asumisesta erityisesti kulutuksen kohtuullisuuden, käytännöllisyyden ja rationaalisuuden näkökulmista:

"mä ajattelen sitä sen energiankulutuksen kautta, että on mahdollisimman energiatehokasta ja, totta kai sitten myös mahdollisimman vesipihä. Mutta mahdollisimman tehokas energiankulutus ja mahdollisimman pieni sähkönkulutus."
(H10)

He mainitsivat vähähiilisen asumisen olevan ympäristöä kuormittamattomia tekoja, joita toteutetaan konkreettisesti arjessa. Tällaisia tekoja on esimerkiksi kohtuullinen energian ja veden käyttö, kierrättäminen sekä kohtuus asuinneliöissä ja remonteissa. Lisäksi se, että ihmiset ovat valinneet asuinsijaintinsa järkevästi esimerkiksi palveluiden ja työpaikan suhteen, jotta autoa ei tarvitse jatkuvasti käyttää. Eräs haastateltava myös toivoi eri organisaatioilta tekoja liittyen vähähiilisyyden edistämiseen. Omakotitaloissa asuvat haastateltavat kokivat voivansa vaikuttaa paremmin oman asumisensa vähähiilisyyteen verrattuna kerrostaloasujiin:

"Joku voisi väittää et me ei asuta ympäristöystävällisesti ku meit on kaks tän kokosessa talossa, mut mä väitän et mä pystyn vaikuttaa itse asioihin. Ku mä vaikutan itse asioihin nii mä pystyn asumaan paljon ilmastoystävällisemmin kuin jossain osakehuoneistossa tai rivarissa, jossa mun päätösvalta on hyvin pieni." (H9)

Haastateltavia myös pyydettiin kuvailemaan henkilöä, joka asuu heidän mielestään ympäristöystävällisesti. Kysymyksellä haluttiin selvittää, miten haastateltavat kokivat kysymyksen ja miten he kuvailisivat tällaista henkilöä – kuvaillaanko henkilöä esimerkiksi positiivisen vai negatiivisen kautta. Osa kuvaili henkilön luonteenpiirteitä ja jotkut keskittyivät arjen konkreettisiin tekoihin. Eräs hämmentyi kysymyksestä, sekosi sanoissaan ja naurahti hermostuneesti. Toinen taas totesi kysymyksen olevan hankala eikä tietänyt vastausta, jolloin haastateltavaa autettiin esittämällä jatkokysymyksiä. Osan puhe mutkitteli eri aiheisiin ja näkökulmiin.

Kaikki haastateltavat liittivät teemaan positiivisia näkökulmia. He korostivat muun muassa yksilönvastuuta, syvällisyyttä ja realistisuutta. Vähähiilisesti asuvalla henkilöllä on vilpitön halu vaikuttaa ja osallistua vähähiilisen asumisen edistämiseen. Hän näkee itsensä osana suurempaa yhteisöä ja on henkilö, jolla on arvoja, ajatusta ja asennetta. Vähähiilisesti asuvasta henkilöstä haastateltavat käyttivät termejä kuten:

- *”vastuullinen”,*
- *”realisti nykytilanteessa”,*
- *”ajan hermoilla”,* ja
- *”et oo kiinnostunu itsestä vaan muista”.*

Vähähiilisesti asuva henkilö on muutosvalmis ja haluaa kokeilla eri teknologioita. Hän vaikuttaa sen minkä pystyy eikä kuluta paljoa energiaa. Henkilö on säästäväinen ja ajattelee säästäväisesti. Hän on myös tunnollinen, joka haluaa tehdä asiat oikein. Useat mainitsivat tällaisen henkilön haluavan kannustaa muitakin ihmisiä ottamaan kantaa ja toimimaan vähähiilisesti. Joidenkin haastateltavien kanssa keskusteltiin ilmastonmuutoksesta ja millaisia tunteita aihe heissä herätti. Osa suhtautui ilmastonmuutokseen toiveikkaammin ja jotkut kävivät aihetta läpi rationaalisemmin.

Ilmastonmuutokseen rationaalisesti suhtautuneet haastateltavat mainitsivat, että esimerkiksi lämpötilanvaihtelut voi auttaa ihmisiä siinä, ettei energiaa tuhjata. Kuitenkin asumismukavuuden olisi pysyttävä heidän mielestään hyvänä. Useat korostivat, että he tahtovat elää päivä kerrallaan eivätkä halua tuntea ahdistusta. He eivät halua stressata liikaa luonnonvarojen kuluttamisesta. Näistä haastateltavista huomasi, että he kannustivat itseään positiivisuuteen, mutta selvästi miettivät aihetta paljon. He tulevat negatiivisten tunteiden kanssa toimeen ja haluavat panostaa arkeen:

”Ainahan sitä voi loputtomasti stressata sitä että, kulutan luonnonvaroja. Mut väistämättähän niitä kuluttaa kun on olemassa ja hengittää ja syö mutta. Sitä voi vähentää.” (H6)

Osa halusi varmistaa, että pystyy omilla valinnoillaan, toimillaan ja arvoillaan vaikuttamaan positiivisesti vähähiilisyteen. He hyväksyivät, että tekevät sen minkä pystyvät esimerkiksi omien päästöjen suhteen. Lisäksi he pyrkivät siihen, että ovat löytäneet itselleen sopivat vaihtoehdot toteuttaa vähähiilisyttä asumisessaan. Osa korosti myös oikeudenmukaisuutta ja sitä, että haluaa kaikkien osallistuvan ja panostavan yhteisen hyvän eteen. Osa myös ymmärsi nuorempien sukupolvien

ilmastoahdistuksen ja tunsivat empatiaa heitä kohtaan. Muutamat totesivat toiveikkaasti, että on tärkeää jakaa oppeja tuleville sukupolville ja omille lapsilleen:

"Tossa on noi lapset niin niille pitää opettaa sitä toivon kautta, ja oman toimijuuden ja vaikuttamisen kautta." (H7)

Osa haastateltavista koki vähähiilisestä asumisesta juuri toiveikkaita ja positiivisia tunteita. Toiveikkuudella tarkoitetaan sitä, että ihmiset osaisivat yleisesti itse valita sellaisia tapoja, jotka aidosti auttavat vähähiilisyiden edistämisessä. Esimerkiksi jos ihmisten olisi valittava asunnoista joko vähähiilisempi vaihtoehto tai sen sijaan vanhempi, perinteisempi talo, niin he kallistuisivat ympäristöystävällisempään vaihtoehtoon. Haastateltavissa vähähiilinen asuminen herätti myös lämpimiä tunteita, jotka edesauttavat elämään ilmastoviisaammin. Eräs mainitsi, että olisi valmis lisäämään omia kustannuksiaan, mikäli se vaikuttaisi positiivisesti vähähiilisyiden paranemiseen.

Vähähiilisen asumisen myönteisiä tunteita lisäsi myös oma toiminta ja läheisten kannustaminen vähähiilisyteen. Haastateltavat pohtivat esimerkiksi sitä, minkälaisen maailman jättävät tuleville sukupolville. Kuitenkin vähähiilinen asuminen voi herättää huonoa omatuntoa. Henkilö voi kokea riittämättömyyden tunnetta, sillä tuntee, että pitäisi olla vieläkin ympäristöystävällisempi sekä miettiä enemmän omaa toimintaa ja ympäristöarvoja. Eräs haastateltava tiedosti, että asuu isossa asunnossa yksin, mutta myöskin sen, ettei pysty yksin tekemään aivan kaikkea vähähiilisyiden edistämiseksi – vaikka haluaisi. Hän kuitenkin panostaa asioihin, joihin voi vaikuttaa. Näistä yksi on esimerkiksi kierrättäminen:

"Monesti tietyst vähän huono omatunto, että koska ajattelee et pitäis olla ympäristöystävällisempi ja enemmän miettii kaikkii ympäristöarvoja. Ja tiedän että yksi ihminen ja 89 neliö ei oo varmaan ympäristöystävällist asumista mutta ei pysty kaikkeen. Mut kyllähän sitä haluais kauheesti tehdä. Mutta just esimerkiks tekee sellasia et joku kierrättäminen, tekee sitä innolla koska sen pystyy ja se on helppo hoitaa ja tehdä." (H3)

Haastateltava pyrki kompensoimaan epäympäristöystävällistä toimintaansa, mutta ei kuitenkaan kokenut ahdistusta. Tästä nousi hyvin esille Green gap -ilmiön paradoksi:

"mä lennän ehkä aika monta kertaa vuodessa mut mul ei oo lapsii eikä koirii eikä mitään jotka on kauheeta hiilijalanjälkisyöppöjä. Mä ajattelen et pysyy ehkä joku balanssi niin ehkä sama täs kodissa. [...] me ei voida ajatella niin että mä oon vaan yks ihminen et ei sil oo mitään välii mitä mä teen. Koska kylhän jokanen voi yrittää tehdä parhaansa ja edes jotakin " (H3)

Seuraavaksi käydään läpi lähiöasujien tunteita, jotka saattavat rajoittaa ja epämotivoida vähähiilistä asumista.

5.1.2 Rajoittavat ja epämotivoivat tunteet

Vähähiilistä asumista edistävien ja motivoivien tunteiden lisäksi haastatteluista tunnistettiin myös tunteita ja näkökulmia, jotka rajoittavat ja epämotivoivat vähähiilistä asumista. Näistä tunteista pystyi tulkitsemaan muun muassa ihmettelyä, ärsytystä ja turhautuneisuutta. Muutama haastateltava nosti esille heitä huolettavan nykyajan löyhät sukulaisverkostot. Tällä tarkoitetaan, että sukupolvien välillä ei jaeta oppeja tai tuleville sukupolville ei kerrota *"vanhan kansan viisautta"*. He saattoivat myös ihmetellä ja kauhistella nuoremman sukupolven kulutustottumuksia, jotka liittyivät esimerkiksi veden kulutukseen:

"tää sähkön ja veden käyttö et miten paljon sitä kukin käyttää. Huomaa hirvittävän eron siinä jos on vaik jotain nuoria kun ne on tuol tulikuumas suihkus 15 minuuttii ihan. Ite ei todellakaan. Ei edes pystys, tuntuu ihan kauheelta. Ei voi vettä tuhлата ja pitää laittaa välillä pois se kun pesee tukkaa tai jotain niin välilläkin ja sillain." (H3)

Löyhien sukulaisverkostojen ja *"vanhan kansan viisauden"* lisäksi haastateltavat mainitsivat, että on tärkeää kiinnittää kotikasvatuksessa huomiota vähähiilisyteen. Näin lapset saataisiin kiinnostumaan asioista sekä heille opetettaisiin oikea asenne ja ajattelumalli jo varhaisessa vaiheessa. Kotikasvatuksessa olisi hyvä korostaa mihin ja miten on vähähiilisyyden saralla mahdollista tietoisesti vaikuttaa.

Joitakin haastateltavia ärsytti, sillä osa ihmisistä ei välttämättä ajattele tekojensa seurauksia. Negatiivisuutta lisäsi ärsyntyminen muiden ihmisten tiedonpuutteeseen ja mielipiteisiin. Heitä harmitti myös se, jos muut ihmiset eivät osaa ylläpitää tai huoltaa omaa kiinteistöään. Kiinteistöjen huolto ja ennaltaehkäisy on tärkeää, sillä siten kodista pidetään kunnolla huolta eikä sitä tarvitse korjata tai remontoida vasta kun jokin asia on mennyt rikki. Tiedonpuutteen ja kiinteistön hoitamattomuuden lisäksi eräs nosti esille ärsytyksensä siihen, ettei asumisen trendeissä nosteta tarpeeksi hyvin esille vähähiilisyttä:

”Tiedonpuute. [...] ihmisillä ei oo riittävästi kokemusta kiinteistöjen hyvästä ylläpidosta eikä tietoa. [...] Niin tavallaan ihmiset ei ymmärrä, et niitten pitäis enempi vaikuttaa niihin asioihin ja ku se ei oikeesti vaadi vaivaa. Et perehtyy, kuuntelee mitä eri ammattilaiset sanoo. [...] kaupunkienergiaan liittyen on todettu, et talojen kattojen pitäis olla vaaleita. Niin nyt maalataan mustia seiniä, mustia kattoja, eikä ajatella et meil ilmasto lämpenee, tarvitaan viilennystä. Et tavallaan näist trendeist näkee sen et ihmiset ei oikeesti ajattele aina mitä ne tekee. Nii tämä mulle tuli siit mieleen [naurahtaa].” (H9)

Useat kerrostalossa asuvat henkilöt kokivat, että pystyivät vaikuttamaan omaan vähähiiliseen asumiseen rajallisin resurssein. Omat vaikutusmahdollisuudet vähähiilisyyteen koettiin rajallisina. Monien haastateltavien kanssa keskusteltiin tulevaisuuden tapahtumista eli miten ilmastonmuutos vaikuttaa omaan elämään ja tunteisiin. Eräs nosti esille, että kuluttajille on lisätty liian iso vastuu ilmastoasioista. Muutamat painiskelivat surun ja ilmastoahdistuksen kanssa. Eräs jopa totesi painokkaasti ja huolestuneena: *”pakko tehdä jotain asialle ennen kuin on myöhäistä”*. Muuan haastateltava myös kertoi, että ilmastonmuutos huolettaa äärimmäisen paljon ja herättää pakokauhua:

”Jos ilmastonmuutoksesta puhutaan niin [...] kuvaavin termi omalla kohalla saattas olla pakokauhu, mutta niin ei tietenkään semmonen että jatkuvasti arkielämässä panikoin mutta kyllähän siis tilanne on katastrofaalinen.” (H2)

Ilmastonmuutos herätti haastateltavissa ristiriitaisia tunteita: ahdistusta ja ilmastoahdistusta, epätoivoa, toivoa muutoksesta, surua, huolta, rationaalisuutta ja

oikeudenmukaisuutta. Jotkut haastateltavat kokivat ilmastonmuutoksen herättävän heissä huonoa omatuntoa ja riittämättömyyden tunteita. Osan haastateltavien kohdalla ilmeni ilmastoahdistusta haastattelun aikana, ja muutamat mainitsivat kärsineensä siitä aiemmin:

"Mulla on ollut paha ympäristöahdistus aikanaan, silloin joskus parikymppisenä eli 20 vuotta sitten, olen oikeasti kärsinyt siitä tosi paljon. Eli olen siitä päässyt yli, ja nyt menemme kohti sitä mitä emme tiedä ja ehkä tiedämmekin mutta, tässä mennään päivä kerrallaan." (H7)

Ilmastonmuutoksen lisäksi eräs sen sijaan mainitsi muiden ihmisten käyttäytymisen vaikuttavan omaan mielialaan. Haastateltava pyrki elämään vähähiilisesti, mutta hän ei pitänyt siitä, jos henkilöt ovat liian puritaaneja tai ikäviä. Hän tarkoitti puritaanilla sitä, että jo vähähiilisesti toimivien henkilöiden panostusta arvostellaan ja heitä halutaan saada käyttäytymään vieläkin ympäristöystävällisemmin. Hänen mielestään ihmisten ei tarvitse olla ahdasmielisiä, aggressiivisia tai ikäviä, vaikka haluaisivat edistää vähähiilisyyttä.

Vähähiilinen asuminen on aiheena vaikea, mikä lisäsi joidenkin haastateltavien harmia ja surua. Aihe vaatii käytännön ymmärrystä, jotta ihmiset osaavat tehdä oikeita valintoja ja tekoja. Vähähiilisessä asumisessa otetaan myös huomioon yksinkertaisiakin asioita ja siinä ei saisi oikaista helpomman kautta. Vähähiilisessä asumisessa on mietittävä arjen valintoja ja pohdittava, mikä on oikeasti tarpeellista – toiminnassa korostuu rationaalinen käyttäytyminen. Osa haastateltavista mainitsi, että vähähiilinen asuminen herättää turhautumista ja harmia, jos kaikki eivät panosta yhteisen hyvän eteen. Tällä tarkoitetaan, että osa ihmisistä toimii *"vapaamatkustajina"*:

"Herättää harmitusta että miksi nämä ihmiset asuvat täällä kaukana kaikesta hirveän isoissa asunnoissaan ja jokaisella on monta autoa. Se on vähä turhauttavaa ku ajattelee maailman tilaa." (H6)

Seuraavassa kappaleessa tutustutaan kolmeen vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppiin.

5.2 Vähähiilisen asumisen kuluttajatyypit

Vähähiilistä asumista edistävien ja rajoittavien tunteiden jälkeen siirrytään aineiston tyypittelyyn. Tässä osiossa muodostetaan tutkimuksen empiirisen aineiston analyysin pohjalta kolme erilaista vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppeä. Seuraavissa alaluvuissa käydään läpi tutkimuksesta muodostetut kuluttajatyypit.

5.2.1 Analyyttinen rationalisti

Analyttinen rationalisti suhtautuu vähähiiliseen asumiseen käytännönläheisesti ja pohtimalla aihetta. He pitivät paljon vähähiilisyyden ja ympäristöystävällisyyden pohtimisesta ja keskustelusta aiheiden parissa. He kävivät aihetta läpi eri näkökulmista. Analyttisten rationalistien puhetapa on usein hillitty ja harkitsevainen. Kuluttajatyypin nimensä mukaisesti henkilöt ovat rationaalisia, analyttisiä ja usein stressittömiä. He ovat valmiita muutokseen ja halukkaita muuttamaan käyttäytymistään, kunhan saavat muutoksen tueksi oikeaa tietoa ja perusteluita. Tämä tyyppi erottui kahdesta muusta kuluttajatyypistä vahvan analyttisen ja rationaalisen suhtautumisen vuoksi. He suhtautuivat vähähiiliseen asumiseen ajatuksen tasolla melko myönteisesti:

"Ajatuksen tasolla [suhtaudun vähähiiliseen asumiseen] varmasti erittäin positiivisesti. Ehkä vois vielä enemmän itse miettiä myös sitä, ja konkretisoituisi ihan käytäntöönkin, olla valveutuneempi sen asian suhteen." (H8)

Analyttiset rationalistit korostavat, että toimivat jo suhteellisen vähähiilisesti, mutta omassa tekemisessä on *"aina parantamisen varaa"*, kuten eräs haastateltava ilmaisi. He näkevät vähähiilisyyden ainoana vaihtoehtona, jota kaikkien ihmisten tulisi harjoittaa:

"Mulle se merkitsee sitä et sen [vähähiilisyyden] pitäisi olla itsestänselvyys ja välttämättömyys. Eli ikään ku tässä tilanteessa mun mielestä ei oo mitään muuta järkevää vaihtoehtoa mutta, se on millä tavalla asiat kukin näkee." (H2)

Kuluttajatyypin painottaa vastuuntuntoa ja yksilövastuuta sekä he tuntuivat keskustelevan aiheesta enemmän järjellä kuin tunteella, vaikka kokivat aiheen tärkeäksi. Eräs haastateltava myös sanoi, ettei näe estettä, minkä vuoksi ei pystyisi elämään ja asumaan vähähiilisesti. Analyttiset rationalistit olisivat tarpeen tullen valmiita asumaan pienemmässä asunnossa tai vähentämään energiankulutusta, jos sillä olisi konkreettinen vaikutus esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintään. He kaipaavat ehdottomasti tietoa toiminnan tueksi ja pohtivat, minkälaisilla teoilla on aidosti merkitystä vähähiilisyden edistämiseksi:

"suhteellisen helppoo on tehdä semmosii pieni tekoja mutta, sit ei tietysti tiedä että mikä merkitys niillä on isossa kuvassa." (H4)

Tälle kuluttajatyypille vähähiilisen käyttäytymisen lisääminen tarkoittaa rutiinien muutosta. Osa koki, että vähähiilisen asumisen myötä ei joudu luopumaan asioista. Tämä toki riippuu siitä, mihin on tottunut. Eräs nosti hyvin esille, mitä energian vähentäminen tarkoittaisi käytännössä – hankaloittaisiko se arkea ja aiheuttaako se esimerkiksi lisäkustannuksia:

"Se vähän riippuu mitä se energian kulutuksen vähentäminen, tarkoittais. Et toki aina, periaatteen tasolla joo mutta sitten käytännössä jos se on kauheen hankalaa niin sitten, ehkä siinä tulee sitten vastaan se, arjen hankaluus tai kustannukset että se ei oo mahdollista." (H4)

Analyttinen rationalisti seuraa energiakulutuksen perusmittareita, esimerkiksi sähkön ja veden kulutusta. Erään haastateltavan kumppani suhtautuu todella myötämieleisesti uusiin innovaatioihin ja teknologioihin. Hän seuraa monia eri mittareita omakotitalossa. Analyttisen rationalistin kuluttajatyypin on valmis tekemään muutoksia, kunhan ne on helppo toteuttaa ja näille syille on hyvät sekä vakuuttavat perustelut. Heitä on vakuutettava siitä, mitä on järkevää ja kannattavaa tehdä vähähiilisen asumisen kehittämiseksi. He vaikuttavat realisteilta, varovaisilta ja ajattelevaisilta. Lisäksi he pyrkivät siihen, ettei ainakaan omalla toiminnallaan lisää päästöjä. Analyttinen realisti pyrkii esimerkiksi välttämään veden ja sähkön kulutusta turhan takia.

5.2.2 Empaattinen ajattelijia

Empaattinen ajattelijia suhtautuu vähähiiliseen asumiseen intohimolla. Tällaiselle kuluttajatyypille on ominaista vahva oikeudenmukaisuus, velvollisuudentunto ja empatia. Kuluttajatyypin tuntuu huolehtivan siitä, tekeekö tarpeeksi ympäristön hyväksi ja onko tehty valinnat oikeita. Empaattiset ajattelijat olivat puhetavoissaan tarinallisia, hieman harkitsevaisia sekä hyviä ilmaisemaan itseään sekä mielipiteitään.

Tälle kuluttajatyypille on tyypillistä halu elää elämäänsä omien arvojen ja näkemystensä mukaisesti. He saattavat elää vaatimattomammin ja harkitsevammin kuin muut ihmiset, sillä kokonaisuudessaan vähähiilinen elämä ei ole vain osana arkea – se on tärkeä aihe ja elämäntapa. Vähähiilinen ajatustapa ei rajoitu heillä vain asumiseen, vaan ilmasto- ja ympäristöasioita otetaan huomioon kaikissa elämän osa-alueissa aina asumisesta muuhun tekemiseen:

"Mun mielestä se on tärkeää vaikuttaa." (H6)

"Se [vähähiilisyys] on mulle ihan tärkeintä asumisessa" (H7)

Empaattinen ajattelijia voi tinkiä omasta mukavuudestaan ympäristön hyväksi. He yrittävät välttää syyllisyyden tunnetta ja huonoa omatuntoa. Esimerkiksi muuan empaattinen ajattelijia ei käytä kylpyammetta, sillä veden kulutuksesta syntyisi huono omatunto. Puolestaan eräs käyttää kuumalla säällä tuuletinta vasta silloin, kun hänellä on tukala olotila. Muuan pohti omaa arkeaan leipomisen kannalta siten, olisiko kannattavaa leipoa kerralla enemmän ja laittaa ruokaa pakkaseen:

"mä voisin leipoo kerralla enemmän ja laittaa pakastimeen tossa pakastinki vie kyllä sähköä sit et en mä tiä missä kohtaa se on se optimi, kohta." (H1)

Empaattisilla ajattelijajoilla on kekseliäitäkin ideoita siihen, miten on mahdollista vähentää oman kotitaloutensa päästöjä:

"Pyykki kuivaa hyvin niin et laittaa telineeseen ja laittaa sit sen puhaltimen puhaltamaan siihen et se on, aika kätevää. Ei tartte olla pyykinkuivausrumpua." (H6)

Empaattisella ajattelijalla on havaittavissa monia samankaltaisia piirteitä kahden muun kuluttajatyypin - eli analyyttisen rationalistin ja innovatiivisen toimijan - kanssa. Tämä kuluttajatyypin tuntui keskustelevan vähähiilisestä asumisesta tunteen ja järjen yhdistelmänä. Erottavina tekijöinä kahteen muuhun tyyppiin oli vahva empatia, epäitsekkyys ja niin sanottu uhrautuminen. Uhrautumisella tarkoitetaan tässä yhteydessä sitä, että henkilö on valmis joustamaan omasta mukavuudestaan ympäristöystävällisyyden ja yhteisen hyvän vuoksi. Kuitenkaan kuluttajatyypin ei koe uhrautuneensa tai luopuvansa mistään – päinvastoin – se tuo merkityksen tunnetta:

"Kyl se [vähähiilinen asuminen] antaa mulle, joo. Joku voi nähdä sen että se on luopumista tai piheyttä [naurahtaa]. Nyt mä puhun sulle tästä asiasta avoimesti mut mä en oo se joka paasaa tuolla, vihreistä arvoista tai tälleen, koska se myös ärsyttää ja vie ihmissuhteita jos alkaa sellaseks, ottaa sen roolin." (H7)

Empaattinen ajattelija tuntee kuluttajatyypin nimensä mukaisesti vahvaa empatiaa ympäristöä ja muita ihmisiä kohtaan. He suhtautuvat myötätunnolla muihin ihmisiin ja vaikuttivat kärsivällisiltä. Eräs myös totesi, että hän haluaa opettaa tärkeitä arvoja lapsilleen oman toimijuuden ja vaikuttamisen kautta. Heistä paistoi läpi myös vahva velvollisuudentunto. Empaattiset ajattelijat ymmärtävät ja kunnioittavat muita ihmisiä eivätkä halua moralisoida muita. He yrittävät myös perustella valintojaan ja korostavat kohtuudenmukaisuutta:

"vois tehdä asioita jotka ois vaan kivoja ittensä kannalta, myös asumisessa mutta myös monissa muissakin kulutusvalinnoissa, muun muassa matkustella ja näin. Mut kyl mä mieluummin elän niin että, ei oo huono omatunto. Onhan täs nyt lämmitettäviä neliöitä, mut se on kuitenkin se ekosähkö vissiin ollu toistaseks parempi kun et ois vaik kaukolämmössä. [...] mä puhun omasta puolestani, en käy kaukolannoilla, ellei ole syy kuten työmatka tai joku henkilö ketä menee tapaamaan. En mene vain siksi että mä haluan nähdä jonkun paikan. Tää on ollut viimiset 20 vuotta [...] se on se mitä mä ajattelen ja myös opetan lapselleni. [...] enkä mä koe että mä oisin jotenkin henkisesti köyhempi tai luopunut jostain sen takia. Oishan se kiva käydä kaikkialla mutta, mä en koe että mulla on oikeutta tehdä sitä." (H7)

Tämä kuluttajatyyppejä kaipaa tietoa toimintansa tueksi ja haluaa varmistaa, että tekee oikeita ja ympäristöä hyödyttäviä valintoja. Heissä on tahto kehittyä paremmaksi ja he haluavat tehdä parempia valintoja edistääkseen vähähiilisen asumista:

"mä haluaisin kuulla et mitä mä voin tehdä enemmän, ja sit voi tehdä sen harkinnan et onks tää semmonen minkä voi vielä oman mukavuuden rajoissa toteuttaa. [...] Mä kyllä kaivan sitä tietoa ja seuraan ihan uusia tieteellisiäkin artikkeleita, ja näin. Mutta edelleen tuntuu että kyllä mä haluaisin lisää tietoa. [...] Mutta se että mä haluaisin ymmärtää vielä paremmin ja vielä kokonaisvaltasemmin." (H7)

Empaattinen ajattelija pohtii eri tapoja, miten voisi elää vieläkin ympäristöstävällisemmin. He saattavat keskustella aiheesta esimerkiksi kumppaninsa kanssa tai pohtia itsenäisesti, mikä olisi energiaystävällisin tapa toimia. He ovat myös rohkeita ja uskaltavat ottaa kantaa ja vaikuttaa asioihin, esimerkiksi taloyhtiöissä:

"Kyllä me yritettäs kovasti [saavuttaa vähähiilinen asuminen]. [...] me ollaan tässä taloyhtiössä yritetty nyt saada alulle tätä maalämpöhommaa. Et päästäs hiilidioksidineutraaliin, tai siis. Vähennettyä hiilidioksidipäästöjä jo ennen ku Helen pääsee eroon niistä omista voimaloistaan." (H6)

Kuluttajatyypille on yhteistä se, vaikka he ovat empaattisia ajattelijoita, niin *"ei sitä koko ajan vaan märehdi, totta kai mä haluaisin tehdä vielä enemmän mutta tässä mennään"*, kuten yksi haastateltava totesi. He eivät halua stressata tai ahdistua. Osa empaattisista ajattelijoista koki nuoruudessaan pahaa ilmastoahdistusta. Tämän vuoksi he voivat yrittää suojella itseään ja samalla pyrkiä tekemään parhaansa.

Useat empaattiset ajattelijat pitivät analysoinnista ja he esimerkiksi kävivät läpi omaa käyttäytymistään ja sen muuttumista. Jotkut saattoivat ajoittain vaikuttaa hieman kyynisiltä ja realistisilta. Kuitenkin suurin osa on tyytyväinen nykytilanteeseen ja tuntee, että voi vaikuttaa oman asumisensa vähähiilisyyteen sen minkä kykenee. He kokevat vähähiilisen asumisen myös toivona eli mahdollisuutena elää niin vähähiilisesti kuin mahdollista:

"ei mul ei kotiin liity sellasia toteutumattomia haaveita. Et jos niitä liittys nii ehkä sille ois tehny jo tähän ikään mennessä jotain". (H6)

Useimmilla energiankulutuksen seuraaminen on mukana arjessa. He seuraavat esimerkiksi veden ja sähkön kulutusta energianseurantaan liittyvissä sovelluksista. Eräs seurasi taloyhtiön kaasun kulutusta:

"Nyt sitä kaasua on tietysti mennä vähä vähemmän kuin me ostettiin se airfryer, eikä oo käytetty sitte sitä uunia niin paljo et se, jos ajattelee hiilidioksidipäästöjä nii se airfryer on parempi kuin se kaasuhella kun se kaasuhellahan tietysti tuottaa hiilidioksidia. Vaikka se onki aika miellyttävä käyttää." (H6)

Toinen haastateltava puolestaan huomasi, että koronapandemian myötä heidän sähkönsä hinta oli noussut. Tämä edesauttoi halua vähentää energiankulutusta. Eräs haastateltava kertoi seuraavansa energiankulutusta aurinkopaneelien avulla.

5.2.3 Innovatiivinen toimija

Innovatiiviselle toimijalle vähähiilinen asuminen merkitsee paljon ja hän suhtautuu siihen suurella mielenkiinnolla. Tämän tyyppinen kuluttaja korostaa maalaisjärjen käyttöä: toteutetaan järkeviä ja kestäviä ratkaisuja sekä vältetään turhan ostamista ja kuluttamista. He korostavat kohtuullisuutta eli ei kuluteta turhaan. Lisäksi heidän valintansa perustuvat usein rationaalisuuteen: *"pohdin mitä mä tarvitsen ja sit mä etsin siihen parhaan vaihtoehdon, joka on kestävä"*, kuten eräs haastateltava totesi. Kuluttajatyypin ymmärtää, että muutokset vaativat pitkäjänteistä ja jatkuvaa toimintaa. He suhtautuvat optimistisesti ja kehittävin mielin omiin valintoihinsa. Lisäksi he kykenevät tarkastelemaan kriittisesti ja kehitysmielisesti omaa käyttäytymistään. He voivat reilusti myöntää, mikäli heillä on parannettavaa vähähiiliseen asumisessa eivätkä koe tätä ahdistavana:

"kulutusvalintoja vois tehdä fiksummin, mä koen että energiasäästämässä ja tälläessä mä oon tehny, aika paljon hyviä toimenpiteitä toki sitä vois, olla useamminkin pimeässä huoneessa istua [naurahtaa]. [...] kulutuksen, tämmösen ostokäyttäytymisen muuttamista, niin se vois olla semmonen missä olis vielä parannettavaa. [...] Asumises ei oikeestaan ehkä tuu mieleen et sit ne on enemmän tämmöstä just että en matkusta lentokoneella tyylisiä, tai sitten ehkä tekee ruuan

suhteen ympäristöystävällisempiä valintoja. Mut en mä usko et asumisessa kyllä oikeestaan, voisiko sitä enempää tehdä." (H10)

Innovatiivinen toimija pohtii vähähiilistä asumista myös kustannussäästöjen näkökulmasta, mistä syntyikin monia eri näkökulmia. Eräs esimerkiksi koki vähähiilisen asumisen hyödyt siitä syntyvän säästön kautta. Tätä havaittiin myös analyyttisen rationalistin kuluttajatyypissä:

"nään sen [vähähiilisen asumisen], kuitenkin sitten enemmän siitä syntyvän säästön kautta eli ihan puhtaasti just jos puhutaan energian ja veden käytöstä, lämmityksestä niin ehkä se, kustannushyöty minkä siitä saa, on ehkä sit kuitenkin se itselle tärkeä." (H10)

Kuitenkin eräs totesi, että olisi valmis lisäämään omia kustannuksiaan, mikäli tämä edistäisi ympäristöystävällisyyttä. Innovatiiviselle toimijalle on tyypillistä kiinnostua uusista innovaatioista. He haluavat edistää uudenlaista ja nykyaikaista ajattelutapaa. He haluaisivat uusia muutoksia auttamaan esimerkiksi kerrostalon vähähiilisyyttä:

"Joo kyl mä oon koittanu puhuu siinä pihalla muutamillekin että, vaihdettais kerralla vähä reilummin sitä porukkaa [taloyhtiön hallituksessa] et sais sinne sitä, uudistushenkistä tai [...] nykyaikast ajattelua, mut sinne tarvii saada pari kolmeki sitte niitä eri tavalla ajattelevia koska yhden äänen, modernia ajattelua se tulee vähä turhan raskaaks sille yhdelle ihmiselle ku, muut on aina eri mieltä." (H5)

Kuluttajatyypin mukaan myös kierrättäminen pitäisi tehdä kaikille paljon helpommaksi. Tämä voisi lähteä jo asunnon suunnittelusta eli esimerkiksi keittiössä olisi valmiiksi määritetty lajitteluastioiden sijainti. He korostivat, että vähähiilisyden ei tarvitse olla vaikeaa, vaan käytännönläheistä ja helppoa toteuttaa arjessa. Kuluttajatyypillä on halu optimoida kodin kulutusta mahdollisimman hyvin:

"tietysti mä haluaisin että se olis semmone älykoti, missä mä voin sitte yhdestä näytöstä esimerkiks just, kotoa pois lähtiessä säädellä sähkön kulutukset ja lämmitykset silleen et, ne olis optimaalisesti. Koska ihan eri tavallahan sitä asunnon toimintoja tarvii kun on kotona tai kun ei ole kotona." (H5)

Kerrostalossa asuvat innovatiiviset toimijat nostivat haastatteluissa esille vaikutusmahdollisuutensa toteuttaa oman kotinsa vähähiilisyyttä. Osa mainitsi, ettei pysty vaikuttamaan oman asumisensa vähähiilisyyteen niin hyvin kuin haluaisi. Tähän vaikuttaa muun muassa taloyhtiön hallitus ja remontit:

"En tiedä, koska siihen [remontteihin] ryhtyis kun tos on aika sillee vanhanaikaisesti ikävä kyllä ajatteleva taloyhtiön hallitus. Siellä sit aina ku tekee energiaa säästäviä ehdotuksia, vähä suhtautuminen on semmost harmillisen nuivaa." (H5)

"kerrostalossa asuvana se tuntuu aika rajalliselta [vaikuttaa oman kotinsa vähähiilisyyteen]. Varsinki ku tää on kuitenkin uus talo nii tääl on valmiiks jo kaikki lediä kiinteet valaisimet ja muut, [...] sitten toki säätää sitä lattialämmitystä vielä pienemmälle, niin [...] se on oikeestaan varmaan ehkä se minimi. Ja toki vedenkäytön minimointi, mutta siihen se oikeestaan sit jää et mä en kuitenkaan pysty vaikuttamaan niihin materiaaleihin mitä tänne on valittu ja muuta." (H10)

Puolestaan omakotitalossa asuvat innovatiiviset toimijat kokevat pystyvänsä hyvin vaikuttamaan oman kotinsa vähähiilisyyteen: *"tavallaan, jos mä himas päätän että nyt mä haluan tehostaa jotain, niin mä perehdyn asiaan ja teen sen"*, kuten eräs omakotitalossa asuva haastateltava totesi. Osalle juuri oman kodin vähähiilisyyteen vaikuttaminen on tärkeää:

"mä pystyn [omakotitalossa] vaikuttaa lähes kaikkiin tekijöihin, mitkä liittyy ympäristöystävälliseen asumiseen. Nii mä pystyn vaikuttaa niihin jollain tavalla. Jos aattelee jo ihan sitä vedenkulutusta ja jätehuoltoa. Kyl mä mielestäni asun paljo ystävällisemmin ku aikasemmin." (H9)

Empaattisen ajattelijan tavoin myös innovatiivinen toimija pohtii vähähiilistä asumista arjessaan. Heillä saattaa olla esimerkiksi takka, jota tykkäävät käyttää, mutta silti he eivät käytä sitä kovin usein. He tiedostavat, että sen käyttäminen ei ole ekologista. He saattavat olla hieman ylpeitä myöskin siitä, kuinka vähän kuluttavat vettä tai säätävät lämmitystään ja toivat tätä esille:

"mä veikkaan että mun suihkussa käyminen, kuluttaa ja hiusten pesu yhdistettynä kuluttaa huomattavasti vähemmän vettä kun keskimäärin tavallinen suomalainen [naurahtaa] suihkussa käydessään, [...] säästelen lämmintä vettä." (H5)

"mä oon tosiaan aina ollu semmonen et mä pidän mielellään patterit pienellä ja ennemmin vähän ikkunoit auki. Mut ei tietysti talvel ei voi pitää." (H3)

Vähähiilinen asuminen herättää innovatiivisissa toimijoissa ristiriitaisia tunteita. Toisaalta he kokevat myönteisiä tunteita, mutta myös huonoa omatuntoa. He voivat kokea, että heidän pitäisi olla vieläkin ympäristöystävällisempi ja miettiä enemmän toimintaansa ympäristöarvojen perusteella. Heidän mielestään nykyiselle tilanteelle on tehtävä jotain, ennen kuin on liian myöhäistä. Ilmastonmuutos saattaa herättää surua ja ahdistusta, mutta kuten eräs haastateltava sanoi: *"jokainen voi yrittää tehdä parhaansa"*.

Kuluttajatyypin nosti hyvin esille, ettei ole varmaa tietoa siitä, mihin kaikkeen voi yksittäisenä ihmisenä vaikuttaa. Eräs nosti esille myös disinformaation eli ei välttämättä voi tietää mikä tieto on totta ja mikä teko olisi loppuen lopuksi merkityksellistä. Tämä kuluttajatyypin haluaa lisää tiedottamista siitä, mitä kaikkea voisi tehdä vähähiilisen asumisen eteen:

"saatat keskittyä johonkin pieneen asiaan mil ei oo niin merkitystä. Mut jos sä tekisitkin jonkun toisen jutun, sil ois ehkä isompi merkitys. Et kyl se varmaan se tiedon jakaminen. Ja kun miettii vaik tätäkin taloyhtiötä kun tietää miten erilaisii." (H3)

Innovatiivinen toimija haluaa kannustaa, jopa haastaa, muita ihmisiä toimimaan ekologisemmin. He uskaltavat toimia ja suhtautuvat avoimesti muutokseen. Heillä on vahva velvollisuudentunto ja he haluavat, että muutkin osallistuvat toimimaan vastuullisemmin:

"mä oon vaan laitannu sinne taloyhtiön Facebook-ryhmään esittäny toiveen että koska, kaikkis asunnoissa ne vedenkulutusmittarit on, ja ne on etäluettavia et sitä (sit) oikeasti ruvettais huomioimaan, jotta ihmiset sit itte vois herätä ja havahtua siihen, että mitä se veden kulutus omalla kohdalla on. Kun ne mittaustulokset kuitenkin joka vuosi sitte yhtiökokoukses esitellään, että mikä on taloyhtiön asukkaiden keskimääräinen kulutus ja miten se vuodesta toiseen muuttuu, toivoisin semmosta vastuullista käyttäytymistä." (H5)

He kannustavat myös läheisiään toimimaan ympäristöystävällisemmin ja miettivät, minkälaisen maailman jättävät tuleville sukupolville. Innovatiivinen toimija uskoo siihen, että jokainen voi vaikuttaa. Eräs rohkaisi kerrostalossaan näkyvään mittaamiseen, jotta asukkaat voisivat ymmärtää kuinka paljon kuluttavat ja miten voisivat säästää rahaa. Kuluttajatyypin uskoo tulevaan ja nuoriin. Osa innovatiivisista toimijoista nosti itse esille Green gap -ilmiön. He tiedostavat, että saattavat asua isossa asunnossa yksin, mutta myös sen, ettei yksin pysty tekemään kaikkea ekologisuuden eteen. He panostavat asioihin, joihin voivat vaikuttaa. Eräs myös totesi lemmikkiensä vaikuttavan vähähiiliseen asumiseen. Hän haluaisi esimerkiksi pitää alhaisen sisälämpötilan, mutta lemmikkien vuoksi ei voi sitä tehdä.

Innovatiivinen toimija seuraa vaihtelevasti energian mittausta. He saattavat seurata esimerkiksi sähkönkulutusta kerran vuodessa, mutta kiinnittävät siihen päivittäin rutiininomaisesti huomiota omassa toiminnassaan. Kuluttajatyypin seuraa myös energiankulutusta laskuista ja esimerkiksi asuntonsa kosteutta. Hän tarkkailee myös sisäilman lämpötilaa, säätelee sitä ja pyrkii pitämään sen alhaisena. Eräs mainitsi, että kerrostalon taloyhtiöön tuli putkiremontin yhteydessä luettavat vesimittarit taloyhtiöön, jolla hän pelillisti asuntonsa vähähiilisyyttä:

"meil on hassu systeemi täällä [...] meille tuli luettavat vesimittarit ton putkiremontin yhteydessä. Eli me maksetaan joku siinä mitä me ite kulutetaan mistä mä oon et jes, se on niin oikein koska itse en käytä hirveesti sitä vettä. Niin me aina etukäteen ne maksetaan ja me saadaan takasin sitä rahaa jos me ollaan käytetty vähemmän. Mä aina naapurin, mun alakerrassa asuu mun hyvä ystävä, ihan tässä suoraan alhaalla, ollaan siis tutustuttu tässä totta kai asuessa. Niin me aina kilpaillaan et kumpi saa enemmän rahaa takasin." (H3)

Seuraavassa alakappaleessa tutustutaan empiirisen tulosten yhteenvetoon.

5.3 Empiiristen tulosten yhteenveto

Tässä tutkimuksessa tutkittiin kohderyhmää, joka asui kerrostalossa tai omakotitalossa pääkaupunkiseudun lähiössä. Suurin osa haastateltavista oli naisia, jotka asuivat

kerrostalossa. Kaikki haastateltavat yhtä lukuun ottamatta asuivat omistusasunnossa. Lisäksi suurin osa haastateltavista asui 1960- ja 1990-luvuilla rakennetussa talossa.

Empiiristen teemahaastatteluiden ja niiden litteroinnin jälkeen työ analysoitiin teemoittelemalla, minkä yhteydessä huomattiin vähähiilisen asumisen herättävän monenlaisia tunteita ja näkemyksiä. Haastateltavien ensimmäiset ajatukset vähähiilisestä asumisesta vaihtelivat sitä edistävien ja motivoivien sekä rajoittavien ja epämotivoivien tunteiden välillä. Jotkut haastateltavista lähestyivät näkökulmaa peilaamalla vähähiilistä asumista omaan tekemiseensä, ja osa vastasi kysymykseen yleisellä tasolla. Osa myös kävi aiheita läpi monien eri tunteiden kautta sivuten satunnaisesti eri aiheita. Haastateltavat, jotka pystyivät heti kuvailemaan tunteitaan, vaikuttivat puhelialta, pirteiltä ja käyttivät puheissaan paljon kehonkieltä. Kysymyksiä enemmän pohtivat henkilöt tuntuivat varovaisimmilta, mietteliäitä, analyttisiä ja hillitymmiltä.

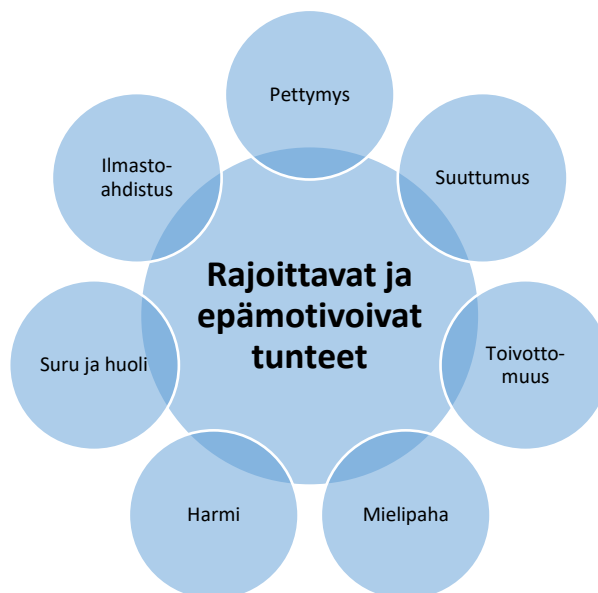
Kun haastatteluissa siirryttiin henkilökohtaisempiin kysymyksiin eli juuri tunnepuoleen, niin suurimmalla osalla haastateltavista meni hetki aikaa orientoitua ennen vastaamista. Tunteita koskevat kysymykset esitettiin yleensä teemahaastattelun loppuvaiheessa, jotta haastateltavat olisivat rentoutuneempia ja valmiimpia puhumaan aiheesta. Tällaiset abstraktimmat kysymykset olivat erilaista verrattuna siihen, että kuvailee omaa arkea, asumista tai kotiaan. Osa pystyi nopeastikin kuvailemaan suhdettaan, tunteitaan ja ajatuksiaan vähähiilisestä asumisesta, mutta osa haastateltavista pohtivat kysymystä tovin. Suurimman osan kanssa keskusteltiin vähähiilisen asumisen lisäksi ilmastonmuutoksesta ja kysyttiin millaisia tunteita ilmastonmuutos herättää. Tähänkin kysymyksessä vastaajilta tuli erilaisia näkökulmia.

Kuvio 9. Vähähiilistä asumista edistävät ja motivoivat tunteet.

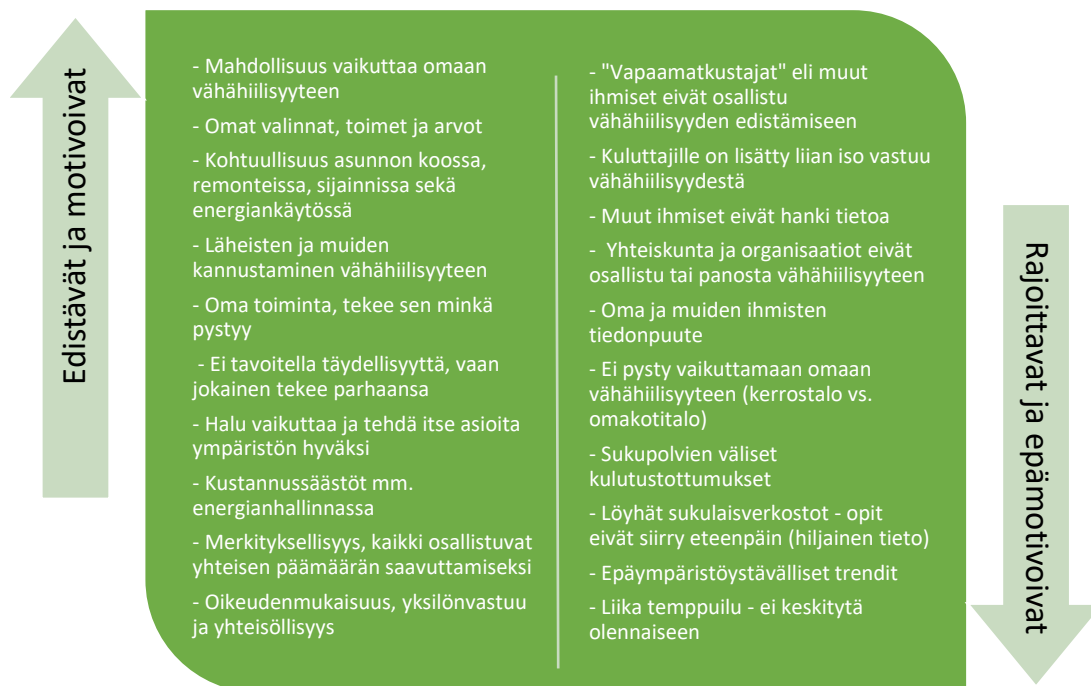
Vähähiilisyttä edistäviä ja motivoivia tunteita oli haastatteluiden pohjalta muun muassa empatia, vastuuntunto ja yksilönvastuu. Lähiöasukkaiden tunteita, jotka edistävät ja motivoivat vähähiilistä asumista, esitellään yllä olevassa kuviossa 8.

Kuvio 10. Vähähiilistä asumista rajoittavat ja epämotivoivat tunteet.

Puolestaan vähähiilistä asumista rajoittavia ja epämotivoivia tunteita havainnollistetaan kuviossa 9. Vähähiilisyttä rajoittavista ja epämotivoivista tunteita tunnistettiin muun muassa harmia, surua ja huolta sekä ilmastoahdistusta. Vähähiilistä asumista edistävien ja rajoittavien tunteiden lisäksi koottiin yhteenveto näkökulmista, jotka saattavat tunteiden lisäksi edistää tai rajoittaa vähähiilistä asumista (ks. kuvio 10). Vähähiilistä asumista edistävät ja motivoivat näkökulmat olivat muun muassa haastateltavien mahdollisuus vaikuttaa omaan vähähiilisyteen. Motivoivia näkökulmia lisäksi herätti se, että on mahdollisuus vaikuttaa omiin vähähiilisen asumisen toimintoihin.

Näiden lisäksi asuminen omien valintojen, tekojen ja arvojen mukaan edisti positiivisia tunteita vähähiilistä asumista kohtaan. Tätä lisäsi myös oma ja muiden ihmisten kohtuullisuus asunnon koossa, remonteissa, sijainnissa sekä energiankäytössä. Haastateltavat kokivat motivoivaksi rohkaista muita ihmisiä toimimaan vähähiilisemmin. Heistä jokaisen on yritettävä parhaansa vähähiilisen asumisen eteen, kuitenkin ei tarvitse tavoitella täydellisyyttä. Näiden lisäksi vähähiilisen asumisen energiahallinnan kustannussäästöt koettiin motivoivaksi. On myös tärkeää, että kaikki osallistuu yhteisen hyvän eteen. Vähähiilisyttä edistävästä ja motivoivista tunteita tunnistettiin muun muassa empatia, vastuuntunto ja yksilönvastuu, toiveikkuus, innostuneisuus, positiivisuus, yhteisöllisyys, rationaalisuus ja käytännöllisyys (ks. kuvio 8).

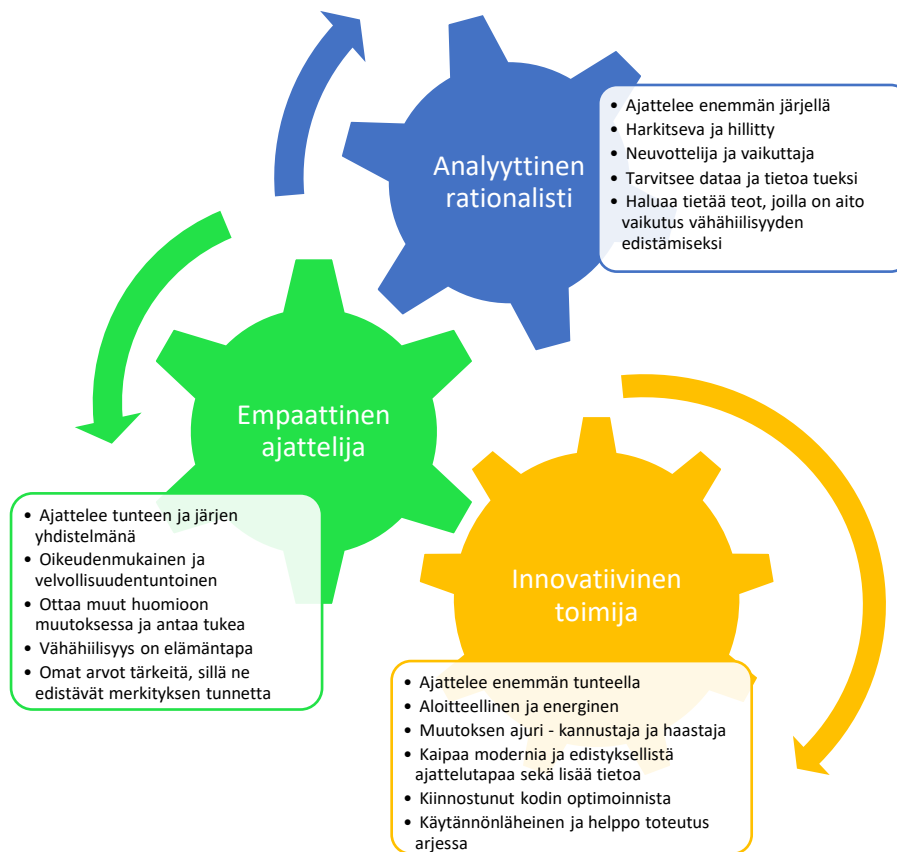

Kuvio 11. Yhteenveto vähähiilisen asumisen edistävästä ja rajoittavista näkökulmista.

Puolestaan vähähiilistä asumista rajoittavia ja epämotivoivia tunteita edisti "vapaamatkustajat" eli muut ihmiset, jotka eivät osallistu vähähiilisen asumiseen edistämiseen. Kerrostaloasujilla on haastavampaa vaikuttaa oman asumiseen ja sen ratkaisuihin verrattuna omakotitalon omistajiin, mikä koettiin rajoittavan vähähiilistä asumista. Aineistosta nousi myös esille, että haastateltavien mielestä kuluttajille on lisätty liian iso vastuu vähähiilisyYTEestä.

Haastateltavat toivoivat, että yhteiskunta ja organisaatiot osallistuvat ja panostavat vähähiilisen asumisen avustamiseen. Useat mainitsivat, että epämotivaatiota lisää oma ja muiden ihmisten tiedonpuute. Myös kulutustottumukset ovat hyvin erilaisia sukupolvien välillä, joka se aiheuttaa ärtymistä. Vähähiilisen asumisen motivaatiota vähentää epäekologiset trendit esimerkiksi epäekologinen maali. VähähiilisyTTYä rajoittavia ja epämotivoivia tunteita tunnistettiin muun muassa pettymystä, suuttumusta, toivottomuutta, mielipahaa, harmia, surua ja huolta sekä ilmastoahdistusta (ks. kuvio 9).

Teemoittelun pohjalta aineistoa analysoitiin myös tyypittelyllä. Tyypittelyllä empiirisestä aineistosta luotiin kolme vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppeä, jotka olivat analyyttinen rationalisti, empaattinen ajattelija ja innovatiivinen toimija. Vähähiilisen asumisen kuluttajatyypit esitellään alla olevassa kuviossa 11.

Kuvio 12. Vähähiilisen asumisen kolme kuluttajatyyppeä.

Empaattinen ajattelija suhtautuu vähähiiliseen asumiseen tunteen ja järjen yhdistelmänä. Luonteeltaan hän on oikeudenmukainen ja velvollisuudentuntoinen. Hänelle vähähiilisyys ei rajoitu vaan asumiseen, vaan se on elämäntapa. Kuluttajatyypille omat arvot ovat erittäin tärkeitä, sillä ne muun muassa tuovat merkityksen tunnetta. Yhteiskunnassa he voisivat ottaa muut ihmiset huomioon muutoksessa ja antaa tukea.

Analyyttinen rationalisti suhtautuu vähähiiliseen asumiseen enemmän järjellä. Luonteeltaan he ovat harkitsevia ja hillittyjä. He haluavat tietää teot, joilla on aito vaikutus vähähiilisyyden edistämiseksi. Muuttaakseen käyttäytymistään vieläkin vähähiilisemmäksi he tarvitsevat ehdottomasti dataa ja tietoa tukemaan muutosta. He ovat erittäin hyviä argumentoimaan ja ilmaisemaan itseään. Yhteiskunnassa he voisivat toimia vähähiilisen asumisen neuvottelijoina ja vaikuttajina.

Innovatiivinen toimija asennoituu vähähiiliseen asumiseen tunteella. He ovat persoonaltaan aloitteellisia ja energisiä. He ovat kiinnostuneita oman kodin optimoinnista vähähiilisempään suuntaan sekä kaipaavat, että sitä voisi toteuttaa käytännönläheisesti ja helposti arjessa. He pitävät modernista ja edistyksellisestä ajattelutavasta. Lisäksi he kaipaavat lisää tietoa, miten voisi toimia vieläkin vähähiilisemmin. Yhteiskunnassa he ovat muutoksen ajureita sekä haastavat totuttuja toimintatapoja. Seuraavaksi käydään läpi tutkielman johtopäätökset.

6 Johtopäätökset

Tässä luvussa kootaan yhteen tutkimuksen keskeiset tulokset. Kappaleessa käydään läpi olennaisimpia tutkimuksen tuloksista esiin nousseita teoreettisia implikaatioita ja yhteiskunnallisia suosituksia. Lopuksi syvennyttään rajoitteisiin ja esitetään jatkotutkimusehdotuksia.

6.1 Tutkimuksen keskeiset tulokset

Tutkimuksen tarkoituksena oli lisätä ymmärrystä siitä, millaisia tunteita ja näkökulmia lähiöissä asuvilla henkilöillä on vähähiiliseen asumiseen liittyen. Työn tarkoitus muodosti tutkimuksen keskeisen tutkimusongelman eli *millaisia tunteita ja näkökulmia lähiöasukkailla ilmenee vähähiilistä asumista kohtaan?* Tätä tutkimusongelmaa lähdettiin ratkomaan kolmella osatavoitteella.

Ensimmäisen osatavoitteen tarkoitus oli syventää ymmärrystä tunteista, kuluttajien ekologisuudesta, lähiöistä, asumisen kuluttamisesta sekä näihin liittyvistä osa-alueista koskien vähähiilistä asumista. Tällä osatavoitteella haluttiin luoda mahdollisimman monipuolinen teoreettinen esiyymmärrys. Ensimmäisessä teoriaosiossa luvussa kaksi syvennyttiin kuluttajien tunteisiin ja ekologisuuteen alan kirjallisuuden, teorian ja aikaisempien tutkimusten avulla. Kuten teoreettisessa osuudessa käytiin läpi, niin tunteet voivat muun muassa aktivoida käyttäytymistä (esim. Ekman, 1992). Tunteisiin vaikuttaa vahvasti esimerkiksi ihmisen motivaatio, asenne, kokemukset, toiminta ja useat muut tekijät (Ben-Ze'evin, 2017, s. 1; Russel, 2003, s. 145–172; Brown, 2003, s. 123–132).

Tunteet ovat yksi haastavimmista asioista, joita ihminen voi kokea, mutta samalla ne ovat osa päivittäistä elämää (Ben-Ze'evin, 2017, s. 1). On olennaista ymmärtää, että tunteet ailahtelevat, mutta ne ovat avaimena siihen, miten kuluttajien käyttäytymistä ymmärretään paremmin. Tunteet voivat toki myös muuttua. Chu (2020, s. 371–372)

kirjoitti, että tunteet ovat merkittävät motivaatiolähde käyttäytymisen muutokseen. Kuitenkaan yksinään se ei vielä johda esimerkiksi vähähiiliseen käyttäytymiseen.

Vähähiilisellä käyttäytymisellä ihminen pyrkii tietoisesti vähentämään päästöjään ja säästämään luontoa esimerkiksi vähentämällä energiankulutusta ja jätteiden syntymistä (Kollmuss & Agyeman, 2002, s. 240–241). Kuluttajien vähähiilistä käyttäytymistä voidaan edesauttaa esimerkiksi sääntelyillä, verotuksilla ja muilla kannustamilla. On useita esteitä, jotka vaikuttavat kuluttajien ekologiseen käyttäytymiseen: yhteiskunnalliset esteet tai kuluttajille ei ole tarpeeksi aikaa, rahaa tai tietoa aiheesta. Kysymys onkin, ovatko kuluttajat halukkaita hillitsemään ilmastonmuutosta vapaaehtoisesti esteistä huolimatta sekä muuttamaan elämäntapaansa (Owens & Driffill, 2008, s. 4412–4418; Ouellette & Wood, 1998, s. 54; Semenza ja muut, 2008, s. 483; Lorenzoni ja muut, 2007, s. 451).

Luvussa kolme syvennyttiin tarkemmin lähiöihin ja asumisen kuluttamiseen. Tänä päivänä suurin osa suomalaisista asuu lähiöissä, josta käytetään myös nimitystä esikaupunkialue. Alkujaan lähiöitä rakennettiin 1960- ja 70-luvulla Helsingin ulkolaitamille, kun rakennemuutos kiihtyi (Hirvonen, 2011, s. 2–7; Kortteinen, 1982, s. 26–31; Stjernberg, 2019, s. 4–5; Bäckgren, 2017). Lähiöille on nyt ajankohtaista vähentää energiankulutusta sekä toteuttaa laajoja remontteja. Nämä ovatkin suurempien kuntien kriittisimpiä kehittämiskohteita (Blom, 2021; Roininen & Oksanen, 2012, s. 7; Kempainen, 2016; Strandell, 2017). Lähiöiden kehittäminen liittyy myös hyvinvoinnin ja hiilineutraalisuuden tavoitteisiin (Työ- ja elinkeinoministeriö, n.d). Tämän vuoksi lähiöasukkaiden vähähiilinen asuminen ja sen kehittäminen on tärkeässä roolissa.

Kuluttajat voivat pienentää kulutuksen hiilijalanjälkeä asunnoissaan useilla toimilla. Merkittävimpiä keinoja on esimerkiksi uusiutuvien energialähteiden käyttö, asumistilanteet sekä rakennusten energiatehokkuuden parantaminen (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–23; Lettenmeier ja muut, 2019, s. 66). Kotitalouksien roolia ole aikaisemmin priorisoitu ilmastopolitiikassa tarpeeksi hyvin, mikä on johtanut

kotitalouksien hiilijalanjäljen kasvamiseen (Dubois ja muut, 2019, s. 144; Kaskinen ja muut, 2009, s. 8–9). Näiden lisäksi asumisen vähähiilisyys vaikuttaa asumismuoto. Esimerkiksi omakotitalossa asuvat voivat vaikuttaa asuntonsa vähähiilisyys enemmän verrattuna kerrostalon vuokra-asukkaaseen. Kumminkin kaikki asukkaat voivat tehdä asioita vähentääkseen päästöjä. On myös otettava huomioon, että Suomen eri alueiden hiilijalanjäljet poikkeavat huomattavasti toisistaan johtuen esimerkiksi aluerakenteista (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–20; Heinonen & Junnila, 2010, s. 2–43).

Empiirisillä haastatteluilla ja teoreettisella ymmärryksellä pyrittiin vastaamaan tutkimuksen toiseen osatavoitteeseen eli minkälaiset tunteet ja näkökulmat saattavat edistävää tai rajoittavaa vähähiilistä asumista lähiöissä. Tarkoituksena oli jäsentää ja analysoida tunteita sekä siihen liittyviä näkökulmia. Tunteiden teoriaosuuteen syvennyttiinkin ensimmäisessä osatavoitteessa, joten seuraavaksi käydään läpi empirian osuutta. Kappaleessa 5.1. perehdyttiin vähähiilistä asumista edistäviin ja rajoittaviin tunteisiin. Tässä empiirisessä osiossa haastateltiin ja tutkittiin kohderyhmää, joka asui pääkaupunkiseudun lähiössä joko omakotitalossa tai kerrostalossa. Suurin osa haastateltavista oli naisia, jotka asuivat kerrostalossa. Kaikki haastateltavat asuivat omistusasunnossa, paitsi yksi asui vuokra-asunnossa.

Ensin empiirinen aineisto analysoitiin teemoittelulla. Näiden teemahaastattelujen pohjalta havaittiin, että vähähiilinen asuminen herättää monia tunteita ja mielipiteitä – sekä vähähiilistä asumista edistäviä ja motivoivia tunteita että tunteita, jotka voivat rajoittaa tai vähentää motivaatiota vähähiilistä asumista kohtaan (ks. kuviot 8 ja 9). Vähähiilisyttä edistäviä ja motivoivia tunteita oli haastatteluiden pohjalta muun muassa empatia, vastuuntunto ja yksilönvastuu, toiveikkaus, innostuneisuus, positiivisuus, yhteisöllisyys, rationaalisuus ja käytännöllisyys. Vähähiilisyttä rajoittavista ja epämotivoivista tunteita tunnistettiin muun muassa suuttumusta, toivottomuutta, pettymystä, mielipahaa, harmia, surua ja huolta sekä ilmastoahdistusta. Haastatteluista nousikin esille haastateltavien vahva halu toteuttaa vähähiilistä asumista. Sen tarve ymmärrettiin hyvin ja usea totesikin, että haluaisi asua vieläkin vähähiilisemmin ja saada

aiheesta lisää tietoa sekä ymmärrystä. On kuitenkin hyvä ottaa huomioon, että haastateltavista kaikki kymmenen henkilöä olivat taustatietolomakkeen mukaan hyvin tai jokseenkin huolestuneita ilmastomuutoksesta.

Tunteiden lisäksi käytiin läpi vähähiilistä asumista edistäviä ja motivoivia näkökulmia (ks. kuvio 10). Näitä olivat esimerkiksi haastateltavien mahdollisuus vaikuttaa oman kotinsa vähähiilisyyteen sekä asuminen omien toimintojen, valintojen ja arvojen mukaisesti. Positiivisia näkökulmia oli oma ja muiden ihmisten kohtuullisuus remonteissa, asunnon sijainnissa ja sen koossa sekä energiankäytössä. Lisäksi osa haastateltavista koki motivoivaksi muiden ihmisten rohkaisemisen ja kannustamisen vähähiilisempään toimintaan. Heidän mielestään oli tärkeää, että kaikki osallistuu yhteisen hyvän eteen. Osa koki motivaatiota myös energiahallinnan kustannussäästöistä.

Vähähiilistä asumista rajoittavia ja epämotivoivia näkökulmia oli ihmisten erilaiset kulutustottumukset, oma ja muiden ihmisten tiedonpuute, epäekologiset asumisen trendit sekä vähäinen vaikutusmahdollisuus oman asunnon vähähiilisyyteen, mitä kokivat esimerkiksi kerrostaloissa asuvat haastateltavat. Lisäksi ”vapaamatkustajat” koettiin epämotivoivana eli henkilöt, jotka eivät osallistu vähähiilisen asumisen edistämiseen. Haastateltavat peräänkuuluttivat, että yritysten ja yhteiskunnan on panostettava vähähiilisen asumisen edistämiseen – eikä vain kuluttajille laiteta liian isoa vastuuta vähähiilisyyden toteuttamisesta. Kappaleessa 5.3 syvennyttiin tarkemmin empiiristen tulosten yhteenvetoon.

Kolmannessa eli viimeisessä osatavoitteessa tunnistettiin vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppejä haastatteluaineistosta. Näitä tuloksia käytiin läpi kappaleessa 5.2. Aineisto analysoitiin tyyppittelyllä teemoittelun jälkeen. Tyyppittelyn avulla luotiin kolme vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppejä (ks. kuvio 11): analyttinen rationalisti, empaattinen ajattelija ja innovatiivinen toimija. Empaattinen ajattelija suhtautuu vähähiiliseen asumiseen järjen ja tunteen yhdistelmänä. Hän on oikeudenmukainen, velvollisuudentuntoinen, auttavainen ja arvopohjainen, jolle vähähiilisyys on ennen

kaikkeaa elämäntapa. Analyyttinen rationalisti puolestaan asennoituu vähähiiliseen asumiseen enemmän järjellä. He ovat hillittyjä, harkitsevia, data- ja tietopohjaisia sekä argumentointitaitoisia. He tarvitsevat kiistatta dataa ja tietoa tukemaan muutostaan kohti vähähiilisempää asumista. Innovatiivinen toimija suhtautuu vähähiiliseen asumiseen tunteella. He ovat energisiä, aloitteellisia sekä kiinnostuneita innovaatioista sekä modernista ja edistyksellisestä ajattelutavasta. He kaipaavat lisää tietoa vähähiilisen asumisen edistämisestä.

6.2 Teoreettiset implikaatiot ja yhteiskunnalliset suositukset

Tässä luvussa syvennyttään teoreettisiin implikaatioihin ja yhteiskunnallisiin suosituksiin. Tutkielmalla haluttiin lisätä ymmärrystä lähiöasukkaiden tunteista liittyen vähähiiliseen asumiseen. Tutkimuksen olennaisimmat teoreettiset lähtökohdat käytiin läpi tutkielman teoreettisessa viitekehyksessä (ks. luku 3.3). Empiiristen tulosten yhteenvedon syvennyttiin luvussa 5.3.

Kuluttajien tunteita, lähiöitä ja ilmastonmuutosta on yksittäisinä osa-alueina tutkittu runsaasti, mutta yhdistettynä näitä teemoja ei ole tutkittu varsinkaan vähähiilisen asumisen näkökulmasta. Tämän pro gradu -tutkielman hyöty koskeekin näiden erilaisten kokonaisuuksien yhdistämistä. Monien tutkimusten (ks. Ben-Ze'evin, 2017, s. 1; Russel, 2003, s. 145–172; Brown, 2003, s. 123–132; Ekman, 1992) mukaan tunteet vaikuttavat ihmisen moniin eri osa-alueisiin - niin motivaatioon, käyttäytymiseen, asenteisiin kuin toimintaan.

Tutkielmassa haastateltiin 10 henkilöä pääkaupunkiseudun lähiöistä, jotka asuivat sekä omakotitaloissa että kerrostaloissa. Haastatteluista nousi esille monia tunteita ja näkökulmia vähähiilistä asumista kohtaan. Haastateltavien mielestä vähähiilinen asuminen on tekoja, jotka eivät kuormita ympäristöä. Sitä toteutetaan systemaattisesti ja konkreettisesti arjessa. Näitä tekoja on muun muassa maltillinen veden ja energian käyttö, kohtuullisuus asunnon koossa ja remonteissa. Vähähiilisen asumisen

konkreettisia tekoja voivat melkein kaikki kuluttajat toteuttaa. Samaa aihealuetta käsiteltiin työn teoriaosuudessa (ks. Reid & Houston, 2013, s. 4; Ympäristöministeriö, 2021; Suomen ilmastopaneeli, 2020, kpl 1–3; Guyader ja muut, 2014, s. 327). Teoriasta nousi esille, että ihmisten olisi hyvä hyödyntää vähähiilisiä vaihtoehtoja, joilla pienennetään päästöjä. Näitä vaihtoehtoja ovat sisälämpötilan madaltaminen, uusiutuvien energialähteiden käyttö ja hillitty energiankäyttö.

Osa haastateltavista mainitsi, että *”vapaamatkustajat”* herätti heissä harmia ja turhautumista. On tärkeää, että kaikki osallistuttavat tasapuolisesti yhteisen hyvän eteen. Ympäristöministeriön (2012, s. 15–30) mukaan onkin tärkeää, että ihmiset näkevät sekä omat että muiden tekemät toiminnot ja kehitykset. Ihmiset haluavat tuntea varmuutta, etteivät työstä asiaa yksin ja muutkin osallistuvat muutokseen ja ongelmanratkaisuun. Tällöin omat teot eivät tunnu tarkoituksettomalta. Oman kulutuksen tiedostamista tukee myös lainsäädäntö (Ympäristöministeriö, 2012, s. 15–16, 23). Joronen (2009, s. 52–66) kirjoittaa, että ihmiset valitsevat ne haasteet, joihin haluavat vaikuttaa ja ottaa kantaa. Tämän vuoksi kuluttajien reagointi yhteiskunnallisiin ongelmiin vaihtelee eri ihmisten välillä. Ihmisiä onkin kannustettava elämäntapamuutoksiin ja teknologioiden hyödyntämiseen.

Kuten aiemmin teoriaosuudessa nostettiin esille, niin vähähiilisen käyttäytymisen ja asumisen esteinä voi olla rahan-, ajan-, tai tiedonpuute. Kuitenkaan ihmiset eivät välttämättä hyödynnä saatavissa olevaa tietoa, sillä se voi olla hämmentävää, ristiriitaista tai ylikuormittavaa. Kuluttajien tietolähteet voivat olla kyseenalaisia tai tieto on vain ammattilaisten saatavilla. Mikäli tieto on ristiriidassa henkilön arvojen tai kokemusten kanssa, niin he voivat jättää sen huomioimatta. Ihmisiin ei vaikuteta pelkästään järkeilyllä ja tiedolla, vaan myös herättämällä tunteita (Semenza ja muut, 2008, s. 483; Lorenzoni ja muut, 2007, s. 451; Chu & Yang, 2019, s. 761–762). Haastateltavissakin negatiivisia tunteita herätti oma ja muiden ihmisten tiedonpuute. Osaa haastateltavista harmitti, ettei osa ihmisistä mieti omien tekojensa seurauksia. Lisäksi he mainitsivat, että yleisesti

ottaen asumisen trendeissä ja kiinteistön huollossa olisi hyvä ottaa esille vähähiilisyys. Tähän voisi auttaa yhteiskunnalliset säädökset.

Seuraavaksi käydään läpi tutkimuksen yhteiskunnallisia suosituksia ja kehitysehdotuksia. Vähähiilinen asuminen on osa tulevaisuutta ja tulee vaikuttamaan kaikkien asukkaiden elämään - oli huolissaan ilmastonmuutoksesta tai ei. Kuten kappaleen alussa käytiin läpi, niin vähähiilinen asuminen on suurimmaksi osaksi arjen valintoja, missä pyritään minimoimaan kulutusta. Yhteiskunnassa on tärkeää pohtia muutosta kohti vähähiilistä asumista erityisesti asukkaiden näkökulmasta, jotta muutos olisi heille looginen ja mahdollisimman helppoa toteuttaa. Tämä voisi auttaa siihen, että ihmisiä voitaisiin motivoida muutokseen eivätkä he kokisi vahvaa muutosvastarintaa. He voisivat nähdä muutoksen positiivisena. Onkin tärkeää pohtia, miten kotitalouksia saadaan mukaan muutokseen ja luoda positiivisia tunneassosiaatioita vähähiilisyteen.

Kuten haastateltavat mainitsivat, niin vähähiilisen asumisen esteitä on myös tiedonpuute ja käytännön ymmärrys. Vähähiilinen asuminen vaatii tietotaitoa, jotta ilmaston kannalta osataan tehdä tekoja, joilla on aitoa merkitystä. On myös mahdollista, että ihmiset eivät välttämättä tiedä, mitä kaikkea heidän olisi hyvä tiedostaa vähähiiliseen asumiseen liittyen. Tiedonpuutteen lisäksi nykyajan haasteena on tietoähky, sillä tietopaljoudesta voi olla haastavaa ymmärtää ratkaisevimmat asiat. Kuten aiemmin on mainittu, niin pelkkä tiedon lisääminen ei ole ratkaisu, vaan kuluttajista on saatava vastuullisempia.

Niin haastatteluista kuin teoriaosuudesta (ks. luku 3.2) nousi esille, että kotitalouksien mittarointia olisi olennaista kehittää. Mittarit eivät toimisi pelkästään kuluttajien kannustimena, vaan niiden avulla heitä voitaisiin osallistaa energiankulutuksen minimoinnin pelillistämiseen. Esimerkiksi kerrostalojen asukkaat voisivat pyrkiä pelillistämisen avulla minimoimaan veden tai lämmityksen käyttöä. Pelillistäminen voisi myös lisätä oikeudenmukaisuuden ja yhteenkuuluvuuden tunnetta, sillä kaikki tekisivät töitä yhteisen hyvän eteen. Lisäksi ihmiset voisivat kokea, etteivät olisi ainoita, jotka pyrkisivät minimoimaan kulutustaan. Eräs haastateltava oli pelillistänyt naapurinsa

kanssa vesimittareiden avulla veden käyttönsä – ja seurasivat, kumpi oli käyttänyt vähemmän vettä (ks. luku 5.2.3.).

Ihmisiä olisi tuettava vieläkin enemmän vähähiilistä asumista edistävien teknologioiden hyödyntämisessä sekä uudenlaisten ratkaisujen käyttöönotossa. Yhteiskunnalla ja poliittisilla päätöksillä on tässä oma roolinsa. On myös tärkeää, että kaikki yhteiskunnan osa-alueet ja ihmiset eri taustoista voivat osallistua hiilijalanjälkensä minimointiin. Lisäksi on myös otettava huomioon sekä omakotitalon että kerrostalon asukkaiden vaikutusmahdollisuudet. Kuten eräs haastateltava mainitsi, niin yhteiskunnan on mahdollistettava, että kaikilla on mahdollisuus vaikuttaa. Yksi konkreettinen esimerkki olisi ekosähkönn hinnan laskeminen – tai ainakin siihen kannustaminen.

Työssä luotuja kolmea vähähiilisen asumisen kuluttajatyyppejä on myös mahdollista hyödyntää lähiöiden vähähiilisen asumisen edistämässä (ks. luku 5.2). *Analyyttinen rationalisti* suhtautuu vähähiiliseen asumiseen pohtivasti ja pragmaattisesti. Mikäli muutoksesta saa oleellista tietoa ja dataan pohjautuvia perusteluita, niin he ovat valmiita muutokseen ja muuttamaan käyttäytymistään. Tärkeää tässä kuluttajatyypissä on viestiä toimet, joilla on aito vaikutus vähähiilisyyden edesauttamiseen. Heille on myös tarjottava läpinäkyvyyttä siitä, mitä muutos tarkoittaa käytännössä – syntyisikö esimerkiksi energian vähentämisestä arkeen hankaluuksia tai aiheutuuko muista toimista lisäkustannuksia.

Tähän kuluttajatyyppiin toimii oleellisen ja luotettavan tiedon lisääminen sekä laajat suositukset, jotka on toteutettu tutkimuksen ja datan pohjalta. Analyyttisellä realistilla on hyvät argumentointitaidot, joten he voisivat toimia yhteiskunnassa vaikuttajina ja neuvottelijoina, jotka edistävät vähähiilistä asumista – esimerkiksi taloyhtiöiden hallituksissa tai muissa vastuualueissa. Heidän on kuitenkin uskottava asiaan ja oltava motivoituneita. Tämä kuluttajatyyppi seuraa muun muassa sähkön ja veden kulutusta sekä energiakulutuksen perusmittareita. Analyyttinen rationalisti on harkitsevainen. He

eivät välttämättä ole ensimmäisiä henkilöitä, jotka ovat uudessa mukana tai tekemässä aloitteita.

Empaattinen ajattelija asennoituu suurella innolla vähähiiliseen asumiseen. Heille on tärkeää elää omien näkemysten ja arvojen mukaan. Vähähiilinen asuminen on empaattiselle ajattelijalle ennen kaikkea elämäntapa. Tämä kuluttajatyyppeä tuntee voimakasta myötätuntoa niin ympäristöä kuin muita ihmisiä kohtaan. Heille on ehdottoman tärkeää tehdä ympäristöä hyödyttäviä ja oikeita valintoja arjessaan. Empaattinen ajattelija haluaa myös tietoa tukemaan toimintaansa. He voivat laittaa vähähiilisyden edistämisen hieman oman mukavuutensa edelle, mutta silti tiedostavat, että heilläkin on rajalliset resurssit vaikuttaa vähähiiliseen asumiseen.

Empaattinen ajattelija pohtii aktiivisesti tekojensa vaikutuksia ympäristöön sekä tapoja, joilla voi elää entistä vähähiilisemmin. Yhteiskunnassa he voisivat auttaa vähähiilisen asumisen edistämässä esimerkiksi vetoamalla muiden ihmisten tunteisiin. He voisivat myös tukea muita ihmisiä ja toimia muutoksen tulkina. Tämä kuluttajatyyppeä on erittäin ajattelevainen ja nimenomaan pohtii muidenkin kuluttajien roolia yhteiskunnassa.

Innovatiivinen toimija kannustaa ja haastaa itseään ja muita ihmisiä toimimaan vähähiilisemmin. He kaipaavat lisää rohkeita tekoja ja tietoa vähähiilisestä asumisesta. Tietoisuutta olisi lisättävä esimerkiksi kierrättämisestä ja energian kulutuksesta. Lisäksi olisi hyvä ottaa oppeja muista kulttuureista liittyen esimerkiksi veden kulutukseen ja siitä syntyviin kustannussäästöihin. He ymmärtävät, että muutokset perustuvat jatkuvaan toimintaan – ja siinä on hyvä olla kärsivällinen.

Innovatiiviset toimijat ovat rohkeita, uskaltavat tarttua toimeen ja suhtautuvat muutokseen avoimin mielin. He pohtivat esimerkiksi, että kerrostaloissa vedenkulutuksen vähentämistä voisi edesauttaa asuntokohtaiset vesimaksut. Yhteiskunnassa he ovat muutoksen ajureita sekä haastavat totuttuja toimintatapoja.

Lisäksi he voisivat kannustaa muita ihmisiä muutokseen, sillä he ovat luonteeltaan innostavia.

Tämän pro gradu -tutkielman tuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi sosiaalisessa markkinoinnissa, kun ihmisiä halutaan saada kehittämään vähähiilistä asumistaan tai ottamaan sitä vahvemmin osaksi arkea. Tutkielman löydökset puoltavat niin teoriasta kuin empiriasta tehtyjä huomioita: tunteilla on tarpeellinen rooli lähiöasujien vähähiilisessä asumisessa.

Kun vähähiilisestä asumisesta tulee yhä keskeisempää varsinkin esikaupunkialueella asuville ihmisille, niin on tärkeää ymmärtää, kuinka heille viestitään ja kuinka heihin voi vaikuttaa – niin heidän tunteisiinsa kuin käyttäytymiseen. Tunteet ovat yksi avaimista käyttäytymisen ja sen muutoksen ymmärtämiseen. On myös hyvä tiedostaa, että tunteet voivat muuttua. Lisäksi on syytä ottaa huomioon, että kyseessä on erittäin laaja kokonaisuus. Tämä vaatii toimiakseen pitkäjänteisyyttä sekä systemaattisuutta, mikäli halutaan vaikuttaa ihmisten tunteisiin ja käyttäytymiseen.

Kolmella kuluttajatyypillä sekä oikealla viestintä- ja markkinointityylillä voimme ottaa askeleen kohti tunteiden herättämistä ja mahdollisesti muuttaa käyttäytymistä entistä vähähiilisempään suuntaan. Tähän auttaa myös tutkimuksessa esille tuodut edistävät ja motivoivat sekä rajoittavat ja epämotivoivat tunteet sekä näkökulmat. On myös tärkeää ymmärtää, kuinka kuluttajatyypit voivat toimia vähähiilisen asumisen vaikuttajina ja apuna, kun syntyy tarve siirtyä kohti vähähiilisempään yhteiskuntaa.

6.3 Rajoitteet ja jatkotutkimusehdotukset

Tässä kappaleessa käydään läpi tutkielman rajoitukset sekä esitetään jatkotutkimusehdotuksia. Tutkimuksessa on syvennetty ymmärrystä siitä, millaisia tunteita ja näkökulmia lähiöissä asuvilla henkilöillä on vähähiilisestä asumisesta. Yhtenä rajoituksena oli, että tutkimuksessa ei ollut mukana kohderyhmää, joka ei olisi

huolissaan ilmastonmuutoksesta. Oletettavasti henkilöt, jotka eivät ole kiinnostuneita aiheesta, eivät halua osallistua tämänkaltaiseen tutkimukseen. Tämän vuoksi tutkimukseen osallistumista olisi motivoitava erikseen esimerkiksi lahjakorteilla tai rahapalkinnoilla. Tässä tutkimuksessa haastateltavat henkilöt olivat hyvin tai jokseenkin huolestuneita ilmastomuutoksesta.

Tutkimuksessa haastateltiin 10 henkilöä. Haastateltavien määrää olisi voitu lisätä käyttämällä eri metodia, esimerkiksi narratiivista tutkimusotetta tai tekemällä määrällisiä haastatteluita eli hyödyntämällä kvantitatiivista tutkimusmenetelmää. Toisaalta tutkimusmenetelmäksi valittiin teemahaastattelu, sillä haastateltavia haluttiin ymmärtää mahdollisimman syvästi. Lisäksi haastateltavat haluttiin kohdata kasvotusten ja saada parempi käsitys vuorovaikutuksen avulla. Tutkimuksen pääpainona oli lähiöasukkaiden tunteet.

On myös hyvä ottaa huomioon, että tunteiden tulkinta on hyvin moniulotteista. Näin ollen työhön varmasti vaikutti tutkijan kyky tulkita tunteita. Toisen henkilön tunteita on lähes mahdotonta tulkita tarkasti, joten tutkimuksen empiirisen aineiston pohjalta kootut tulokset ovat tutkijan subjektiivisia näkemyksiä. Tämä on yleistä laadullisessa tutkimuksessa.

Yksi tutkielman rajoite oli covid-19-pandemia. Pandemia koetteli pääkaupunkiseutua, kun toteutettiin haastatteluja. Tämä oli yksi syy, minkä vuoksi osa haastateltavista halusi etähaastattelun. Rajoittava tekijä saattoi olla myös se, että pandemia-aikana haastateltavat eivät halunneet vierasta ihmistä kotiin haastattelemaan. Mahdollisesti osa haastateltavista ei esimerkiksi halua näyttää vieraille ihmisille kotiaan tai saada mahdollista covid-tartuntaa. Haastattelujen rajoitteena oli osan kohdalla myös yksityisyydensuoja: eräs haastateltava ei halunnut esitellä kotiaan digitaalisesti tai ottaa siitä kuvia, sillä hän halusi välttää tietoturvariskit.

Lisäksi etähaastatteluiden rajoitteena oli, että teknologia ei välillä toiminut ja osalla haastateltavista oli teknisiä haasteita esimerkiksi kameran toimivuuden kanssa. Kasvokkain toteutetuissa haastatteluissa haastateltavan koti nähtiin ja koettiin paremmin verrattuna etähaastatteluihin. Näistä haastatteluista saatiin myös mahdollisimman luonnollinen. Haastateltavista suurin osa oli naisia, joten olisi ollut myös mielenkiintoista saada enemmän miehiä mukaan haastatteluihin.

Tutkimusaihe herätti ajatuksia, oli ajankohtainen ja kiehtova. Jatkotutkimusaiheena voisi olla laajemman kvalitatiivisen tutkimuksen toteuttaminen, jossa haastatellaan laajemman kohderyhmän tunteita ja motiiveja liittyen vähähiiliseen asumiseen. Tunteiden lisäksi myös motiivit ja motivaatio vaikuttavat vahvasti käyttäytymiseen. Olisi myös mielenkiintoista toteuttaa tämä tutkimus henkilöille, jotka eivät ole huolestuneita ilmastonmuutoksesta. Kuitenkin heidän haastattelemisensa voi olla haastavaa, joten osallistujia olisi hyvä motivoida esimerkiksi lahjakortilla tai vastaavalla palkinnolla.

Yksi jatkotutkimusehdotus on myös katukyselyiden toteuttaminen vähähiilisestä asumisesta ja siihen liittyvistä tunteista. Tällöin tavoitettaisiin eri kohderyhmää. Lisäksi voisi tutkia vanhemman ja nuoremman ikäpolven eroja vähähiilisessä käyttäytymisessä - mitä oppeja voitaisiin hyödyntää sukupolvien välillä? Haastatteluiden aikana nousi myös esille se, kuinka merkittävä rooli taloyhtiön hallituksella on kerrostalon vähähiilisyteen. Olisi mielenkiintoista tehdä jatkotutkimus siitä, minkälaisia henkilöitä vähähiilistä asumista edistävien kerrostalojen taloyhtiöiden hallituksessa voisi olla. Nouseeko esille tiettyjä ominaisuuksia ja piirteitä?

Lähteet

- Adolphs, R. (2010). Emotion. *Current Biology*, 20(13), R549-R552.
<https://doi.org/10.1016/j.cub.2010.05.046>
- Ben-Ze'ev, A. (2017). The thing called emotion: A subtle perspective. *Philosophy of emotions*, 1, 112–137.
https://www.researchgate.net/publication/320269715_THE_THING_CALLED_EMOTION_A_SUBTLE_PERSPECTIVE
- Berninger, K. (2013, 15. helmikuuta). *Muutos vähähiiliseen yhteiskuntaan EU:n rakennerahastojen avulla 2014–2020*. Ympäristöministeriö. Noudettu 5.9.2021 osoitteesta <http://hdl.handle.net/10138/135639>
- Biswas, A. (2017). A consumption value-gap analysis for sustainable consumption. *Environmental Science and Pollution Research*, 24(8), 7714–7725.
<https://doi.org/10.1007/s11356-016-8355-9>
- Blom, J. (2021, 7. kesäkuuta). *Betonilähiöitä uhkaa nyt purkaminen samoista syistä, joilla puukaupunkien tuhoa perusteltiin 1970-luvulla – vertaa kuvapareissa rakentamisen muutosta*. Yle. Noudettu 20.8.2021 osoitteesta <https://yle.fi/uutiset/3-11968782>
- Bouman, T., Verschoor, M., Albers, C. J., Böhm, G., Fisher, S. D., Poortinga, W., Whitmarsh, L. & Steg, L. (2020). When worry about climate change leads to climate action: How values, worry and personal responsibility relate to various climate actions. *Global Environmental Change*, 62, 102061, 2-11.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2020.102061>
- Brown, R. B. (2003). Emotions and behavior: Exercises in emotional intelligence. *Journal of Management Education*, 27(1), 122-134.
<https://doi.org/10.1177/1052562902239251>
- Burghardt, G. M. (2019). A place for emotions in behavior systems research. *Behavioural processes*, 166, 103881, 2-7. <https://doi.org/10.1016/j.beproc.2019.06.004>
- Bäckgren, N. (2017, 15. lokakuuta). *1960-luvun lähiöt rakennettiin väljästi ja luonnonläheisesti, mutta kohta niitäkin tiivistetään – Katso, miten Helsingin*

- lähiöt ovat muuttuneet sadassa vuodessa.* Helsingin Sanomat. Noudettu 31.8.2021 osoitteesta <https://www.hs.fi/koti/art-2000005407344.html>
- Chu, H., & Yang, J. Z. (2019). Emotion and the psychological distance of climate change. *Science Communication*, 41(6), 761-789. <https://doi.org/10.1177%2F1075547019889637>
- Chu, K. W. (2020). The green gap of high-involvement purchasing decisions: an exploratory study. *Asian Journal of Business Ethics*, 9(2), 371-394. <https://doi.org/10.1007/s13520-020-00115-6>
- Ciucci, M. & Keravec, A. (2021, lokakuu). *Uusiutuvat energialähteet.* Euroopan parlamentti. Noudettu 6.9.2021 osoitteesta <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/fi/sheet/70/uusiutuvat-energiالاhteet>
- Decarbon-Home. (2021, 17. maaliskuuta). *Hanketietoa.* Noudettu 26.4.2021 osoitteesta <https://decarbonhome.fi/hanketietoa/>
- Dubois, G., Sovacool, B., All, C., Nilsson, M., Barbier, C., Herrmann, A., Bruyere, S., Andersson, C., Skold, B., Nadaud, F., Dorner, F., Richardsen Moberg, K., Ceron, J.P., Fischer, H., Amelung, D., Baltruszewicz, M., Fischer, J., Benevise, F., Louis, V.R., & Sauerborn, R. (2019). It starts at home? Climate policies targeting household consumption and behavioral decisions are key to low-carbon futures. *Energy Research & Social Science*, 52, 144-158. <https://doi.org/10.1016/j.erss.2019.02.001>
- Dufva, M., Hellström E., Hietaniemi, T., Hämäläinen, T., Ikäheimo, H-P., Lähdemäkipekkinen, J., Poussa, L., Solovjew-Wartiovaara, A., Vataja, K. & Wäyrynen, A. (2020). *Megatrendit koronan valossa.* Sitra. Noudettu 20.8.2021 osoitteesta <https://media.sitra.fi/2020/10/02085411/megatrendit-koronan-valossa.pdf>
- Energiateollisuus ry. (2021, 4. helmikuuta). *Energia vuosi 2020.* Energiamaailma. Noudettu 20.8.2021 osoitteesta https://energia.fi/files/4428/Sahkovuosi_2020_netti.pdf
- Energiateollisuus ry. (n.d.). *Energiantuotanto.* Energiamaailma. Noudettu 6.9.2021 osoitteesta <https://energiamaailma.fi/energiasta/energiantuotanto/>

- Ekman, P. (1992). Are there basic emotions? *Psychological Review*, 99(3), 550–553. <https://doi.org/10.1037/0033-295X.99.3.550>
- Eriksson, P. & Kovalainen, A. (2008). *Qualitative Methods in Business Research*. SAGE Publications Ltd.
- Eriksson, P. & Kovalainen, A. (2016). *Qualitative Methods in Business Research* (2nd edition). London: SAGE Publications Ltd.
- Eskola, J. & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Euroopan komissio. (2021). *2050 – Pitkän aikavälin strategia*. Euroopan komissio. Noudettu 21.4.2021 osoitteesta https://ec.europa.eu/clima/eu-action/climate-strategies-targets/2050-long-term-strategy_fi
- Frijda, N. H. (2016). The evolutionary emergence of what we call ‘emotions’. *Cognition and Emotion*, 30, 609–620. <https://doi.org/10.1080/02699931.2016.1145106>
- Gabriel, M. & Watson, P. (2013). From Modern Housing to Sustainable Suburbia: How Occupants and their Dwellings are Adapting to Reduce Home Energy Consumption. *Housing, Theory and Society*, 30:3, 219–236. <https://doi.org/10.1080/14036096.2013.775183>
- Guyader, H., Aichagui, V., Witell, L., & Ottosson, M. (2014). Closing the green gap: understanding why green consumers choose brown products. In *4th Nordic Retail and Wholesale Conference, 4-6 November 2014, Center For Retailing, Stockholm School of Economics, Sweden* (pp. 1-4). Nordic Retail and Wholesale Association. <http://dx.doi.org/10.13140/2.1.3551.9680>
- Haanpää, L. (2009). *Vastuullinen kuluttajuus ja ympäristömyötäisyys kulutusasenteissa*. Teoksessa Lammi, M., Niva, M. Varjonen J. (toim.) *Kuluttajatutkimuskeskuksen vuosikirja 2009*, 66–82. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Oy.
- Halme, M., Nieminen, J., Nykänen, E., Sarvaranta, L., & Savonen, A. (2005). Business from Sustainability. Drivers for Energy Efficient Housing. Espoo: *VTT Building and Transport*. <http://www.vtt.fi/inf/pdf/tiedotteet/2005/T2310.pdf>

- Haltinner, K., & Sarathchandra, D. (2018). Climate change skepticism as a psychological coping strategy. *Sociology Compass*, 12(6), e12586, 1-5. <https://doi.org/10.1111/soc4.12586>
- Heinonen, J. & Junnila, S. (2010, 3. helmikuuta). *Matalahiiliasumisen lähtökohdat*. Sitran selvityksiä 20. Sitra. Noudettu 7.6.2021 osoitteesta <https://media.sitra.fi/2017/02/23070804/SelvityksiC3A42020-3.pdf>
- Helen. (2021, 28. toukokuuta). *55 % suomalaisista muokannut kulutustaan ekologisemmaksi koronavuonna – uusiutuvan energian muodoista usko on kovinta aurinkoenergiaan*. Helen. Noudettu 17.6.2021 osoitteesta <https://www.helen.fi/uutiset/2021/55-suomalaisista-muokannut-kulutustaan-ekologisemmaksi-koronavuonna-uusiutuvan-energian-muodoista-usko-on-kovinta-aurinkoenergiaan>
- Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. (2015). *Tutki ja kirjoita*. Helsinki: Tammi.
- Hirvonen, J. (2011). Suvela tilastoissa ja asukkaiden kokemana. Aalto-yliopiston julkaisusarja *TIEDE + TEKNOLOGIA* 17/2011, 5-69. Noudettu 18.2.2022 osoitteesta <https://aaltodoc.aalto.fi/handle/123456789/5122>
- Holbrook, M. B., & Hirschman, E. C. (1982). The Experiential Aspects of Consumption: Consumer Fantasies, Feelings, and Fun. *Journal of Consumer Research* (Pre-1986), 9(2), 132-140. <https://doi.org/10.1086/208906>
- Id, V., & Laaksonen, P. (2012). Tavoitteena ympäristöystävällisemmät rutiinit: Motiiviperustaisen viitekehyksen rakentaminen. *Kulutustutkimus. Nyt*, (1), 42–59. Noudettu 14.8.2021 osoitteesta <https://harisportal.hanken.fi/en/publications/tavoitteena-ymp%C3%A4rist%C3%B6yst%C3%A4v%C3%A4llisemm%C3%A4t-rutiinit-motiiviperustaisen->
- Ilmonen, M. (2016). Tulevat lähiöt: segregaatiota vai gentrifikaatiota? *Teoksessa Norvasuo, Markku (toim.) Lähiö ja kaupunki – asuinalueen rajat muutoksessa, Aalto TT 3/2016*, 15–31. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-6787-2>

- Isenhour, C. (2010). On conflicted Swedish consumers, the effort to stop shopping and neoliberal environmental governance. *Journal of Consumer Behaviour*, 9(6), 454-469. <https://doi.org/10.1002/cb.336>
- Joronen, S. (2009). Arvot vastuullisuuden merkityksellistäjänä arjen kulutustavoissa. Kulutustutkimuksen seura ry. *Kulutustutkimus.NYT*. 2, 52–70. Noudettu 10.6.2021 osoitteesta <http://www.kulutustutkimus.net/nyt/wp-content/uploads/2009/11/5-JoronenKTS2009.pdf>
- Kaiser, F. G., Ranney, M., Hartig, T., & Bowler, P. A. (1999). Ecological behavior, environmental attitude, and feelings of responsibility for the environment. *European psychologist*, 4(2), 59-74. <https://doi.org/10.1027//1016-9040.4.2.59>
- Kaskinen, T., Kuittinen, O., Mokka, R., Neuvonen, A. & Riala., M. (2009). *Portinvartijat – eli kuinka tehdä energiansäästöistä mahdollista*. Demos Helsinki. Sitra 282. Noudettu 12.6.2021 osoitteesta https://www.demoshelsinki.fi/wp-content/uploads/2013/06/DemosHelsinki_Portinvartijat1.pdf
- Kempainen, T. (2016, 19. tammikuuta). Koettua hyvinvointia Helsingin seudun lähiöissä—alustavia tuloksia koetusta terveydestä ja turvallisuudesta. *Kvartti: Helsingin kaupungin tietokeskuksen neljännesvuosijulkaisu*, (4/2015), 28–39. Noudettu 31.8.2021 osoitteesta <https://www.kvartti.fi/fi/artikkelit/koettua-hyvinvointia-helsingin-seudun-lahioissa>
- Kollmuss, A., & Agyeman, J. (2002). Mind the gap: why do people act environmentally and what are the barriers to pro-environmental behavior? *Environmental education research*, 8(3), 239–260. <https://doi.org/10.1080/13504620220145401>
- Kortteinen, M. (1982). *Lähiö: tutkimus elämäntapojen muutoksesta*. Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Lahti, V-M. (2011, 25. maaliskuuta). *Sanoista tekoihin -artikkeli Suomen Kuvalehdessä 12/2011*. Sitra. Noudettu 3.9.2021 osoitteesta <https://www.sitra.fi/blogit/sanoista-tekoihin-artikkeli-suomen-kuvalehdessa-122011/>

- Laine, A. Kilpinen, S. Horváth, M., Sihvonen, H., Linnamaa, P., Raivio, T. (2021, 12. maaliskuuta). *Vähähiilisten rakennusmateriaalien hiilikädenjälki osana sääntelyä – haasteet ja mahdollisuudet*. Rakennusteollisuus. Noudettu 18.2.2022 osoitteesta https://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/ymparisto-ja-energia/kekri/vahahiilisten-rakennusmateriaalien-hiilikadenjalki-osana-saantelya_loppuraportti_clean.pdf
- Lassila, A. (2021, 30. marraskuuta). *Moni uusi puutalo tuhlaa energiaa*. Helsingin Sanomat. Noudettu 18.2.2022 osoitteesta <https://www.hs.fi/talous/art-2000008430540.html>
- Lazarus, R. (1991). *Emotion and Adaptation*. Oxford: Oxford University Press, Incorporated.
- Leminen, S., Heimonen, R., Vedenkannas, M. & Noro, K. (2020). Asunto-osuuskuntien toimintamallit: Kohtuuhintaista ja yhteisöllistä asumista kaupungistuvaan Suomeen. *Pellervon taloustutkimus PTT*, 2-187. Noudettu 25.8.2021 osoitteesta <https://www.ptt.fi/julkaisut-ja-hankkeet/kaikki-julkaisut/asunto-osuuskuntien-toimintamallit-kohtuuhintaista-ja-yhteisollista-asumista-kaupungistuvaan-suomeen.html>
- Lettenmeier, M., Akenji, L., Toivio, V., Koide, R., & Amellina, A. (2019). *1,5 asteen elämäntavat. Miten voimme pienentää hiilijalanjälkemme ilmastotavoitteiden mukaiseksi?* Sitran selvityksiä 148. Noudettu 20.8.2021 osoitteesta <https://media.sitra.fi/2019/05/15135519/1o5-asteen-elamantavat.pdf>
- Lounasheimo, J., Cederlöf, M., & Mäntylä, I. (2021). *Ilmastovuosikertomus 2021*. Ympäristöministeriön julkaisuja 2021:19, 8-127 Noudettu 30.8.2021 osoitteesta <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-265-5>
- Lorenzoni, I., Nicholson-Cole, S., & Whitmarsh, L. (2007). Barriers perceived to engaging with climate change among the UK public and their policy implications. *Global environmental change*, 17(3-4), 445-459. <https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2007.01.004>
- Martos, A., Pacheco-Torres, R., Ordóñez, J., & Jadraque-Gago, E. (2016). Towards successful environmental performance of sustainable cities: Intervening sectors.

- A review. *Renewable and Sustainable Energy Reviews*, 57, 479-495.
<https://doi.org/10.1016/j.rser.2015.12.095>
- Moisander, J. (1996). *Attitudes and Ecologically Responsible Consumption*. Moral responsibility and concern as attitudinal incentives for ecologically sound consumer behavior. Helsinki: Tilastokeskus.
- Moll, V. (2018, 24. huhtikuuta). *Mistä puhumme, kun puhumme lähiöstä?* Aalto University Professional Development. Noudettu 18.2.2022 osoitteesta <https://www.aaltopro.fi/aalto-leaders-insight/2018/mista-puhumme-kun-puhumme-lahiosta>
- Norgaard, K. (2011). *Living in Denial: Climate Change, Emotions, and Everyday Life*. Massachusetts: MIT Press.
- Nummenmaa, L. (2017). Mistä puhumme kun puhumme tunteista? *Tieteessä tapahtuu*, 35(2), 35-39 Noudettu 2.6.2021 osoitteesta <https://journal.fi/tt/article/view/61791/23399>
- Ouellette, J.A. & W. Wood (1998). Habit and Intention in Everyday Life: the Multiple Processes by Which Past Behaviour Predicts Future Behaviour. *Psychological Bulletin*, 124, 54-74. <https://doi.apa.org/doiLanding?doi=10.1037%2F0033-2909.124.1.54>
- Owens, S. (2000). 'Engaging the public': information and deliberation in environmental policy. *Environment and planning A*, 32(7), 1141-1148.
<https://doi.org/10.1068%2Fa3330>
- Owens, S. & Driffill, L. (2008). How to Change Attitudes and Behaviors in Context of Energy. *Energy Policy*, 36, 4412-4418.
<https://doi.org/10.1016/j.enpol.2008.09.031>
- Paasonen, S. (2017). Affekti suhteina ja intensiteettinä. *Tieteessä tapahtuu*, 35(2), 42-43. Noudettu 4.9.2021 osoitteesta <https://journal.fi/tt/article/view/62067>
- Pihkala, P. (2018). Johdatus ympäristöahdistukseen. *Tieteessä tapahtuu*, 36(6), 32-38. Noudettu 10.6.2021 osoitteesta <https://journal.fi/tt/article/view/76489>
- Poortinga, W., Spence, A., Whitmarsh, L., Capstick, S., & Pidgeon, N. (2011). Uncertain climate: An investigation into public scepticism about anthropogenic climate

- change. *Global Environmental Change*, 21(3), 1015–1024.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2011.03.001>
- Puusa, A. & Juuti, P. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Helsinki: Gaudeamus.
- Pässilä, P., Pulkka, L., & Junnila, S. (2015). How to succeed in low-energy housing—path creation analysis of low-energy innovation projects. *Sustainability*, 7(7), 8801–8822. <https://doi.org/10.3390/su7078801>
- Raine, V. & Aaltola, J. (2018). *Ikkunoita tutkimusmetodeihin. II, Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teorettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin*. Jyväskylä: PS-kustannus
- Rakennusteollisuus. (2010, 26. lokakuuta). *Kestävä rakentaminen torjuu ilmastonmuutosta*. Noudettu 20.8.2021 osoitteesta https://www.rakennusteollisuus.fi/globalassets/ymparisto-ja-energia/rt_ymparisto_esite_261010.pdf
- Reid, L.A. and Houston, D. (2013). Low Carbon Housing: A “Green” Wolf in Sheep’s Clothing? *Housing Studies*, 28(1), 1–9.
<https://doi.org/10.1080/02673037.2013.729263>
- Reijo, M. (2018, 28. elokuuta). *Monta tapaa mitata asumismenoja – Kotitalouksien asumiskulutukset eriytyneet tuloryhmien välillä*. Tilastokeskus. Noudettu 20.1.2021 osoitteesta <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2018/monta-tapaa-mitata-kotitalouksien-asumismenoja-kotitalouksien-asumiskulutukset-eriytyneet-tuloryhmien-valilla/>
- Roininen, J., & Oksanen, E. (2012). Asukaslähtöinen arviointi lähiöiden peruskorjauksessa-Maunulan ASLA-malli. *Aalto-yliopiston julkaisusarja TIEDE+TEKNOLOGIA*, 7/2012. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-60-4674-7>
- Rode, P., & Burdett, R. (2011). Cities: investing in energy and resource efficiency. Towards a green economy: pathways to sustainable development and poverty eradication. *United Nations Environment Programme*, 453-492.
<http://eprints.lse.ac.uk/id/eprint/47894>

- Russell, J. A. (2003). Core affect and the psychological construction of emotion. *Psychological review*, 110(1), 145-172. <https://doi.org/10.1037/0033-295x.110.1.145>
- Scherer, K. R. (2005). What are emotions? And how can they be measured? *Social Science Information*, 44(4), 695–729. <https://doi.org/10.1177/0539018405058216>
- Semenza, J. C., Hall, D. E., Wilson, D. J., Bontempo, B. D., Sailor, D. J., & George, L. A. (2008). Public perception of climate change: voluntary mitigation and barriers to behavior change. *American Journal of Preventive Medicine*, 35(5), 479-487. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2008.08.020>
- Stjernberg, M. (2015). Suomalaisten 1960- ja 1970-lukujen lähiöiden sosioekonominen kehitys ja alueellinen eriytyminen. *Yhteiskuntapolitiikka-lehti [2714]* (2015):6. <https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe2015121023619>
- Stjernberg, M. (2019). Concrete suburbia: Suburban housing estates and socio-spatial differentiation in Finland. *Department of Geosciences and Geography A 77*, 1-301. <http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.21767.14242>
- Strandell, A. (2017, 20. kesäkuuta). *Asukasbarometri 2016 – Kysely kaupunkimaisista asuinympäristöistä*. Suomen ympäristökeskus. Noudettu 20.8.2021 osoitteesta <https://www.ymparisto.fi/asukasbarometri>
- Suomen ilmastopaneeli. (2020, 16. lokakuuta). *Kohtuullisuusnäkökulma kotitalouksien kulutuksessa ja sen soveltaminen Suomen ilmastotoimissa*. Tiivistelmä Kuluttajanäkökulma ilmastopolitiikkaan -hankkeen loppuraportista (04/2020). Noudettu 24.4.2021 osoitteesta https://www.ilmastopaneeli.fi/wp-content/uploads/2020/09/Ilmastopaneeli_Kuluttajanakokulma-ilmastopolitiikkaan-hanke_Tiivistelma.pdf
- Tamir, M., & Bigman, Y. E. (2018). Expectations influence how emotions shape behavior. *Emotion*, 18(1), 15–25. <https://doi.org/10.1037/emo0000351>
- TenHouten, W. D. (1996). Outline of a socioevolutionary theory of the emotions. *International Journal of Sociology and Social Policy*, 16(9/10), 190-208. <https://doi.org/10.1108/eb013275>.

- Tilastokeskus. (2020). *Asumisen energiankulutus*. Suomen virallinen tilasto (SVT).
Noudettu 17.6.2021 osoitteesta <https://www.stat.fi/til/asen/index.html>
- Tilastokeskus. (2021). *Rakennuskanta 2020*. Suomen virallinen tilasto (SVT). Noudettu
1.6.2021 osoitteesta https://www.stat.fi/til/rakke/2020/rakke_2020_2021-05-27_kat_002_fi.html
- Tilastokeskus. (2018). *Pienituloisimpien menoista yli puolet kuluu asumiseen ja ravintoon*.
Suomen virallinen tilasto (SVT). Noudettu 6.6.2021 osoitteesta
https://www.stat.fi/til/ktutk/2016/ktutk_2016_2018-03-13_tie_001_fi.html
- Toivanen, E. (2019, 13. kesäkuuta). *Korjausrakentamisen arvo on nyt suurin 1970-luvun taloyhtiöissä*.
Tilastokeskus. Noudettu 5.9.2021 osoitteesta
<https://www.tilastokeskus.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/korjausrakentamisen-arvo-on-nyt-suurin-1970-luvun-taloyhtiöissä/>
- Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2017). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki:
Kustanneosakeyhtiö Tammi.
- Työ- ja elinkeinoministeriö. (n.d.). *Kaupunkien kehittäminen*. Noudettu 1.6.2021
osoitteesta <https://tem.fi/kaupunkien-kehittaminen>
- Uusitalo, L. (1997). Kuluttajan ympäristöä koskevat valinnat. *Liiketaloudellinen aikakauskirja LTA* (1/97), 15–31. Noudettu 6.10.2021 osoitteesta
http://lta.lib.aalto.fi/1997/1/lta_1997_01_a2.pdf
- Valentine, G. (2001). Eating in: home, consumption and identity. *The Sociological Review*,
47(3), 21-24. <https://doi.org/10.1111/1467-954X.00182>
- Valtioneuvosto. (2021). *Hiilineutraali ja luonnon monimuotoisuuden turvaava Suomi*.
Noudettu 13.3.2021 osoitteesta <https://valtioneuvosto.fi/marinin-hallitus/hallitusohjelma/hiilineutraali-ja-luonnon-monimuotoisuuden-turvaava-suomi>
- Wang, S., Leviston, Z., Hurlstone, M., Lawrence, C., & Walker, I. (2018). Emotions predict policy support: Why it matters how people feel about climate change. *Global Environmental Change*, 50, 25-40.
<https://doi.org/10.1016/j.gloenvcha.2018.03.002>

- Wilska, T. A. (2002). Me – a consumer? Consumption, identities, and lifestyles in today's Finland. *Acta Sociological*, 45(3), 195-210.
<https://doi.org/10.1177%2F000169930204500302>
- Yang, Y., Hu, J., Jing, F., & Nguyen, B. (2018). From awe to ecological behavior: The mediating role of connectedness to nature. *Sustainability*, 10(7), 2477, 1-14.
<https://doi.org/10.3390/su10072477>
- Yle. (2021, 21. huhtikuuta). *EU pääsi sopuun ilmastotavoitteesta – haluaa saavuttaa hiilineutraaliuden vuoteen 2050 mennessä*. Noudettu 21.4.2021 osoitteesta
<https://yle.fi/uutiset/3-11893936>
- Ympäristöhallinnon yhteinen verkkopalvelu. (2019, 8. huhtikuuta). *Suomen kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjälki kasvussa, julkisten hankintojen hiilijalanjälki laskettu ensimmäistä kertaa*. Noudettu 15.5.2021 osoitteesta
[https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Suomen_kotitalouksien_kulutuksen_hiilija\(49873\)](https://www.ymparisto.fi/fi-FI/Kulutus_ja_tuotanto/Suomen_kotitalouksien_kulutuksen_hiilija(49873))
- Ympäristöministeriö. (2012). *Vähemmästä viisaammin. Kestävän kulutuksen ja tuotannon ohjelman uudistus 2012*. Noudettu 6.6.2021 osoitteesta
https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Vahemmasta-viisaammin.-kestavan-kulutuksen-ja-tuotannon-ohjelman-uudistus-2012-8B5DC698_70AE_4547_83E1_7F5D49F8F205-30375.pdf/49a27a53-a8bc-c37f-aea7-44d9ace95601/Vahemmasta-viisaammin.-kestavan-kulutuksen-ja-tuotannon-ohjelman-uudistus-2012-8B5DC698_70AE_4547_83E1_7F5D49F8F205-30375.pdf?t=1603260517636
- Ympäristöministeriö. (2020). *Asuntopoliittinen kehittämisohjelma*. Noudettu 13.3.2021 osoitteesta <https://ym.fi/hankesivu?tunnus=YM031:00/2019>
- Ympäristöministeriö (2021). *Ilmastovuosikertomus 2021: Suomen päästöt vähenivät poikkeusvuonna*. Valtioneuvosto. Noudettu 11.2.2021 osoitteesta
<https://valtioneuvosto.fi/-/1410903/ilmastovuosikertomus-2021-suomen-paastot-vahenivat-poikkeusvuonna>
- Ympäristöministeriö. (n.d.). *Lähiöohjelma 2020–2022*. Noudettu 9.5.2021 osoitteesta
https://ym.fi/documents/1410903/38439968/Lahiohjelma_2020-2022-

3B1828A2_FB2B_4C4D_9D13_BE21A27F26F3-155188.pdf/44f93e8a-3f53-dfb4-39a0-e08f08b8c70b/Lahiohjelma_2020-2022-

3B1828A2_FB2B_4C4D_9D13_BE21A27F26F3-155188.pdf?t=1603259591934

Liitteet

Liite 1. Teemahaastattelun runko

Haastattelurunko   Decarbon-home   WP1   T2 | 13.9.2021

Decarbon-Home-tutkimushanke edistää asumisen ja rakentamisen oikeudenmukaista kestävyysmurrosta. Hankkeen tavoitteena on tutkia ja kehittää asukkaita osallistavia ratkaisuja ilmastonmuutoksen ja asuinalueiden eriytymisen haasteisiin. Hankkeessa tuotetaan tietoa kansalaisten asumiseen ja ilmastonmuutokseen liittyvistä arvoista sekä ilmastotoimenpiteiden edellytyksistä. Lisäksi kehitetään työkaluja ja ratkaisuja yhdessä kaupunkien, asukkaiden ja muiden sidosryhmien kanssa.

Haastattelujen tavoitteena kerätä aineistoa ilmastoviisauden ilmenemisestä arjen käytännöissä, toimijuuksista (myös ei-inhimilliset) ja tunteiden roolista (ilmastoviisaassa) asumisessa. Keskeisiä teemoja ovat energiatehokkuus ja uusiutuvat energialähteet; materiaalit ja säästötoimenpiteet, kuten asunnon koko ja veden kulutus.

[Voi vielä tarkistaa suhteessa suostumuslomakkeeseen]

Muistetaan myös suostumuslomakkeet.

Huom. tässä kohti pyydetään lupa ottaa kuvia, ehkä jopa videota. Tosin siitä olisi hyvä mainita jo kontaktoidessa. (Tutkimuskäyttöön, anonymisoidaan, henkilötietojen käsittely GDPR:n mukaan - katso muotoilu lomakkeista)

Teema 1: Asumisen ratkaisut käytännössä

Sisältää kierroksen vastaajan kotona ja pihalla; kysytään kierroksen aikana, jos onnistuu, tapauskohtaisesti kierroksen päätteeksi.

1.1 Voidaanko aloittaa kiertelemällä täällä sinun kotonasi?

Tarvittaessa voi tarkentaa/ pyytää näyttämään erityisesti kiinnostavat tilat: Keittiö, kylpyhuone, tekninen tila (okt:t)

(Haastattelija voi tilanteen mukaan hyödyntää alla olevia kysymyksiä)

Havainnointilista: koneet ja laitteet (pyykinpesukone, astianpesukone, liesi, suihku, ilmanvaihto- ja lämmityslaitteet, mahdollinen älyteknologia), tilaratkaisut, rakennusmateriaalit

[järjestys vapaa; kaikkia kysymyksiä ei tarvitse kysyä]

- Kauanko olet asunut tässä nykyisessä asunnossa?
- Mikä sinulle on kodissasi/asumisessa tärkeää?
- Onko koti hyvin palvellut poikkeusaikaa?
- Millaisia käyttökokemuksia, rutiineja, käyttötapoja tai sääntöjä laitteen käyttöön kotitaloudessanne liittyy?
- Kerro samalla omin sanoin omasta kodistasi?
- Mitä hyvää tässä asunnossa on/ Mistä pidät asunnossasi?
- Mikä kotona toimii ja mikä ei toimi? (laitteet, tilaratkaisut, kodin toiminnallisuus)
- Miten luonnehtisit nykyistä kotiasi? Onko asunnolla tai sen laitteilla tai esineillä kodissa jotain erityispiirteitä, jopa luonnetta? (esim. Oikutteleva ilmastointi)?
- Millaisia kompromisseja olet joutunut asumisratkaisuisissa tekemään (esim. Taloudellinen tilanne, perhe- tai työtilanne vs. asumisunelma)? Entä millaisista asioista olisit valmis joustamaan?
- Tarkentavia kysymyksiä tilanteen mukaan huoneittain, esim. Kerro, miten kodinkone ja -laite toimii ja miten sitä käytetään? Millaisia käyttökokemuksia, rutiineja, käyttötapoja tai sääntöjä laitteen käyttöön kotitaloudessanne liittyy? (huom. ei tarvetta käydä läpi kaikkia kodin laitteita, esim. TV, tietokone jne. poisrajattavia)

Teema 2: Asumisen käytänteiden elementit

Valitaan päiväkirja-aineisto esianalyysin pohjalta muutama käytännettä/teemaa, joista poimitaan esimerkkejä haastattelujen syötteiksi.

Valitut teemat: lämmitys/ kodin lämpötilan säätely, asunnon ylläpito (sis. Remontointi, huolto ja korjaaminen), veden kulutus

2.1 a. Vain niille, jotka ovat kirjoittaneet päiväkirjaa

Valitaan jokaisen päiväkirjaa kirjoittaneen haastateltavan päiväkirjasta yksi tapahtuma, josta lähdetään liikkeelle

- Palaa vielä tuohon hetkeen ja kerro omin sanoin mitä siinä tapahtui
- Joukko tarkentavia kysymyksiä käytäntöjen elementeistä tilanteesta riippuen:
  - Tapahtuuko tämä joka vuosi vai meneekö rutiinilla?
  - Liittyykö tekemiseen jokin rutiini tai tapa ja kuinka olette tähän rutiiniin päätyneet?Vai oliko tilanne teidän taloudessanne pikemminkin poikkeuksellinen ja vaatikko se jotain uutta osaamista? Millaisia tuntemuksia tilanne herätti?
  - Keitä tilanteessa tai sen taustalla oli mukana ja millaista teidän vuorovaikutuksenne oli (myös mistä etsit tietoa)?
  - Mitä laitteita, (kodin)koneita, tekniikkaa tai havaintoja ympäristöstä tai yhteiskunnasta (sää, uutiset) hetkeen liittyi?
  - Liittyykö tekemiseen jokin rutiini tai tapa ja kuinka olette tähän rutiiniin päätyneet? Vai oliko tilanne teidän taloudessanne pikemminkin poikkeuksellinen ja vaatikko se jotain uutta osaamista? Millaisia tuntemuksia tilanne herätti? Miten ne vaikuttivat toimintaan tilanteessa?
  - Mitä muuta haluaisit kertoa tilanteesta?

2.2 Käytänteet, jotka ylläpitävät suhdetta kotiin

Kysytään tarkentavina kysymyksinä edellisten tilanteiden yhteydessä TAI erikseen

- Tarkentava kysymys asunnon ylläpitoon liittyen:
  - Miten pidät huolta asunnostasi? Millaisia huolto- tai korjausrutiineja kotitaloudessanne on? Kuka taloudessanne vastaa eri toimenpiteistä? Millaista osaamista ja millaisia välineitä/ työkaluja kotitaloudessasi on pitää asunnosta huolta? Onko tarvittavat?
- Tarkentavat kysymykset lämmitykseen liittyen:
  - Miten koti lämpiää? Mitä asioita teet itse, että koti pysyy lämpimänä? Onko lämmitys toiminut tällä tavalla, vai onko se jossain vaiheessa muuttunut? Liittyikö muutokseen jotain opeteltavaa? Oletko tyytyväinen lämmitysjärjestelmään, vai onko mielessä ollut muutoksia? Mitä mietteitä lämmitysjärjestelmän muuttaminen herättää?
- Tarkentava kysymys remontointiin liittyen:
  - Remontointi – onko tehty/suunnitteilla, millainen, miksi (ei)/ mikä sai ryhtymään remontointiin, millainen tavoite ja lopputulos (onko vaikuttanut energian- tai vedenkulutukseen)? Millaista remontointi oli (oma tunnekokemus)?
- Tarkentava kysymys lämmitykseen/vedenkulutukseen liittyen:
  - Seuraatko jotenkin asumisesi energian- tai vedenkulutusta, miten? (esim. kulutuslasku, applikaatiot, muu mikä?) Miksi?

Teema 3: Ilmastoviisaus asumisessa

3.1 Mitä sinulle tulee mieleen, kun kuulet puhuttavan "ilmastoviisaasta asumisesta"?

Jatkokysymys tilanteen mukaan tarvittaessa:

Tai mitä ajattelet ilmastoystävällisestä asumisesta tai vähähiilisestä asumisesta?

Jos myös edelliset vaikeita, niin tarvittaessa myös: Vähäpäästöisestä, kestävästä, ekologisesta asumisesta?

3.2 Kuvaile ihmistä, joka asuu mielestäsi ilmastoviisaasti.

- Millainen hän mielestäsi on?
- Millaisia asioita ilmasto- ja ympäristöasiasta asuvat ihmiset tekevät arjessa? Millaista tietoa tai osaamista hänellä on?
- Miksi hän mielestäsi asuu tällä tavalla?

3.3 Mitä mielestäsi asumisessa tai rakentamisessa ylipäänsä pitäisi tehdä ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi? Mitä ei pitäisi tehdä?

3.4 Miten suhtaudut ilmasto- ja ympäristöasiaseen asumiseen?

- Mitä se sinulle merkitsee? Mitä hyvää ilmasto- ja ympäristöasiaseen asuminen saa aikaan tai tuo sinulle? Merkitseekö se sinulle luopumista jostain?
- Mitä tunteita ilmasto- ja ympäristöasiaseen asuminen sinussa herättää?

3.5 Asutko omasta mielestäsi ilmasto- ja ympäristöasiasta? Millaisia asioita olisit valmis tekemään asumisessasi ilmastonmuutoksen hillitsemiseksi? Millaisia et? Miksi?

- Apukysymys/esimerkki: Oletko valmis vähentämään energiankulutustasi, asumaan pienemmässä asunnossa, ...?
- Mitkä asiat vaikuttavat siihen haluaisitko/voisitko toteuttaa ilmasto- ja ympäristöasiasta ratkaisuja?
- Mitä vaadittaisiin/toivoisitte tapahtuvan, että voisit toteuttaa jotain niistä asioista, mitä tällä hetkellä et pysty tekemään?

Teema 4: Asumisen unelmat ja tulevaisuus

4.1 Millainen olisi sinun unelmakotisi? Miten (missä) mieluiten asuisit (tulevaisuudessa, esim. 5, 10 tai 20 vuoden kuluttua)?

- Tarkentava: Millaisena näet tämän asunnon/ talon/ taloyhtiön tulevaisuuden?

4.2 Millaisena näet (kuvittelet, toivot) ihmisten asumisen ylipäänsä tulevaisuudessa?

Taustalla ajatus, että tuleeko ilmastoviisaus lainkaan esiin tai jos, niin miten.

- Tarkentava: Millaista asumista on lähiössä/ maaseudulla tai asuuko kukaan?